

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS**

Sandra Dirsytė

**JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO
VERTINIMAS: UKMERGĖS RAJONO STUDIJA**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Prof. habil. dr. Gediminas Merkys

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS KATEDRA

TVIRTINU
Katedros vedėjas
Doc. dr. Audronė Telešienė

JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO
VERTINIMAS: UKMERGĖS RAJONO STUDIJA

Baigiamasis magistro projektas

Socialinė politika, kodas 621L40002

Vadovas

Prof. habil. dr. Gediminas Merkys

2017-01-09

Projektą atliko

Sandra Dirsytė

2017-01-09

Recenzentas

Prof. dr. Algis Junevičius

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas

(Fakultetas)

Sandra Dirsytė

(Studento vardas, pavardė)

Socialinė politika, kodas 621L40002

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

„Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumo vertinimas: Ukmergės rajono studija“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 17 m. sausio 9 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Sandros Dirsytė**, baigiamasis projektas tema „Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumo vertinimas: Ukmergės rajono studija“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

_____
(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

_____
(parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	6
SUMMARY	7
LENTELIŲ SĄRAŠAS	10
PAVEIKLSŲ SĄRAŠAS	11
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	12
TERMINŲ PAAIŠKINIMŲ SĄRAŠAS	13
ĮVADAS	14
I. TEORINIAI PERĖJIMO IŠ ŠVIETIMO SISTEMOS Į DARBO RINKĄ ASPEKTAI	17
1.1. Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką samprata	17
1.2. Jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas	18
1.3. Neaktyvau jaunimo (NEET) samprata	20
1.4. Veiksniai turintys įtakos tapimui NEET	22
II. JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE	25
2.1. Jaunimo politikos samprata ir teisinis reglamentavimas	25
2.2. Jaunimo politiką Lietuvoje įgyvendinančių institucijų vaidmuo	28
III. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVA	31
3.1. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai	31
3.2. Jaunimo garantijų iniciatyvos sąsaja su strategija „Europo 2020“	34
3.3. Jaunimo garantijų iniciatyvas Lietuvoje įgyvendinančios institucijos ir jų vaidmuo	35
IV. JAUNIMO UŽIMTUMAS IR NEDARBO SITUACIJA	40
4.1. Jaunimo nedarbo situacija Lietuvoje Europos Sąjungos kontekste	40
4.2. Jaunimo dalyvavimas aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse	43
4.3. Jaunimo nedarbo situacija Ukmergės rajone	46
4.4. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas Ukmergės rajone	49
V. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO METODIKA ..	50
5.1. Tyrimo dalyvių socialinis portretas	51
VI. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO: UKMERGĖS RAJONO STUDIJOS TYRIMŲ REZULTATAI	53
6.1. Jaunimo politikos įgyvendinimo Lietuvoje vertinimas	53
6.2. Jaunimo užimtumo situacijos vertinimas	57
6.3. Tyrimo dalyvių – jaunimo – charakteristikų analizė	60
6.4. Jaunimo registracijos į teritorinę darbo biržą vertinimas	63
6.5. Jaunimo garantijų iniciatyvos žinomumas	64

6.6. Jaunimo garantijų iniciatyvos vertinimas	65
6.6.1. Jaunimo vertinimas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamos naudos	65
6.6.2. Specialistų vertinimas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamos naudos	68
IŠVADOS	72
REKOMENDACIJOS	74
LITERATŪROS SĄRAŠAS	75
PRIEDAI	

Dirsytė Sandra. *Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumo vertinimas: Ukmergės rajono studija*. Magistro baigiamojo projekto vadovas prof. habil. dr. G. Merkys. Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas. Kauno technologijos universitetas.

Mokslo kryptis ir sritis: socialinė politika

Reikšminiai žodžiai: jaunimas, jaunimo garantijos, perėjimas, darbo rinka, išsilavinimas, atrask save.

Kaunas, 2017. 81 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame projekte analizuojamas Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo Ukmergės rajone veiksmingumas iš jaunų, nepasirengusių darbo rinkai, žmonių, dalyvavusių Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamame projekte „Atrask save“ bei šioje srityje tiesiogiai su jaunimu dirbančių specialistų perspektyvos. Teorinėje projekto dalyje nagrinėjamas perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas bei samprata, neaktyvus (NEET) jaunimo samprata, jaunimo politikos bei Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas, jaunimo nedarbo situacija. **Projekto tiriama problema** - Ar, jaunimo nuomone, Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamas projektas „Atrask save“ yra naudingas perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procese? Ar, specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje, nuomone šis projektas yra naudingas darbo rinkai nepasirengusiems jauniems žmonėms? **Tyrimo objektas** – Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo srityje dirbančių specialistų ir „Atrask save“ projekte dalyvavusių jaunų, nepasirengusių darbo rinkai, žmonių patirtys bei požiūris. **Tyrimo tikslas** – įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą Ukmergės rajone. **Tyrimo uždaviniai:** apibrėžti jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesą ir sampratą; išanalizuoti jaunimo politikos ir Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą; remiantis nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių ir specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje vertinimu, įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą Ukmergės rajone. **Tyrimo metodai:** atliktas kokybinis tyrimas, naudojant pusiau struktūruoto interviu metodą. Tyrimo duomenų analizei naudotas kokybinės turinio analizės metodas. Iš viso atlikti 5 interviu su specialistais tiesiogiai dirbančiais su jaunimu Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje bei 4 interviu su jaunais, nepasirengusiais darbo rinkai, žmonėmis, dalyvavusiais Jaunimo garantijų iniciatyvos projekte „Atrask save“. **Tyrimo rezultatai:** atskleidė, kad neatitikimas tarp jaunų žmonių įgyto išsilavinimo ir jų gyvenamoje aplinkoje vyraujančios darbo rinkos perspektyvos yra ypatingai aktualus Ukmergės rajone, kadangi pastebimas neatitikimas tarp profesiją įgijusių jaunų žmonių išsilavinimo ir darbo patirties. Ukmergės rajone aktuali jaunimo migracija į didmiesčius bei užsienį dėl darbo galimybių. Viena iš priežasčių, kurią atskleidžia specialistai, dirbantys tiesiogiai su jaunimu Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje, yra maži atlyginimai. Taip pat atskleista, kad vykdoma per maža informacijos sklaida apie Jaunimo garantijų iniciatyvą, jos įgyvendinamas priemones nepasirengusiems darbo rinkai

jauniems žmonėms. Vertinant Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą, jos teikiamą naudą tiek iš jaunimo, tiek iš specialistų vertinimo pastebima, kad Jaunimo garantijų iniciatyva ne tik praplečia galimybes įsitraukti į darbo rinką, bet ir suteikia kalbėjimo gabumų, praplečia socialinius ryšius, padeda atrasti save bei suteikia pasitikėjimo savimi, kas, jaunimo nuomone, yra veiksminga, siekiant pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką.

Dirsytė Sandra. *Evaluation of the Effectiveness of Youth Guarantee: Study of the Ukmergė district*. Master's thesis in Social policy / supervisor prof. habil. dr. Gediminas Merkys. Institute of Public Policy and Administration, the Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: social policy.

Key words: youth, Youth Guarantee, transmission, labor market, education, discover yourself.

Kaunas, 2017. 81 p.

SUMMARY

Master's final project analyzes the evaluation of the effectiveness of Youth Guarantee in the Ukmergė district of young people perspective who are unprepared for the labour market and was members of YG project "Discover Yourself" and of specialist perspective who are working directly with youth in Youth Guarantee field. The theoretical part of the project represents the concepts of transition from school to work and inactive (NEET) youth. Also represents implementation of youth policy and Youth Guarantee and youth unemployment situation. **The problem of the research** – in youth opinion, does Youth Guarantee project "Discover Yourself" is useful in the transition from school to labour market? In specialist opinion who are working in YG field does this project is beneficial for young people who are unprepared for labour market? **The object of research** – the experiences and attitude of specialist who are working in YG field and of young people who are unprepared for labour market and was members in the project "Discover Yourself. **The aim of the research** - to evaluate the effectiveness of the implementation of Youth Guarantee in the Ukmergė district. **The objectives of the research:** to define the concept of transition from school to labour market; to analyse implementation of youth policy and Youth Guarantee; to evaluate the implementation of Youth Guarantee in the Ukmergė district based on assessment of young people who are unprepared for labour market and of specialists who are working in Youth Guarantee field. Methods of the research: qualitative research, by using semi-structured interviews. qualitative content analysis method was used to analyse data of the research. 5 interviews were carried out with specialists who are working directly with youth in Youth Guarantee field and 4 interviews with youth who are unprepared for labour market. **Results of the research** – revealed that the discrepancy between the young people's education and the labour market in their living territory are very relevant in the Ukmergė district. The discrepancy is noticeable between professions of young people and their work experience. The young people migration to bigger cities and abroad for employment opportunities also are very relevant. One of the reasons are low salaries. It is also revealed that in the Ukmergė district is not enough dissemination of information about the Youth Guarantee and about implemented instruments for young people who are unprepared for labour market. Assessing evaluation of the effectiveness and benefits of Youth Guarantee from youth and specialist opinion noticeable that the Youth Guarantee that the Youth Guarantee not only broadens the

opportunities for entering the labor market, but also provides the speaking abilities, extends social networking, helps you discover yourself, and gives confidence. In youth opinion all these skills are effective in the transition from school to work.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lent.** Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką apibrėžimai pagal autorius.
- 2 lent.** Veiksniai padidinantys galimybę tapti NEET.
- 3 lent.** LDB teikiamų garantijų tikslinė grupė.
- 4 lent.** Jaunimo garantijų iniciatyvas įgyvendinančių institucijų teikiamos garantijos.
- 5 lent.** Jaunimo nedarbo situacijos palyginimas 2016-2015 metais išreikštas procentais.
- 6 lent.** Jaunų bedarbių pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą išreikštas procentais.
- 7 lent.** Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamos programos.
- 8 lent.** NEET jaunimui reikalingos intervencijos, siekiant padėti jiems integruotis į darbo rinką ar švietimo sistemą.
- 9 lent.** Jaunų bedarbių iki 25 m. skaičius.
- 10 lent.** Jaunų, iki 25 m. amžiaus, bedarbių pasiskirstymas pagal amžių ir lytį.
- 11 lent.** JGI dalyvių skaičius Ukmergės rajone.
- 12 lent.** Per 4 mėn. laikotarpį įdarbintų jaunų žmonių skaičius Ukmergės rajone.
- 13 lent.** Projekto „Atrask save“ veiklose dalyvavusių, nepasirengusių darbo rinkai, jaunų žmonių skaičius ir įsidarbinimo rodiklis Ukmergės rajone.
- 14 lent.** Tyrimo dalyvių – jaunimo charakteristikos.
- 15 lent.** Tyrimo dalyvių – specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje, charakteristikos.
- 16 lent.** Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Vilniaus apskrityje pagal savivaldybes.
- 17 lent.** Jaunimo migracija į užsienį dėl darbo galimybių.
- 18 lent.** Specialistų nuomonė apie iššūkius su, kuriais susiduria skirtingos socialinės politikos sritys dėl jaunimo politikos įgyvendinimo.
- 19 lent.** Jaunimo užimtumo situacija Lietuvoje.
- 20 lent.** Jaunimo užimtumas Ukmergės rajone.
- 21 lent.** Profesiją įgijusių tyrimo dalyvių darbo patirtis.
- 22 lent.** Jaunimo darbų kaita.
- 23 lent.** Jaunimo registracijos teritorinėje darbo biržoje motyvai.
- 24 lent.** JGI ir projekto „Atrask save“ žinomumas.
- 25 lent.** Projekto „Atrask save“ vertinimas – privalumai ir trūkumai.
- 26 lent.** JGI teikiamos garantijos.
- 27 lent.** Jaunimo garantijų iniciatyvos privalumai ir trūkumai iš specialistų vertinimo.
- 28 lent.** JGI teikiama nauda pasirengusiems ir nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 pav.** NEET samprata.
- 2 pav.** Jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų modelis nacionaliniu lygmeniu.
- 3 pav.** Jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų modelis vietos lygmeniu.
- 4 pav.** Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai.
- 5 pav.** JGI prisidėjimas prie trijų strategijos „Europa 2020“ tikslų.
- 6 pav.** Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai.
- 7 pav.** Projekto „Atrask save“ vykdytojai.
- 8 pav.** Garantijų teikimo etapai nedirbantiems, nesimokantiems ir nekvalifikuotiems jaunuoliams.
- 9 pav.** Garantijų teikimo etapai TDB registruotiems jaunuoliams.
- 10 pav.** Jaunimo iki 25 m. nedarbas ES šalyse.
- 11 pav.** Registruotas jaunimo iki 29 m. nedarbas pagal savivaldybes (2016 m. spalio 1d. duomenys).
- 12 pav.** Tyrimo dizainas.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

JGI – Jaunimo garantijų iniciatyva.

JDC – Jaunimo darbo centras.

JO – Jaunimo organizacija.

JP – Jaunimo politika.

JRD – Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

JRK – Jaunimo reikalų koordinatorius.

ES – Europos Sąjunga.

ESF – Europos socialinis fondas.

LDB – Lietuvos darbo birža.

LR – Lietuvos Respublika.

SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

TDB – Teritorinė darbo birža.

TERMINŲ PAAIŠKINIMŲ SĄRAŠAS

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės – „priemonės, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir derinti darbo pasiūlą ir paklausą.“ (LR Užimtumo rėmimo įstatymas, 2006)

Jaunimas, jaunas žmogus – „asmuo nuo 14 iki 29 metų.“ (LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymas, 2003)

Jaunimo garantijų iniciatyva – tai priemonių rinkinys, sistema, kuria siekiama „kad visi 15–29 m. amžiaus jaunuoliai – nesvarbu, ar jie užsiregistravę darbo biržoje, ar ne – per 4 mėnesius nuo mokyklos baigimo arba darbo netekimo gautų konkretų pasiūlymą dirbti ar toliau mokytis, įskaitant pameistrystės mokymo formą, atlikti praktiką arba stažuotę.“ (Jaunimo garantijos, 2016)

Jaunimo politika–sistemų ir priemonių visuma, siekianti kuo palankesnių sąlygų asmeninei jauno žmogaus brandai ir sėkmingam integravimuisi į visuomenę. (Jaunimo reikalų departamentas, 2014)

Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką – procesas, kurio rezultatas yra įsitraukimas į darbinę veiklą – tampama savarankiška ir nepriklausoma asmenybe. (Saarnivaara ir Sarja, 2007)

Neaktyvus jaunimas (NEET) – nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas - tai jaunimas, kuris šiuo metu neturi darbo, nedalyvauja mokymo sistemose, neklasifikuojami kaip studentai. (Mascherini, 2012)

IVADAS

Vienas iš svarbiausių žmogaus gyvenimo etapų yra perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką (angl. *school to work transition*) - iš paauglio į suaugusiojo gyvenimą. Tai vienas iš reikšmingiausių žmogaus gyvenimo raidos laikotarpių, kai paauglys turi tapti socialiai brandus visuomenės narys. Anot Arnetto (2000), brandų žmogų apibūdina mokyklos baigimas, išitraukimas į darbo rinką, atsiskyrimas nuo tėvų namų ūkio, šeimos sukūrimas. Suaugusiu žmogumi tampama tada, kai asmuo geba prisiimti atsakomybę, priimti svarbius sprendimus bei tampa finansiškai nepriklausomas. (Arnett, 2000). Anot Walterio (2005), šis procesas priklauso nuo subjektyvių asmens sprendimų, kadangi jaunuolis turi spręsti, ar tęsti mokslus, ar ankščiau palikti švietimo sistemą, bandyti kuo greičiau įsijungti į darbo rinką arba laukti tinkamo darbo, kurti šeimą arba atidėti tėvystę. Dėl šių visų sprendimų perėjimo iš paauglio į suaugusiojo gyvenimą procesas ne visada yra lengvas. Šiuolaikinėje visuomenėje šio perėjimo galutiniai proceso rezultatai yra pasiekiami daug vėlesniame amžiuje.

Jaunimo dalis įvardijama kaip nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis (NEET) jaunimas (angl. *Not in Education, Employment, or Training*) yra viena pagrindinių šiandieninės socialinės politikos darbotvarkės klausimų Lietuvoje. Šiai jaunimo kategorijai ypatingas dėmesys pradėtas skirti 2013 metais, kai Lietuva tapo pirmininkaujančia šalimi Europos Sąjungoje. Prie to taip pat prisidėjo auganti jaunimo nedarbo problema, kurią atspindi statistiniai rodikliai, atskleidžiantys jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką problemą. Ši problema paskutiniu metu yra labai aktuali visoje Europoje tiek dėl socialinių, tiek dėl ekonominių aspektų bei dėl modernios visuomenės kaitos. Jaunimo gyvenimo stilius bei suaugusio žmogaus suvokimas yra stipriai pasikeitęs. Arnetto (2003) teigimu, didelė dalis 19 – 25 metų jaunuolių, jaučiasi esantys tarpinėje situacijoje tarp paauglio ir suaugusiojo, jaučiasi esantys nebe paaugliai, bet dar ir ne suaugę. Tokį tarpinį variantą tarp paauglio ir suaugusiojo Arnettas pavadino “besiformuojančia suaugyste” (angl. *emerging adulthood*). (Arnett, 2003)

Temos aktualumas. Jaunimo nedarbo problema Lietuvoje įgavo ypatingą svarbą, kai būtent 2013 metais vykusioje Europos Sąjungos Jaunimo konferencijoje „svarbiausias dėmesys skirtas pagrindiniam Lietuvos pirmininkavimo prioritetui jaunimo politikos srityje – *socialinei jaunimo įtraukčiai*, ypatingai pabrėžiant nedirbančio, nesimokančio, mokymuose nedalyvujančio jaunimo (NEET) įtrauktį.“¹ 2013 metais atliktas Europos socialinių, teisinių ir ekonominių projektų tyrimas „Neformalaus ugdymo galimybės, skatinant jaunų žmonių pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir integraciją į darbo rinką“, kuriuo buvo siekiama išanalizuoti NEET įtraukimą ir grąžinimą į darbo rinką.

---

¹Jaunimo reikalų departamentas. (2013) *Europos jaunimas siūlo savo sprendimus jaunų žmonių atskirties problemai spręsti*. Prieiga per internetą -<http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/euopos-jaunimas-siulo-savo-sprendimus-jaunu-zmoniu-atskirties-problemai-spresti>

Šiandien, įgyvendinant jaunimo politiką, mažinti jaunimo nedarbą siekiama įgyvendinant įvairias priemones. Viena iš tokių priemonių yra Jaunimo garantijų iniciatyva (angl. *Youth Guarantee*). Jaunimo garantijų iniciatyva (JGI) yra priemonių rinkinys, sistema, kuria siekiama „kad visi 15–29 m. amžiaus jaunuoliai – nesvarbu, ar jie užsiregistravę darbo biržoje, ar ne – per 4 mėnesius nuo mokyklos baigimo arba darbo netekimo gautų konkretų pasiūlymą dirbti ar toliau mokytis, įskaitant pameistrystės mokymo formą, atlikti praktiką arba stažuotę.“ (Jaunimo garantijos, 2016)

Kadangi jaunimo nedarbo problematikos tema dominuoja kiekybiniai tyrimai, kyla poreikis taikyti kokybinę metodologiją, tiriant naujai apibrėžtą jaunimo grupę – nesimokantį, nedirbantį ir mokymuose nedalyvaujantį jaunimą bei geriau suvokti šios grupės problematiką, išgirsti pačių jaunų žmonių požiūrį į savo situaciją bei jiems taikomų socialinės pagalbos priemonių vertinimus. Jaunimo nedarbo, perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką tyrimuose Jaunimo garantijų iniciatyva naudojama problemos apibrėžimui. Šis tyrimas originalus tuo, kad tiria pačios taikomos priemonės – Jaunimo garantijų iniciatyvos projekto „Atrask save“, kuris skirtas nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms nuo 16 iki 29 metų, veiksmingumą iš projekte dalyvavusių jaunų žmonių ir JGI srityje dirbančių specialistų perspektyvos.

Mokslinio tyrimo problemą nusako klausimas – Ar, jaunimo nuomone, Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamas projektas „Atrask save“ yra naudingas perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procese? Ar, specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje, šis projektas yra naudingas darbo rinkai nepasirengusiems jauniems žmonėms?

Tyrimo objektas – Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo srityje dirbančių specialistų ir įgyvendinamame projekte „Atrask save“ dalyvavusių jaunų, nepasirengusių darbo rinkai, žmonių patirtys bei požiūris.

Tyrimo tikslas – įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą Ukmergės rajone.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesą ir sampratą.
2. Išanalizuoti jaunimo politikos ir Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą.
3. Remiantis nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių ir specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje vertinimu, įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą Ukmergės rajone.

Tyrimo metodai: literatūros ir statistinių rodiklių analizė; pusiau struktūruoto interviu metodas. Pusiau struktūruoto interviu metodas buvo atliekamas su specialistais, dirbančiais jaunimo garantijų

iniciatyvos srityje. Taip pat su jaunais žmonėmis, dalyvavusiais vienoje iš JGI priemonių, projekte „Atrask save ir įsitraukusiais į darbo rinką.

Tiriamąo darbo struktūra: projektą sudaro įvadas, teorinė dalis, kurioje aptariama perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką teorija, neaktyvaus jaunimo samprata bei tapimo NEET veiksniai, Jaunimo garantijų iniciatyva bei jaunimo nedarbo situacija Lietuvoje ir Ukmergės rajone, aptariami JGI įgyvendinimo rezultatai Ukmergės rajone. Metodologinė dalis, kokybinio tyrimo rezultatai ir jų aptarimas. Išvados, rekomendacijos ir priedai.

I. TEORINIAI PERĖJIMO IŠ ŠVIETIMO SISTEMOS Į DARBO RINKĄ ASPEKTAI

Šiame skyriuje aptariami jaunų žmonių perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką teoriniai aspektai, pristatoma perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką samprata ir procesas, aprašoma neaktyvaus jaunimo (NEET) samprata, kategorijos ir veiksniai padidinantis galimybę tapti neaktyviu jaunuoliu.

1.1. Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką samprata

Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas yra vienas svarbiausių jauno žmogaus gyvenimo tarpinių. Šio perėjimo metu jauni žmonės pradeda ieškoti savo vietos visuomenėje bei siekia ekonominės nepriklausomybės. (Elder ir kt., 2015)

1 lent. Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką apibrėžimai pagal autorius.

Autorius, metai	Apibrėžimas
Alisaa, 2007	Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką – tai laikotarpis, kada jaunas žmogus priima svarbius jo gyvenime sprendimus, kurie gali turėti įtakos jo ateičiai; tai socialinių, psichologinių ir ekonominių perėjimų laikotarpis.
Brazienė, Merkys, 2013	Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką – reiškinys, lemiamas demografinių, darbo užmokesčio reguliavimo mechanizmų, lokalsios ir globalios darbo rinkos struktūros veiksnių.
Marhetti et. al, 2001	Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką - procesas, nukreipiantis iš švietimo sistemos į santykinai stabilią poziciją užimtumo sistemoje.
Plessis ir kt., 2012	Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką – periodas, kai jaunas žmogus ieško karjeros galimybių ir pradeda savarankišką gyvenimą, pradėdamas darbinę karjerą. Tai laiko tarpas, kuomet studentai, pabaigę studijas, norėdami pritaikyti švietimo įstaigoje įgytas žinias bando įsitvirtinti darbo rinkoje, ieškodami karjeros galimybių.
Saarnivaara ir Sarja, 2007	Perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką – procesas, kurio rezultatas yra įsitraukimas į darbinę veiklą – tampama savarankiška ir nepriklausoma asmenybe.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis autorių informacija.

Apžvelgiant skirtingų autorių perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką apibrėžimus (žr. lent. 1), matoma, jog visi autoriai šio perėjimo proceso rezultatą įvardina, kaip įsitraukimą į darbo rinką, karjeros pradėjimą, tapimą savarankiška ir nepriklausoma asmenybe.

Tarptautinės darbo organizacijos (2013) pereinamojo laikotarpio iš švietimo sistemos į darbo rinką apžvalgoje, pateikiama griežtesnis apibrėžimas. Įtraukiamas “stabilaus darbo“ terminas. Šioje apžvalgoje vyrauja prielaida, kad perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas negali būti laikomas užbaigtu, kol nėra pastovumo ir saugumo, kurį gali suteikti darbdavys - pvz.; neterminuota darbo sutartis. Perėjimo procesas laikomas išbaigtu, kai jaunuolis jaučiasi asmeniškai patenkintas.

1.2. Jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nurodoma, jog Lietuvoje mokslas privalomas asmenims iki 16 metų², t.y. privalomas pagrindinis išsilavinimas. Remiantis racionalaus pasirinkimo teorija, racionalus individas gali apskaičiuoti savo pasirinkimą. (Leonavičius, 2002) Po formaliojo išsilavinimo įgijimo jaunuolis, įvertinęs savo poreikius ir galimybes, pats renkasi, ar tęsti mokslus ir siekti aukštojo išsilavinimo. Po to, kai įgyjamas pagrindinis išsilavinimas, galima siekti tęsti akademinę veiklą arba įsitraukti į darbo rinką. Šiems pasirinkimams didelės reikšmės gali turėti ir jauno žmogaus tiek ekonominė, tiek socialinė padėtis. Jaunimo situacijai darbo rinkoje turi įtakos daug veiksnių. Šiuo veiksnius galima suskirstyti į vidinius ir išorinius. Jaunimo užimtumui ir nedarbui turi įtakos vidiniai, psichologiniai, išdalies demografiniai veiksniai ir tam tikros gyventojų kokybės charakteristikos. Anot Schultz (1998), gyventojų kokybė priklauso nuo jų išsilavinimo lygio, jų patirties, turimų įgūdžių ir sveikatos būklės. Jaunimo nedarbui taip pat įtakos turi ir išoriniai veiksniai tokie kaip ekonominiai, socialiniai, demografiniai, geografiniai, politiniai veiksniai.

Jaunimas, pasirinkęs tęsti mokslus, paprastai siekia nemokamo mokslo. Galimybę mokytis aukštojo mokslo valstybės finansuojamoje vietoje nulemia ir jaunuolio mokymosi rezultatai. Dėl šios priežasties, dalies jaunuolių galimybės mokytis valstybės lėšomis yra ribotos, o ekonominė padėtis ne visada palanki. Taip pat yra jaunų žmonių, kurių veikla ribojama socialinės padėties: neįgalumas, jaunos mamos, šeimyniniai įsipareigojimai (slauga) ir kiti ribotumai. Dažnai kelias į suaugusiojo gyvenimą suvokiamas, kaip investavimas į turimas kapitalo formas. Pagal Bourdieu (1992), tai yra ekonominių ir socialinių kapitalų turėjimas ir jų derinys, kuris apibrėžia jauno žmogaus vietą socialinėje aplinkoje. Dėl menko ekonominio kapitalo ir ribotos socialinės padėties, jauni žmonės gali nuspręsti apsiriboti profesiniu ar netgi viduriniu išsilavinimu. Anot Giddenso (2000), kiekvienas žmogus gyvenime susiduria su daugybe „lūžių“. Perėjimas iš paauglio į suaugusiųjų gyvenimą yra viena iš reikšmingiausių permainų žmogaus gyvenime. „Namų palikimas, naujo darbo gavimas, susidūrimas su nedarbu, naujo ryšio užmezgimas, blaškymasis tarp skirtingų sričių ar rutinų“

---

²Lietuvos Respublikos Seimas. (1992). *Lietuvos Respublikos Konstitucija* (1992 m. lapkričio 2 d.) Prieiga per internetą - <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

(Giddens, 2000: 105) Su visomis šiomis permainomis susiduria jaunas žmogus. Šių permainų metu jaunuolis turi priimti daugybę svarbių sprendimų, nuo kurių priklauso jo gyvenimo galimybės.

Anot Yateso (2005), išsilavinimas yra glaudžiai susijęs su darbo susiradimo perspektyvomis. Vidurinėje mokykloje moksleiviai yra mokomi daugiausiai bendrų dalykų. Bendro lavinimo metu yra mokomi ne tik raštingumo, bet ir socialinių įgūdžių – punktualumo, sąžiningumo. Kolegijų ar profesinių mokyklų absolventai turi tam tikrų specifinių žinių, kurias geba pritaikyti konkrečioje sferoje. Šie jaunuoliai racionaliai suvokia savo interesus ir įgūdžius bei, prieš išitraukdami į darbo rinką, gali įvertinti savo karjeros galimybes. Nepaisant to, kad vis daugėja jaunų žmonių su profesiniu ar aukštesniu išsilavinimu, tačiau yra įvairių kliūčių, kurios trukdo jauniems žmonėms įsitvirtinti darbo rinkoje. Anot Dorelaitienės ir Žalkauskaitės (2012), šiomis kliūtimis gali būti neatitikimas tarp aukštojo mokslo ir darbo rinkos (darbdavių) poreikių, profesinių įgūdžių trūkumas ar nebuvimas. Jaunimo garantijų iniciatyvos vienas iš svarbiausių uždavinių yra jauniems žmonėms suteikti tūkstančių kompetencijų ir įgūdžių, kurios padidintų nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių galimybes sėkmingai pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką.

Viena iš pagrindinių priežasčių, kuri lemia ilgą integracijos į darbo rinką procesą - negebėjimas planuoti, įvertinti savo galimybių, priimti racionalių sprendimų. Karjeros planavimas yra labai reikšmingas socialiniai integracijai ir įsitraukimui į darbo rinką. Studijų ir karjeros pasirinkimas turi būti pagrįstas ir apgalvotas, nes tai yra svarbi prielaida ateičiai, kuri sudaro aukštą arba žemą įsitraukimo į darbo rinką galimybes. (Brazienė, Merkys, 2016) Viena iš Jaunimo garantijų iniciatyvos priemonių yra jaunų žmonių karjeros planavimas – nukreipimas į bendrojo, pirminio bei tęstinio profesinio mokymo programas; profesijos įgūdžių tobulinimas pagal darbo įgūdžių įgijimo rėmimo programą. Siekiama suteikti galimybes įgyti darbo rinkoje trūkstamų profesijų, reikiamų įgūdžių tokiu būdu, palengvinant jaunų, darbo rinkai nepasirengusių, žmonių įsitraukimą į darbo rinką.

Anot Yateso (2010), per pastaruosius tris dešimtmečius įvyko reikšmingi pokyčiai darbo rinkoje bei jauno žmogaus perėjime iš švietimo sistemos į darbo rinką, kitaip tariant, perėjime į suaugusio žmogaus gyvenimą. Šio perėjimo procesas – įsitraukimas į darbo rinką, tapo labiau individualizuotas, kai išsilavinimas tampa vis svarbesnis, formuojant jaunų žmonių gyvenimo galimybes. Kiekvienas jaunas žmogus turi skirtingas patirtis perėjime nuo švietimo sistemos į darbo rinką. Anot Yateso (2005), jaunuoliai po mokyklos gali keisti vieną darbą po kito ir vis tiek nesukurti pastovaus darbo santykių, o kiti jaunuoliai gali įsitvirtinti darbo rinkoje ir sukurti ilgalaikius darbo santykius iškart po pasitraukimo iš švietimo sistemos. Yateso (2005) teigimu, mokymosi pasirinkimai gali diktuoti perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką galimybes ir greitį. Kadangi pirmojo darbo susiradimas yra vienas svarbiausių pokyčių jauno žmogaus karjeros kelyje, Jaunimo garantijų iniciatyvos vykdomomis priemonėmis teikiama parama, pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją įsidarbinantiems jauniems žmonėms.

Šiandieninėje visuomenėje keičiasi perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką. Viena iš priežasčių yra ta, kad mokslų baigimas, atsiskyrimas nuo tėvų, savarankiško gyvenimo pradėjimas, įsitraukimas į darbo rinką, bendraja prasme *perėjimas į suaugusio asmens gyvenimą*, vyksta vėlesniame amžiuje. Sociologo J. Arnetto (2006) teigimu keičiasi normos ir lūkesčiai, susiję su suaugusio žmogaus samprata. Pagrindiniai trys kriterijai pagal J. Arnettą (2003), kurie apibūdina suaugusiojo gyvenimą yra *atsakomybės prisiėmimas, sprendimų priėmimas ir finansinė nepriklausomybė*. Tam, kad jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką prailgėjo pritaria ir R. Brazienė su I. Mikutavičiene „jaunimas vis ilgiau mokosi, keičiasi darbo rinka, vis daugiau jaunimo linkę gyventi tarsi „ištęstoje dabartyje“. (Brazienė, Mikutavičienė, 2013: 110) Laikotarpis, kai jaunas žmogus po švietimo sistemos įsitraukia į darbo rinką, sudaro galimybes spresti apie tai, kokia yra Lietuvos švietimo sistemos politika, jos efektyvumą ir kokybę, ruošiant specialistus darbo rinkai. (Brazienė, 2013)

Jauni žmonės yra viena iš pažeidžiamų visuomenės grupių. Jaunimo dalis, kuri šiandieninės socialinės politikos rėmuose apibrėžiama kaip „nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas“ yra vieni iš perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką proceso dalyvių. Šis terminas apibrėžia jaunimo dalį, kuri „iškrenta“ iš tradicinei visuomenei būdingo ciklo, kurio vieni pagrindinių elementų yra išsilavinimas, įsijungimas į darbo rinką, šeimos sukūrimas. Minėta jaunimo grupė mokslinėje literatūroje ir socialinės politikos dokumentuose yra įvardijama trumpiniu NEET.

Ši, neaktyvus jaunimo, visuomenės grupė labiausiai pažeidžiama perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką, ar kitaip tariant, perėjimo į suaugusiojo gyvenimą, proceso metu. Jauni žmonės, sulaukę tam tikro amžiaus, turi pradėti kurti savo ateitį. Tačiau jauno žmogaus perėjimas į suaugusiųjų gyvenimą yra ne visada lengvas. Tam, kad jaunas žmogus įsitrauktų į suaugusiųjų gyvenimą, integruotųsi į visuomenę, turi dėti didžiules pastangas. Kartais, jauni žmonės dėl tam tikrų priežasčių, bandydami pradėti suaugusio žmogaus etapą, atsiduria socialinėje atskirtyje, tampa ilgalaikiais bedarbiais. Anot A. Giddenso (2005), „ankščiau suaugusiais paprastai buvo tampama darbo karjeros pradžioje. Dabar jaunimo darbo rinka mažiau užtikrinta negu kadaise, todėl pereiga iš namų į nepriklausomą suaugėlio gyvenimą nebėra tokia tiesi.“ (Giddens, 2005: 310). Perėjimas į nepriklausomo asmens gyvenimo etapą nėra tiesus ir lengvas. Darosi vis sunkiau prisitaikyti prie kintančios darbo rinkos. Nesėkmės atvejais atsiranda tikimybė, jog jauni žmonės taps ilgalaikiais bedarbiais. Pagrindinė ilgalaikio nedarbo problema ta, kad prailginamas laikotarpis, kai jaunas asmuo priklauso nuo šeimos ar socialinės paramos struktūrų. Jaunimo garantijų iniciatyvos tikslas yra palengvinti jaunų žmonių perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, atsižvelgiant į kiekvieno jauno žmogaus galimybes, turimas kompetencijas bei įgūdžius. JGI įgyvendinamomis priemonėmis siekiama suteikti individualią pagalbą, kadangi kiekvieno jauno žmogaus galimybės, lūkesčiai bei patirtys yra skirtingos. Užimtumo priemonės yra vienas pagrindinių socialinės politikos prioritetų. Šiandieninėje

Lietuvos socialinėje politikoje daug klausimų kelia jaunimo užimtumo užtikrinimas, pagalba jauniems žmonėms pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką. Šio proceso metu jauni žmonės yra ypač pažeidžiami, kadangi „asmenys, neturintys darbo, gali patirti sunkių padarinių ne tik materialine, bet ir moraline prasme: atsiranda didesnė tikimybė patirti skurdą, grėsmė prarasti vertės jausmą, demoralizacija ir kt.“ (Moskvina, 2011: 10) Jauniems žmonėms didesnė tikimybė patirti socialinę atskirtį.

Apibendrinant, šiandieninėje darbo rinkos ir švietimo sąveikoje vyksta spartus specialybių, profesijų, darboviečių, kvalifikacijų kitimas. Dėl to jauniems žmonėms tenka priimti svarbius sprendimus, kurie ne visada būna racionalūs ir atitinka vyraujančias darbo rinkos sąlygas. „Taigi rinktis tenka visą gyvenimą, jam (individui) pagalbos reikia taip pat per visą gyvenimą“ (Jovaiša, 1999). Šiuo metu Lietuvoje įgyvendinama *Jaunimo garantijų iniciatyva* yra viena iš pagalbos priemonių, siekiant palengvinti jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. JGI įgyvendinamomis intervencijomis siekiama suteikti pagalbą nepasirengusiems darbo rinkai, neturintiems tinkamų įgūdžių, paklausios profesijos, jauniems žmonėms. Siekiama suteikti jiems trūkstamų kompetencijų, paramą pirmajam darbui, pagalbą keičiant darbą bei prisitaikyti prie vyraujančių darbo rinkos sąlygų.

1.3. Neaktyvaus jaunimo (NEET) samprata

ES valstybės narėse šiuo metu yra įgyvendinamos jaunimo užimtumo skatinimo priemonės, kurios skirtos neaktyviam jaunimui. „Atsiradusi nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) sąvoka (žr. 1 pav.) sudarė galimybę išskirti tam tikromis bendromis savybėmis pasižyminčią jaunimo grupę, tačiau neišsprendė šios grupės heterogeniškumo problemas.“³ Šiai charakteristikai priskiriamos penkios pagrindinės NEET grupės:

1. ***Bedarbiai asmenys*** – tai didžiausia NEET grupė. Šia grupę smulkiau galima suskirstyti į ilgalaikius (nedirbantys ne mažiau nei 12 mėn.) ir trumpalaikius bedarbius (nedirbantys iki 6 mėn.).
2. ***Galimybių dirbti neturintys asmenys*** – ši grupė ribojama socialinės jaunų žmonių padėties ir apima jaunos globėjus bei slaugytojus, jaunimą su šeimyniniais įsipareigojimais, sergančiuosius ir neįgalumą turinčius jaunuolius.
3. ***Neaktyvūs, atsiskykę asmenys*** – jaunuoliai, kurie neieško darbo ir nenori dalyvauti švietimo sistemoje, nors nėra ribojami šeimyninių įsipareigojimų ar nedarbingumo. Ši grupė apima savo noru darbo neieškančius jaunuolius bei asocialų arba pavojingą gyvenimą gyvenančius jaunuolius.

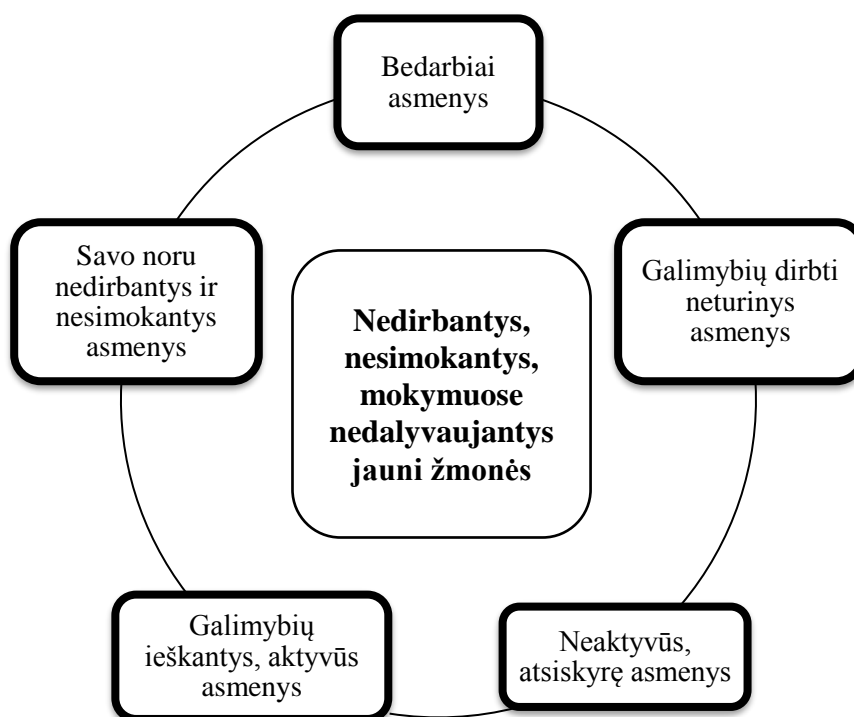
---

³VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai, tyrimo galutinė ataskaita (2013) „Nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) užimtumo skatinimas: Europos Sąjungos valstybių narių gerosios praktikos apžvalga ir rekomendacijos dirbant su atskirtuoju ir neaktyviu jaunimu“.

4. *Galimybių ieškantys, aktyvūs asmenys* – jauni žmonės, kurie aktyviai ieško darbo arba mokymo galimybių, tačiau tik tokių, kurios atitinka jų gebėjimus ir statusą.

5. *Savo noru nedirbantys ir nesimokantys asmenys* – tai savo noru pasirinkę priklausyti NEET kategorijai jauni žmonės. Dažniausiai tai yra jauni keliautojai. Tai gali būti jaunimas, aktyviai įsitraukęs į kitas veiklas tokias, kaip menas, muzika ar savarankiškas mokymasis.

Apibendrinant galima teigti, kad NEET sąvoka apima jaunus žmones nedalyvaujančius švietimo sistemoje ar mokymuose, taip pat bedarbius asmenis. Šiai NEET kategorijai priklauso ir *aktyvūs* - ieškantys galimybių įsitraukti į darbo rinką jauni žmonės bei *neaktyvūs* – nedalyvaujantys švietimo sistemoje ar mokymuose, ekonomiškai neaktyvūs, nesudarantys darbo jėgos jauni asmenys - nei įdarbinti, nei bedarbiai.

1pav. NEET samprata

Šaltinis: Jaunimo garantijos, 2016.

NEET grupė gali būti klasifikuojama pagal susiformavusį jų požiūrį į išsilavinimą ir būsimą darbą. Tokią klasifikaciją pateikia Nacionalinio fondo švietimo, jaunimo Kohortos tyrimo analizė. Remiantis šia analize (Spielhofer, 2008:12) NEET buvo suklasifikuoti į tris grupes:

1. *Atviri mokymuisi* – tai didžiausia grupė, kurią sudaro 41 proc. Tai grupė, kuri dėl kažkokių blogų sprendimų iškrito iš švietimo sistemos ar darbo rinkos. Šiai grupei priklausantys jaunuoliai yra labiau pozityvūs mokymuisi bei labiau optimistiški būsimos darbo perspektyvų

atžvilgiu. Todėl šios grupės jaunimas yra linkęs iš naujo įsitraukti į švietimo sistemą ar darbo rinką.

2. **Neapsisprendę** – tai mažiausia grupė (22 proc.). Ši jaunimo grupė negali apsispręsti, ką nori daryti gyvenime arba neturi galimybių gauti tokių sąlygų, kokių norėtų ten, kur jie gyvena. Šios grupės jaunimas neigiamai žiūri į išsilavinimą ar į galimybes, kurios tuo metu yra jiems pasiekiamos. Didžioji šios grupės dalis tampa NEET ilgesnį laiko tarpą.
3. **Ilgalaikiai** – tai vidutinio dydžio grupė (38 proc.) Ši grupė turi klasikines NEET grupės savybes – jokios darbo patirties, žemi mokymosi pasiekimai bei labai neigiama mokyklinė patirtis, įskaitant nusižengiminius įrašus daugelyje atvejų.

1.4. Veiksniai turintys įtakos tapimui NEET

Mascherini (2012) savo darbe aprašo aštuonis pagrindinius veiksnius, kurie padidina galimybę tapti NEET. Pateiktoje lentelėje (žr. 2 lent.) matoma, kad vienas pagrindinių veiksnių, darančių įtaką tapimui neaktyvių jaunuolių, yra šeimos poveikis – tėvų nedarbas, namų ūkio pajamos, emigravusiose šeimose augantys jaunuoliai, gyvenamoji aplinka. Taip pat svarbų vaidmenį turi ir išsilavinimo aspektas. Žemas išsilavinimo lygis gali 3 kartus paskatinti tapimą NEET, lyginant su aukštąjį išsilavinimą turinčiais jaunais žmonėmis bei 2 kartus – lyginant su vidurinį išsilavinimą turinčiais jaunais žmonėmis. Jaunuolių, kurie auga šeimose, kurių tėvai yra žemo išsilavinimo lygio, galimybės tapti NEET padidėja 1,5 kartus, lyginant su jaunuoliais, kurie auga vidutinio išsilavinimo lygio šeimose bei 2 kartus, lyginant su jaunuoliais, kurie auga aukšto išsilavinimo lygio šeimose.

Pagrindiniai veiksniai darantys įtaką tapimui NEET (Mascherini, 2012: 55) yra:

- **Negalia** – bloga ar labai bloga sveikatos padėtis 40 proc. labiau padidina tikimybę tapti NEET, lyginant su geros sveikatos padėtimi.
- **Imigracija** – jaunimas iš migrantų šeimos 70 proc. tikėtina, jog taps NEET.
- **Išsilavinimas** – žemas išsilavinimo lygis padidina galimybę tapti NEET iki 3 kartų negu jaunimo su aukštesniu išsilavinimu, taip pat 2 kartus - lyginant su vidurinį išsilavinimą turinčiu jaunimu.
- **Gyvenamoji aplinka** – jaunimui, gyvenančiam atokiose vietovėse ar mažuose miestuose, iki 1,5 karto padidėja galimybė tapti NEET, lyginant su vidutinio dydžio ar dideliuose miestuose gyvenančių jaunuolių galimybėmis.
- **Pajamos** – žemos namų ūkio pajamos padidina galimybę tapti NEET negu turintiems vidutines namų ūkio pajamas.
- **Nedirbantys tėvai** – augimas šeimoje, kurioje tėvai yra bedarbiai, padidina galimybę tapti NEET iki 17 proc.

- **Tėvų išsilavinimo lygis** – jaunimui, augančiam šeimoje, kurioje tėvai yra žemo išsilavinimo lygio, galimybė tapti NEET padidėja iki 1,5 karto, lyginant su jaunimu, kurio tėvai turi vidurinį išsilavinimo lygį ir taip pat galimybė padidėja 2 kartus, lyginant su jaunimu, kurio tėvai turi aukštąjį išsilavinimą.
- **Tėvų skyrybos** – jaunimas, patyręs tėvų skyrybas, turi 30 proc. didesnę tikimybę tapti NEET.

2 lent. Veiksniai padidinantys galimybę tapti NEET.

Veiksniai padidinantys galimybę tapti NEET	Galimybė tapti NEET	
Negalia	40 proc.	
Imigracija	70 proc.	
Išsilavinimas	Žemas išsilavinimo lygis	Vidurinis išsilavinimo lygis
	3 kartus	2 kartus
Gyvenamoji aplinka	1,5 karto	
Pajamos	Turintiems žemas namų ūkio pajams didesnė tikimybė negu turintiems vidutines namų ūkio pajamas	
Nedirbantys tėvai	17 proc.	
Tėvų išsilavinimas	Žemas išsilavinimo lygis	Vidurinis išsilavinimo lygis
	1,5 karto	2 kartus
Tėvų skyrybos	30 proc.	

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Mascherini (2012) duomenimis.

II. JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE

Nagrinėjant jaunimo politikos įgyvendinimą Lietuvoje, svarbu apibrėžti JP sampratą bei teisinį reglamentavimą Lietuvoje. Nagrinėjant JP, siekiama išsiaiškinti, kokie yra pagrindiniai šios politikos tikslai, principai ir prioritetai. Siekiant suvokti JP įgyvendinimą, svarbu suprasti šią politiką įgyvendinančių institucijų funkcijas ir vaidmenis.

2.1. Jaunimo politikos samprata ir teisinis reglamentavimas

Moderniosios jaunimo politikos gairės buvo pradėtos brėžti nuo 1996 metų, kaip pirmasis teisės aktas – *Valstybinė jaunimo politikos koncepcija*⁴ buvo patvirtinta LiJOT⁵ Seime. Šioje koncepcijoje buvo numatomi jaunimo politikos principai ir apibrėžti tikslai, nurodyta vykdančioji struktūra. Koncepcijoje jaunimas apibūdinamas, kaip „visuomenės narių grupė, apimanti asmenybės formavimosi bei perėjimo prie savarankiško gyvenimo visuomenėje laikotarpį gyvenančius asmenis, turinčius nuo 16 iki 29 metų.“⁶ Anot Arnetto (2000), brandų žmogų apibūdina mokyklos baigimas, įsitraukimas į darbo rinką, atsiskyrimas nuo tėvų namų ūkio, šeimos sukūrimas. Suaugusiu žmogumi tampama tada, kai asmuo geba prisiimti atsakomybę, priimti svarbius sprendimus bei tampa finansiškai nepriklausomas.

Pagrindiniai valstybinės jaunimo politikos tikslai siejasi su asmenybės formavimu - siekiama jaunas žmones skatinti būti intelektualiais, pilietiškais, demokratiškais visuomenės nariais; siekiama integruoti jaunas žmones į „visuomenės politinį, pilietinį, ekonominį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą“⁷; ugdyti pareigingais jaunais žmonėmis Tėvynei ir šeimai. Taip pat svarbūs yra ir pagrindiniai valstybinės politikos principai, kurie formuojami valstybinėms ir nevyriausybinėms organizacijoms, kurios turėtų skatinti jaunas žmones dalyvauti visuomeniniame gyvenime bei prisidėti prie sprendimų, susijusių su jaunų žmonių problemomis, priėmimo. Valstybinė jaunimo politikos koncepcija, iki atsirandant Jaunimo politikos pagrindų įstatymui, ilgą laiką buvo pagrindinis teisės aktas reglamentuojantis jaunimo politiką.

---

⁴Lietuvos Respublikos Seimas. (1996). *Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl valstybinės jaunimo politikos koncepcijos* (1996 m. birželio 27 d. Nr. I -1413) [žiūrėta 2016-10] Internetinė prieiga - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DEF7F026CCB>

⁵LiJot – didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, vienijanti nacionalines jaunimo organizacijas ir regionines jaunimo organizacijų sąjungas. Prieiga per internetą - <http://www.lijot.lt/lt/>

⁶Lietuvos Respublikos Seimas. (1996). *Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl valstybinės jaunimo politikos koncepcijos* (1996 m. birželio 27 d. Nr. I -1413) [žiūrėta 2016-10] Internetinė prieiga - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DEF7F026CCB>

⁷Ten pat.

2003 metais buvo patvirtintas *Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymas*, kuriame jaunimo politika, apibūdinama kaip „kryptinga veikla, kuria sprendžiamos jaunimo problemos ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuotis jauno žmogaus asmenybei bei jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, taip pat veikla, kuria siekiama visuomenės ir atskirų jos grupių supratimo bei tolerancijos jauniems žmonėms.“⁸ Jaunimo politika yra horizontali ir apima daugybę sričių. „Jaunimo politika įgyvendinama Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytais sąlygomis šiose srityse“⁹: švietimas, neformalus ugdymas, darbas ir užimtumas, aprūpinimas būstu, laisvalaikis, kultūra, socialinė ir sveikatos apsauga, sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas, priklausomybių, nusikalstamumo prevencija. Šiuolaikinė JP nors ir apima daug skirtingų sričių, tačiau yra plėtojama dviem pagrindinėmis kryptimis: (1) jaunimo interesų užtikrinimas skirtingose politikos srityse: švietimas, darbas ir užimtumas, sveikatos apsauga ir kita; (2) jaunimo veiklos plėtra – neformalus ugdymas, kuriuo siekiama sudaryti palankias sąlygas jauniems žmonėms mokytis iš patirties ir eksperimentuoti. (Jaunimo reikalų departamentas, 2014)

Didelę reikšmę jaunimo politikos raidoje turėjo LR Seimo 2002 m. priimti LR *Vietos savivaldos įstatymo* 7,8 pakeitimai ir papildymai, kuriais įtvirtinta tai, kad vaikų ir jaunimo teisių apsauga yra valstybinė funkcija, t.y. valstybės funkcijos perduotos savivaldybėms. Nuo 2003 m., visose savivaldybėse buvo kuriamos jaunimo koordinatorių pareigybės, kurios buvo išlaikomos iš valstybės biudžeto tikslinių dotacijų savivaldybėms. Jaunimo reikalų koordinatorius nuo 2003 m. tapo pagalbininku savivaldybės institucijoms formuoti ir įgyvendinti jaunimo politiką savivaldybės lygmeniu. (žr. 2 pav.)

Jaunimo politika yra neatsiejama nuo paramos struktūrų, kurios papildo paties jauno žmogaus ir jo šeimos pastangas, ruošiantis savarankiškam gyvenimui, kai jaunas asmuo tampa nepriklausomas nuo jį iki tol išlaikiusių šeimos narių. (Jaunimo reikalų departamentas, 2010). Anot Arnetto (2000), brandų žmogų apibūdina mokyklos baigimas, įsitraukimas į darbo rinką, atsiskyrimas nuo tėvų namų ūkio, šeimos sukūrimas. Suaugusiu žmogumi tampa tada, kai asmuo geba prisiimti atsakomybę, priimti svarbius sprendimus bei tampa finansiškai nepriklausomas. (Arnett, 2000).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija¹⁰ išskiria pagrindinius principus, kuriais vadovaujantis įgyvendinama jaunimo politika:

- **pariteto ir subsidiarumo** – sprendimų priėmimas efektyviausiu lygmeniu. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos bei jaunimo organizacijos atstovaujamos po lygiai;

⁸Lietuvos Respublikos Seimas. (2003). *Jaunimo politikos pagrindų įstatymas* (2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871)[žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.92E111F705DD/TAIS_267613

⁹Ten pat.

¹⁰Lietuvos Respublikos socialinė apsaugos ir darbo ministerija (2016). Prieiga per internetą- <http://www.socmin.lt/lt/jaunimo-politika.html#principai>

- **dalyvavimo ir informavimo** – valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos informuoja jaunimą priimtina ir prieinama forma jam aktualiais klausimais; jaunimas įtraukimas į sprendimų priėmimą;
- **savivaldos, savarankiškumo ir savanoriškumo** – jaunimas renkasi veiklos sritį, formuoja jos tikslus, aktyviai joje dalyvauja ir atsako už tikslų įvykdymą;
- **tarptžinybinio koordinavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo** – valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos bendrauja ir bendradarbiauja tarpusavyje, sprendamos su jaunimu susijusius klausimus, o Lietuvos jaunimo organizacijos bendrauja ir bendradarbiauja su Lietuvos ir užsienio jaunimo organizacijomis.

Šiuo metu galiojantis jaunimo politikos strateginis dokumentas yra LR Vyriausybės nutarimu patvirtinta *Nacionalinė jaunimo politikos 2011 – 2019 metų plėtros programa*.¹¹ Ši strategija orientuota į jaunimo poreikius atitinkančių, palankių sąlygų kūrimą aktyviam jaunam piliečiui – siekiama, kad jaunas žmogus taptų aktyviu ir motyvuotu valstybės piliečiu. (Jaunimo reikalų departamentas, 2014) Atsižvelgiant į pagrindines jaunimo politikos įgyvendinimo ir jaunimo situacijos problemas ir siekiant gerinti padėtį šalyje, LR Vyriausybės 2013 m. nutarimu patvirtino 2016-2016 metų LR *Vyriausybės programos*¹² įgyvendinimo prioritetines sritis, kuriose dėmesys skiriamas jaunimo užimtumui didinti ir verslumui skatinti, tobulinti institucijų, dirbančių jaunimo srityje, veiklą ir funkcijas, didinti jaunimo nedarbo prevenciją. Siekiant šių prioritetinių sričių įgyvendinimo, 2013 m. LR Vyriausybės nutarimu parengta ir patvirtinta *Užimtumo didinimo 2014 – 2020 metų programa*¹³, kurioje didžiausias dėmesys skiriamas jaunų žmonių problemų sprendimui, skatinant juos aktyviai integruotis į darbo rinką. (Jaunimo reikalų departamentas, 2014)

Siekiant spręsti jaunimo užimtumo problemas, remiantis Europos Komisijos rekomendacijomis suformuota užimtumo garantijų jaunimui sistema - 2013 m. patvirtintas *Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planas*.¹⁴

¹¹Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2010). *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo* (2010 m. gruodžio 1 d. Nr. 1715) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387971>

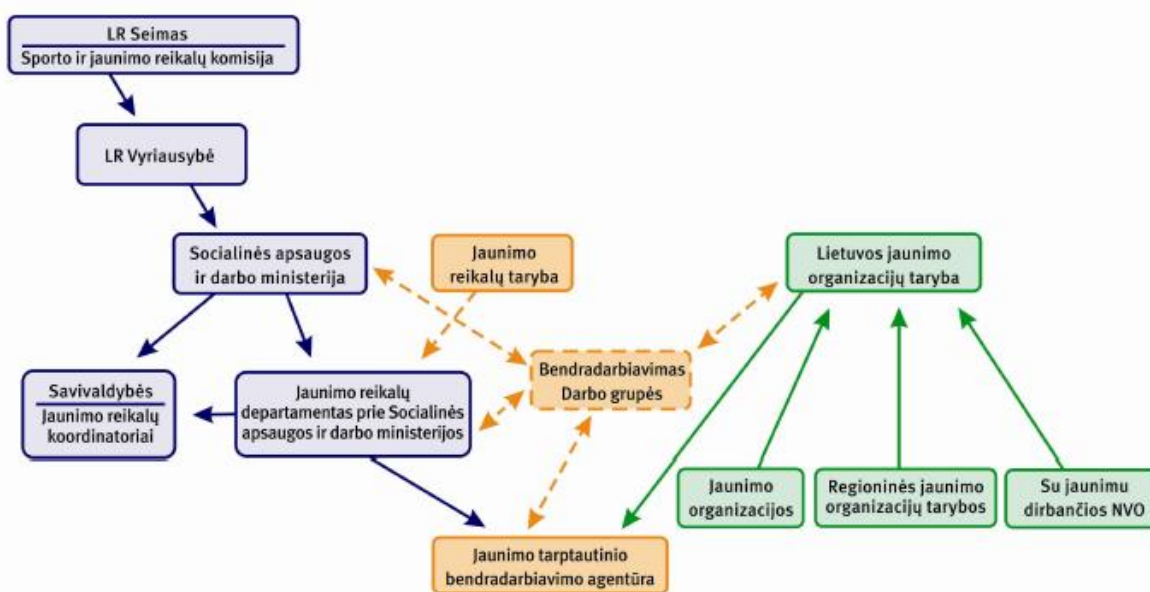
¹²Lietuvos respublikos Seimas. (2012) *Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos* (2012 m. gruodžio 12 d. Nr. XII-51) Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439761>

¹³Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Vyriausybės nutarimas (2013) *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl užimtumo didinimo 2014-2020 metų programos patvirtinimo* (2013 m. rugsėjo 25 d. Nr. 878) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/ebe20890a52c11e3aeb49a67165e3ad3/fiSHCENHEe>

¹⁴Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2013) *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 16 d. Nr. A1-692) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463301>

2.2. Jaunimo politiką Lietuvoje įgyvendinančių institucijų vaidmuo

LR jaunimo politikos pagrindų įstatymas svarbus dar ir dėl to, kad įtvirtino pagrindines jaunimo politikos sąvokas, jame apibrėžiamos jaunimo politikos sritys bei ypač svarbus jaunimo politikos įgyvendinančių institucijų nacionaliniu ir savivaldybės lygmeniu įtvirtinimas. (žr.2 pav.) Jaunimo politikos pagrindų įstatymas suteikė svarbą jaunimo organizacijoms bei jaunimo organizacijų taryboms, įtvirtino jų sąvokas bei padėjo pripažinti jų indėlį į jaunų žmonių asmenybės ugdymo svarbą.

2 pav. Jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų modelis nacionaliniu lygmeniu.

Šaltinis: Jaunimo reikalų departamentas „Jaunimo politika nacionaliniu lygmeniu“.¹⁵

Institucinė sistema, kuri įtvirtinta tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmeniu, yra itin svarbus aspektas JP srityje. Nacionaliniu lygmeniu pagrindinės institucijos veikia ir įstatymų leidžiamojoje, ir vykdomojoje valdžioje.

Jaunimo ir sporto reikalų komisija – LR Seime veikianti komisija, kurios pagrindinės funkcijos yra susijusios su rūpinimusi jaunimo teisėmis, valstybinės JP formavimu bei JP „įgyvendinančių institucijų bei įstaigų parlamentine kontrole“. (Jaunimo reikalų departamentas, 2014: 17)

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija – pagrindinė institucija, koordinuojanti ir įgyvendinanti JP Lietuvoje. Taip pat „atlieka Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymo vykdymo kontrolę ir priežiūrą; organizuoja ir koordinuoja Europos Komisijos nustatytų

¹⁵Jaunimo reikalų departamentas, „Jaunimo politika nacionaliniu lygmeniu.“ Internetinė prieiga - <http://www.jrd.lt/nacionaliniu-lygmeniu>

prioritetinių jaunimo politikos priemonių įgyvendinimą Lietuvoje.“ (Jaunimo reikalų departamentas, 2014: 17)

Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos–įgyvendina valstybinės jaunimo politikos priemones.

Jaunimo organizacijos – prisideda prie jaunų žmonių galimybių realizavimo. Jaunimo organizacijos bendradarbiaudamos su regioninėmis JO sąjungomis, nacionalinėmis JO bei Lietuvos JO taryba, atstovauja jaunimo interesus bei prisideda prie JP formavimo.

Jaunimo reikalų taryba – nagrinėja svarbiausius JP klausimus, teikia siūlymus dėl jaunimo ir JO poreikius atitinkančios JP įgyvendinimo.

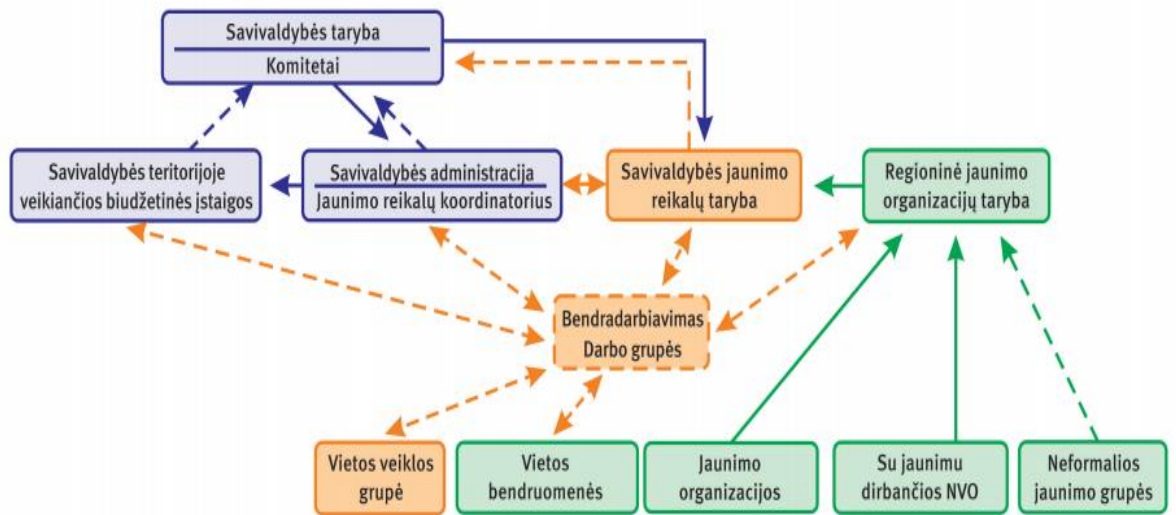
Vietos lygmeniu jaunimo politiką savivaldybės institucijoms, tarybai, administracijai ir kitoms savivaldybės įstaigoms, formuoti ir įgyvendinti padeda *jaunimo reikalų koordinatorius*. JRK yra tarpininkas tarp savivaldybės politikų, tarnautojų, jaunimo ir su jaunu dirbančių organizacijų. JRK įgyvendina valstybinę (perduotą savivaldybėms) funkciją „*Jaunimo teisių apsauga*“: rengia ir įgyvendina savivaldybės jaunimo politikos programas ir priemones, analizuoja jaunimo, jaunimo organizacijų padėtį savivaldybės teritorijoje, koordinuoja savivaldybės institucijų bei įstaigų veiklą jaunimo politikos srityje, vykdo kitą veiklą, susijusią su jaunu ir jaunimo organizacijomis.¹⁶

Savivaldybės jaunimo reikalų taryba – atlieka patariamąją funkciją. SJRT „ilgalaikis tikslas – užtikrinti jaunimo dalyvavimą, sprendžiant jiems svarbius klausimus“ (Jaunimo reikalų departamentas, 2014: 31)

Vietos lygmeniu, savivaldybėse, jaunimo politikos įgyvendinimas yra paremtas glaudžiu bendradarbiavimu (žr. 3 pav.), kadangi jaunimo politiką įgyvendinama savivaldybės (komitetai, administracijos skyriai) bei kitų institucijų tokių, kaip švietimo įstaigos, darbo birža, neformaliojo švietimo įstaigos, atviri jaunimo centrai ir erdvės, kultūros centrai, bibliotekos ir kita.

---

¹⁶Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2008) *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Pavyzdinis savivaldybės jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymas* (2008 m. kovo 4 d. Nr. A1-68) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.394961>

3 pav. Jaunimo politiką įgyvendinančių institucijų modelis vietos lygmeniu.

Šaltinis: Jaunimo reikalų departamentas „Jaunimo politika nacionaliniu lygmeniu“.¹⁷

¹⁷Jaunimo reikalų departamentas. (n.d.) *Jaunimo politika nacionaliniu lygmeniu*. [žiūrėta 2016-10] Internetinė prieiga - <http://www.jrd.lt/nacionaliniu-lygmeniu>

III. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVA

Šiame skyriuje aprašoma Jaunimo garantijų iniciatyva, JGI teisinis reglamentavimas, įgyvendinimo sritys ir principai, ryšys su strategija „Europa2020“, aprašomos JGI Lietuvoje įgyvendinančios institucijos, jų funkcijos, vaidmuo bei įvardinamos teikiamos garantijos bei garantijų teikimo etapai, apibūdinamos JGI aktyvios darbo rinkos politikos priemonės.

3.1. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai

Jaunimo garantijų iniciatyva įgyvendinama, vadovaujantis ES Tarybos 2013 metų *rekomendacijomis* dėl jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo¹⁸, kuriomis siekiama užtikrinti jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. ES Tarybos pateiktose rekomendacijoje, siūloma, kad sąvoka „jaunimo garantijos“ būtų įvardinama kaip situacija, kai jaunas žmogus gauna gerą pasiūlymą įsitraukti į darbo rinką ar švietimo sistemą, atlikti gamybinę praktiką ar stažuotę per keturis mėnesius nuo darbo netekimo arba formaliojo mokymosi užbaigimo. Rekomenduojama, kad Jaunimo garantijų iniciatyva būtų įgyvendinama, kaip *paramos priemonė*, kurios turėtų būti grindžiamos šešiomis sritimis (žr. 4 pav.): (1) į partnerystę orientuoto požiūrio formavimas, (2) ankstyvoji intervencija ir aktyvumo skatinimas, (3) integraciją į darbo rinką skatinančios priemonės, (4) Europos Sąjungos fondų lėšų panaudojimas, (5) iniciatyvų vertinimas ir nuolatinis tobulinimas, (6) greitas įgyvendinimas. Iniciatyvų įgyvendinimas turėtų užkirsti kelią mokyklos nebaigimui, skatinti užimtumą.

Į partnerystę orientuotas požiūris formavimas – rekomenduojama nustatyti Jaunimo garantijų iniciatyvas valdančias ir įgyvendinančias institucijas, sudaryti partnerystės tinklą, siekiant tarpsektorinio ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Vadovaujantis šia ES Tarybos (2013) rekomendacija, tais pačiais metais Lietuvoje Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu¹⁹ buvo patvirtintas *Jaunimo garantijų iniciatyvos planas*. Plane nustatyta, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM) yra planą koordinuojanti institucija. SADM, kartu su jai pavaldžiomis institucijomis, Lietuvos darbo birža (LDB) ir Jaunimo reikalų departamentu, patvirtintos

¹⁸Europos Sąjungos Taryba. (2013). *Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo* (2013 m. balandžio 22 d.) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - http://www.jaunimogarantijos.lt/data/public/uploads/2016/06/_es-tarybos-rekomendacija-jg-2013-04-22-lt.pdf

¹⁹Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2013) *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 16 d. Nr. A1-692) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463301>

pagrindinėmis Jaunimo garantijų iniciatyvos planą įgyvendinančiomis institucijomis Lietuvos Respublikoje. Į šio plano įgyvendinimą taip pat siekiama įtraukti kuo daugiau socialinių partnerių, nevyriausybinių, jaunimo organizacijų, valdžios institucijų, švietimo ir mokymo įstaigų, verslo sektoriaus atstovų. Siekiant užtikrinti plano įgyvendinimo tarpinstitucinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą, 2014 m. pasirašytas *Bendradarbiavimo memorandumas* dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo.²⁰ Bendradarbiavimo memorandumą pasirašė: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, Lietuvos studentų sąjunga, Lietuvos savivaldybių asociacija, Investuotojų forumas, Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos verslo konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“ ir Lietuvos darbo federacija.

Ankstyvoji intervencija ir aktyvavimas – šia rekomendacija numatyta didinti jaunimo informavimą, užimtumo tarnybų pasiekiamumą, ypatingą dėmesį skiriant socialiai pažeidžiamam jaunimui. Ankstyvoji intervencija ir aktyvumo skatinimas yra pirmasis LR Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano tikslas. SADM, LDB ir JRD teikia garantijas iš švietimo sistemos ar darbo rinkos jau iškritusiems jaunuoliams. Švietimo ir mokslo ministerija ir jai pavaldžios įstaigos vykdo prevencinio pobūdžio priemones, skirtas vis dar švietimo sistemoje esantiems jaunuoliams. Lietuvoje ypač didelis dėmesys skiriamas individualizuotų paslaugų teikimui, jaunimo poreikių išsiaiškinimui, dėl to vykdoma teritorinių darbo biržų jaunimo darbo centrų plėtra – „1999–2009 m. Lietuvoje, pasitelkiant Danijos tarnybos užimtumo tarnybos gerą patirtį, šalyje buvo įsteigta 11 Jaunimo darbo centrų, 2013 m. – dar 11, 2014 m. – 7, 2015 m. – 8“ (Jaunimo garantijos, 2016), numatoma, kad 2016 m. pabaigoje veiks 46 jaunimo darbo centrai (Lietuvos darbo birža, 2016)

Integraciją į darbo rinką skatinančios priemonės – sudaryti galimybes jaunimui grįžti ar įsitraukti į švietimo ar mokymo sistemą, didinti įgūdžius ir kompetencijas reikalingas darbo rinkoje. Skatinti jaunimo verslumą ir savarankišką darbą. Lietuvoje už jaunimo verslumą ir savarankišką užimtumą skatinančias priemones yra atsakinga Ūkio ministerija ir viešoji įstaiga „Versli Lietuva“.

Europos Sąjungos fondų lėšų naudojimas – užtikrinti, kad būtų nustatyti prioritetai ir paskirstyti ištekliai Jaunimo garantijų iniciatyvos parengimui ir įgyvendinimui, „sudaryti galimybes iš

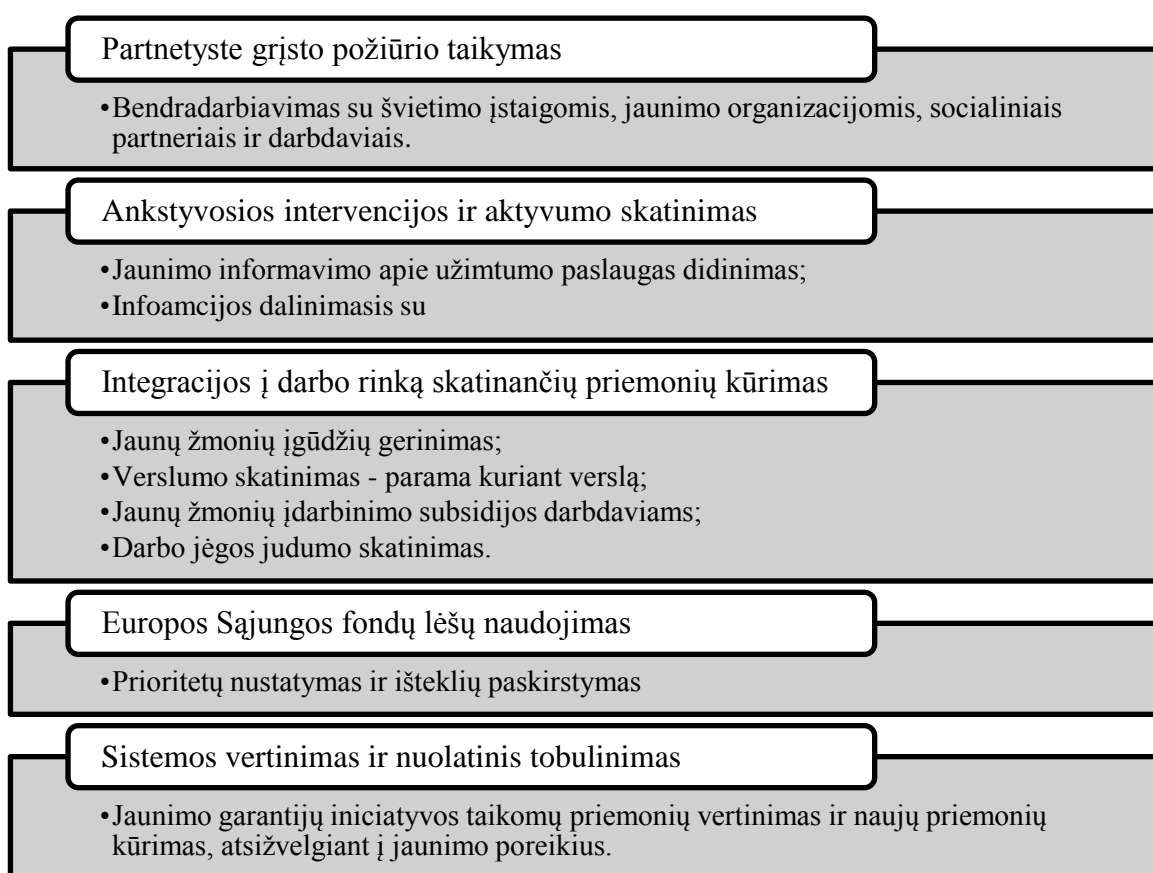
²⁰*Bendradarbiavimo memorandumas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo* (2014 m. sausio 14 d.) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <http://www.jaunimogarantijos.lt/data/public/uploads/2016/06/2014-01-14-jgi-igyvendinimo-bendradarbiavimo-memorandumas.pdf>

ESF finansuoti tikslines įdarbinimo subsidijas.²¹ Rekomenduojama visapusiškai išnaudoti Jaunimo užimtumo iniciatyvas.

Iniciatyvų vertinimas ir nuolatinis tobulinimas – būtinas Jaunimo garantijų iniciatyvos nuolatinis stebėjimas ir vertinimas, kad būtų sudarytos galimybės labiau plėtoti pagrįstas priemones.

Taigi, remiantis ES Tarybos rekomendacijomis, LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu patvirtintas *Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planas*²², „kuriuo siekiama užtikrinti, kad kiekvienas, galintis ir norintis dirbti jaunuolis iki 29 metų amžiaus, per keturis mėnesius po to, kai baigia formalųjį mokymąsi ar tampa bedarbiu, gautų pasiūlymą dirbti, toliau mokytis, įskaitant pameistrystės profesinio mokymo formą, atlikti gamybinę praktiką arba stažuotę profesijos įgūdžiams įgyti darbo vietoje.“ (Jaunimo reikalų departamentas, 2014: 16)

4pav. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai.

Šaltinis: sudaryta autorės remiant Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijomis dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo, 2013

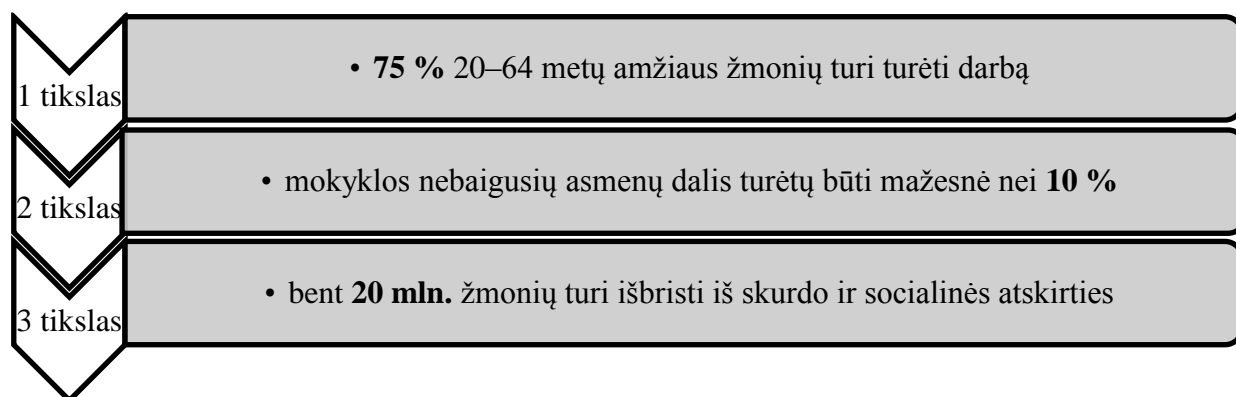
²¹Europos Sąjungos Taryba. (2013). *Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo* (2013 m. balandžio 22 d.) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <http://www.jaunimogarantijos.lt/data/public/uploads/2016/06/es-tarybos-rekomendacija-jg-2013-04-22-lt.pdf>

²²Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2013) *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 16 d. Nr. A1-692) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463301>

3.2. Jaunimo garantijų iniciatyva ir strategija „Europa 2020“

Jaunimo garantijų iniciatyva prisideda prie „Europa 2020“ strategijos įgyvendinimo. Pagal Europos komisijos²³ pateiktą informaciją strategija „Europa 2020“ yra Europos Sąjungos dešimties metų užimtumo ir augimo strategija, kuri pradėta įgyvendinti nuo 2010 m., siekiant sudaryti sąlygas pažangiam, tvariam ir integraciniam augimui.

Jaunimo garantijų iniciatyva padeda įgyvendinti tris strategijos „Europa 2020“ tikslus. (žr. pav. 5) JGI įgyvendinimu siekiama prisidėti prie šalies gyventojų, ypač jaunų žmonių iki 29 m., nedarbo mažinimo, siekiama skatinti visuomenės išsilavinimą. Siekiamybė - mokyklos nebaigusių žmonių dalis turėtų neviršyti 10 proc., taip pat, kad bent 20 mln. žmonių išbristų iš skurdo ir socialinės atskirties.

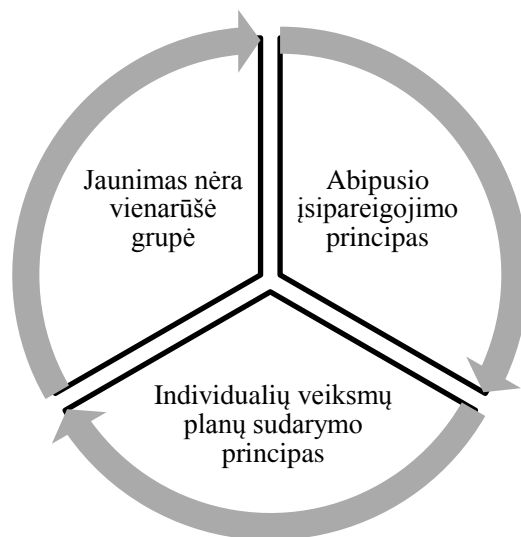

5 pav. JGI prisidėjimas prie trijų strategijos „Europa 2020“ tikslų.

Šaltinis: Kojelienė M., 2015

Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas remiasi trimis pagrindiniais principais (žr. 6 pav.): (1) jaunimas nėra vienuolė grupė, skirtingų jaunuolių socialinė aplinka skiriasi, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas jaunuoliams, kuriems didesnė tikimybė prarasti galimybes įsidarbinti ar mokytis, (2) abipusio įsipareigojimo principas – siekiant jaunimo dalyvavimo aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse, (3) sudarant individualius veiksmų planus, reikia numatyti sklandų jaunuolio perėjimą iš vienos priemonės į kitą. (Ramoška, 2014)

²³Europos Komisija (2016). Internetinis šaltinis: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_lt.htm

6 pav. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo principai.

Šaltinis: sudaryta autorės remianti Ramoška, 2014 informacija.

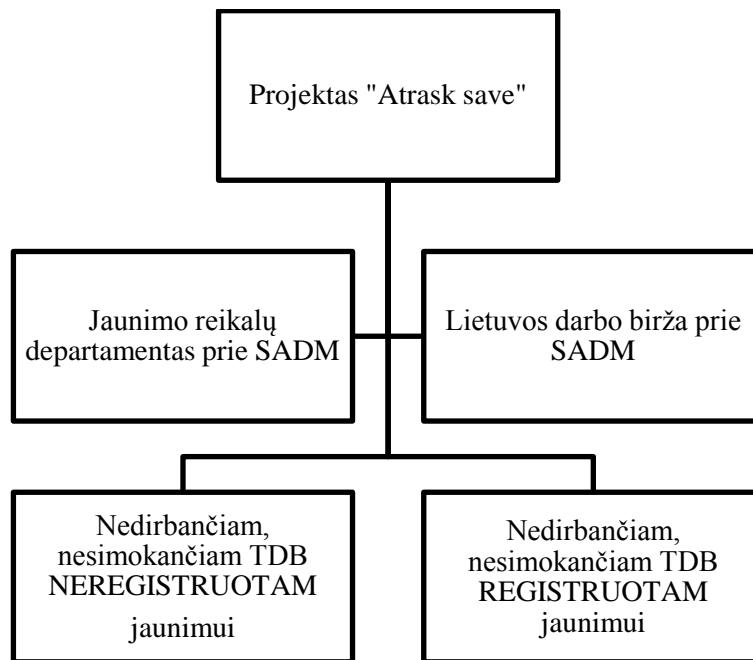
Apibendrinant, jaunimo garantijų iniciatyvos tikslas yra užtikrinti, kad jaunuoliams iki 29 m. amžiaus, per keturis mėnesius po to, kai jaunuolis netenka darbo ar pasibaigus formaliojo mokymosi laikotarpiui, jam būtų suteiktas konkretus pasiūlymas, pritaikytas prie individualių jauno žmogaus poreikių ir galimybių: (1) darbo pasiūlymas, (2) pasiūlymas tęsti studijas, (3) pasiūlymas atlikti stažuotė ar praktiką.

3.3. Jaunimo garantijas Lietuvoje įgyvendinančių institucijų ir jų vaidmuo

Socialinė apsaugos ir darbo ministerija, kartu su jai pavaldžiomis institucijomis, Jaunimo reikalų departamentu ir Lietuvos darbo birža, yra pagrindinės Jaunimo garantijų iniciatyvos valdančios ir įgyvendinančios institucijos. (žr. 7 pav.)

Viena iš pagrindinių jaunimo garantijų iniciatyvos priemonių yra *projektas „Atrask save“* (G. Sabaliauskaitė, 2016) kurio tikslas – sumažinti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) 15 – 29 m. amžiaus jaunų žmonių skaičių. Šiuo pirminės intervencijos projektu siekiama, pritaikant efektyviausias aktyvios darbo rinkos politikos priemones, atsižvelgiant į jauno, 16 – 29 metų amžiaus, asmenio poreikius, galimybes ir tolimesnius karjeros planus, suteikti pagalbą integruotis į darbo rinką. Šio projekto pagrindiniai uždaviniai – „padidinti galimybes neaktyviam jaunam 15-29 metų amžiaus asmeniui integruotis į darbo rinką, švietimo sistemą, dalyvauti stažuotėje arba mokyme per pameistrystę, įgyvendinant socialinių, pedagoginių,

psichologinių ir motyvavimo paslaugų teikimą²⁴.Organizuojant savanorišką veiklą, sudaryti sąlygas nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms integruotis į darbo rinką, švietimo sistemą bei įgyvendinti priemones, kurios ugdytų papildomus gebėjimus ir kompetencijas pasirengusiems darbo rinkai jauniems bedarbiams.

7 pav. Projekto „Atrask save“ vykdytojai.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos informacija.

Jaunimo garantijų iniciatyvas vykdančių institucijų teikiamos garantijos orientuotos į skirtingas tikslines jaunimo grupes. (žr. 3 lent.)Lietuvos darbo biržos teikiamos garantijos (žr. 4 pav.) orientuotos į teritorinėje darbo biržoje užsiregistravusį jaunimą. Ši tikslinė grupė susideda iš dviejų dalių: (1) pasirengę darbo rinkai jauni žmonės, (2) nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės. Pasirengę darbo rinkai jauni žmonės yra įgyję specialybę ar profesiją, ieško karjeros galimybių. Nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės yra nekvalifikuoti, neturi paklausios profesijos, negeba įsitvirtinti darbo rinkoje.

3 lent. LDB teikiamų garantijų tikslinė grupė.

Jaunimo grupė	Reikšmė
Pasirengę darbo rinkai	Įgijęs specialybę ar profesiją, ieškantis darbo jaunas žmogus
Nepasirengę darbo rinkai	Nekvalifikuotas ar turintis nepaklausią profesiją jaunas žmogus

Šaltinis: sudaryta autorės remianti Jaunimo garantijų informacija.

²⁴Jaunimo reikalų departamentas (2016) „JGI įgyvendinimo projektas „Atrask save““, Vilnius. Internetinis šaltinis: <http://www.jrd.lt/jgi-igyvendinimo-projektas-atrask-save>

Jaunimo reikalų departamentas teikia garantijas (žr. 4 lent.) neaktyviam - nesimokančiam, niekur nedirbančiam ir darbo biržoje neregistruotam, jaunimui.JRD, siekdamas užtikrinti, kad garantijos būtų teikiamos kiekviename Lietuvos rajone, įsteigė *Jaunimo garantijų iniciatyvos vietos koordinatoriaus pareigybę*. Vietos JGI koordinatoriaus pareigybės paskirtis yra „teisės aktų nustatyta tvarka koordinuoti Jaunimo reikalų departamento prie SADM jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamo projekto „Atrask save“ veiklą, teikti ankstyvosios intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemonės, 15 – 29 metų niekur nedirbantiems, nesimokantiems ir mokymuose nedalyvaujantiems jaunuoliams.“²⁵ Kadangi JRD Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas yra nukreiptas į darba su TDB neregistruotų jaunimu, tai vietos JGI koordinatoriaus pareigybės pagrindinis tikslas identifikuoti neaktyvius jaunuolius, kurie yra neužsiregistravę TDB.

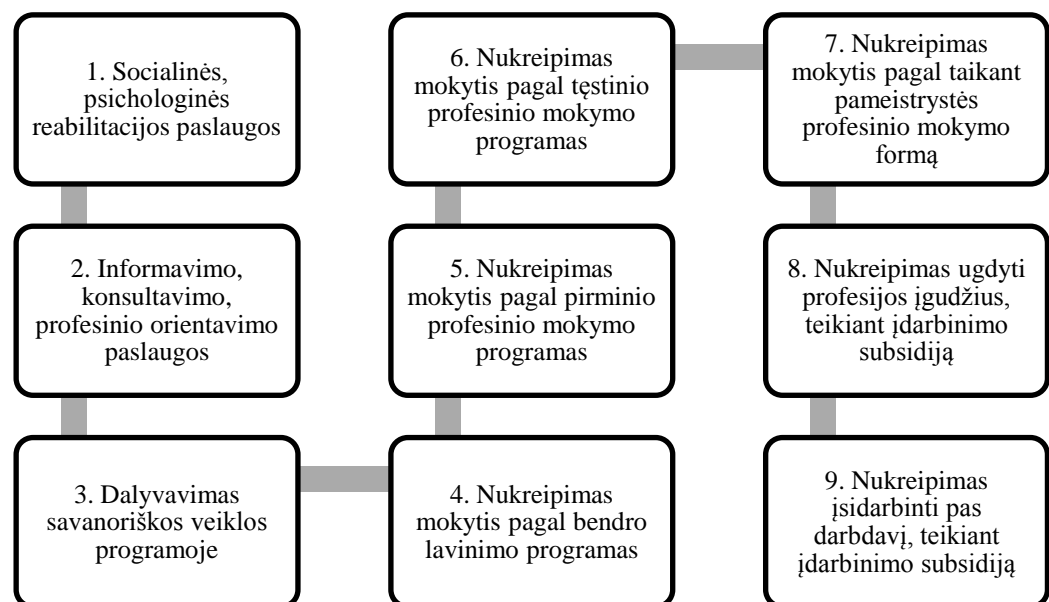
4 lent. Jaunimo garantijų iniciatyvas įgyvendinančių institucijų teikiamos garantijos.

Jaunimo garantijas įgyvendinanti institucija	Teikiamos garantijos
Lietuvos darbo birža	Socialinės ir psichologinės reabilitacijos paslaugų teikimas; Motyvacijos dirbti ir mokytis ugdymas; Nukreipimas į bendrojo, pirminio bei tęstinio profesinio mokymo programas; Paramos, pirmą kartą pagal įgytą kvalifikaciją įsidarbinantiems, teikimas; Profesijos įgūdžių tobulinimas pagal darbo įgūdžių įgijimo rėmimo programą; Profesijos įgūdžių ugdymas pagal dvišales praktikos sutartis; Darbo vietos įsteigimo ar verslo liudijimo įsigijimo subsidijavimas; Informacijos apie stažuočių ir praktikos galimybes (EURES) teikimas.
Jaunimo reikalų departamentas prie SADM	Nedirbančio ir nesimokančio jaunimo stebėsenos ir identifikavimo vykdymas; Nacionalinės jaunimo savanoriškos veiklos programos įgyvendinimas; Atvirų jaunimo centrų, erdvių plėtros vykdymas; Neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimo organizavimas.

Šaltinis: sudaryta autorės remianti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis.

²⁵VšĮ Jaunimo laisvalaikio centras (2015). *Vietos JGI koordinatoriaus pareigybės aprašymas*. Ukmergė.

Tiek Jaunimo reikalų departamento prie SADM, tiek Lietuvos darbo biržos teikiamos garantijos vykdomos kryptingai, tam tikrais etapais. Pateiktame paveiksle (žr. 8 pav.), pagal teikiamas garantijas nedirbantiems, nesimokantiems ir nekvalifikuotiems jaunuoliams, matoma, kad įsidarbinimui labai svarbus išsilavinimas, todėl garantijos skirtos šiai jaunimo grupei labiausiai orientuotos į mokymąsi. Pagal LR *Švietimo įstatymą*²⁶, Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje, ugdymas yra privalomas bei valstybės garantuojamas iki 16 metų, t.y. privaloma turėti pagrindinį išsilavinimą. Po formaliojo mokslo užbaigimo ne visada racionaliausias pasirinkimas yra iškart bandyti integruotis į darbo rinką, kadangi nekvalifikuotiems jauniems žmonėms daug sudėtingiau konkuruoti su turinčiais tam tikrą kvalifikaciją.

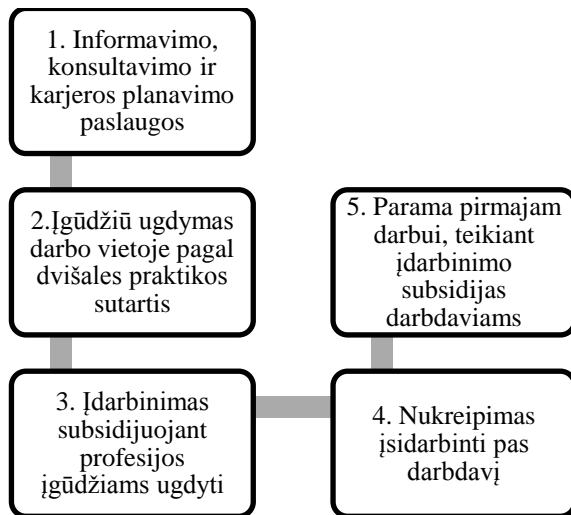

8pav. Garantijų teikimo etapai nedirbantiems, nesimokantiems ir nekvalifikuotiems jaunuoliams.

Šaltinis: Ramoška K., 2014.

Pasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms teikiamos garantijos labiau orientuotos į savęs atradimą, suvokimą kokia darbinė veikla yra tinkamiausia ir (žr.9 pav.) priimtinausia – teikiamos karjeros planavimo konsultacijos. Taip pasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms teikiama įgūdžių ugdymo, įdarbinimo subsidijuojant pagalba. Šiai tikslinei grupei teikiamos garantijos, nuo teikiamų garantijų nepasirengusiems darbo rinkai, skiriasi tuo, kad didesnis dėmesys yra skirtas įsitraukimui į darbo rinką, o ne grįžimą į švietimo sistemą.

²⁶Lietuvos Respublikos Seimas. (1991). *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/TuZYJyRuWh>

9 pav. Garantijų teikimo etapai TDB registruotiems jaunuoliams.

Šaltinis: Ramoška K., 2014.

IV. JAUNIMO UŽIMTUMAS IR NEDARBO SITUACIJA

Šiame skyriuje pristatoma situacija apie jaunimo nedarbą Lietuvoje, lyginant su kitomis Europos Sąjungos šalimis, jaunimo dalyvavimas aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse, Analizuojama Ukmergės rajono jaunimo nedarbo situacija, pristatomi Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo rezultatai.

4.1. Lietuvos jaunimo nedarbas Europos Sąjungos kontekste

Lietuvos darbo biržos šių metų spalio 1 dienos duomenimis²⁷ jaunų žmonių iki 29 metų nedarbas siekė 17,7 proc. - registruota 22,8 tūkst. 16-29 m. jaunuolių, tai 4 tūkst. mažiau nei prieš metus (2015 m. spalio 1 d. jų buvo 26,8 tūkst.).

Lyginant su kitų metų, to pačio laikotarpio, duomenimis (žr. 5 lent.), jaunimo nedarbas sumažėjo 0,6 proc. Remiantis šiais duomenimis matoma, kad išaugo vaikinių nedarbas 1,2 proc., lyginant su 2015 m., o merginų - 1,2 proc. sumažėjo.

5 lent. Jaunimo nedarbo situacijos palyginimas 2016-2015 metais išreikštas procentais.

Jauni žmonės	2016	2015	Pokytis
Jaunimo nedarbas iki 29 metų	17,7	18,3	-0,6
Jaunų bedarbių proc. nuo darbingo 16-29 m. amžiaus šalie gyventojų	4,4	5	-0,6
Merginos	50,1	51,3	-1,2
Ilgalaikės bedarbės	12	14,1	-2,1
Vaikinai	49,9	48,7	+1,2
Ilgalaikiai bedarbiai	11,7	13,2	-1,5

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis.

Šeštoje lentelėje matoma (žr. 6 lent.), kad 2016 m. yra išaugęs jaunų žmonių, turinčių aukštąjį išsilavinimą, skaičius. Todėl galima daryti prielaidą, kad išsilavinimas tampa vis svarbesnis perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procese. Pastebima, kad nekvalifikuotų jaunų žmonių rodiklis yra ženkliai didesnis už turinčių aukštąjį išsilavinimą. 2016 m. su aukštuoju išsilavinimu – 30,1 proc., o nekvalifikuotų netgi 37,4 proc. Užsiregistravusių darbo biržoje jaunuolių, niekada nedirbusių rodiklis taip pat didelis – 34,6, kuris nuo praėjusių (2015 m.) sumažėjo tik 0,3 proc. Tai rodo, kad darbo birža jaunam žmogui po formaliojo švietimo užbaigimo yra kaip atspirties taškas įsitraukimui į darbo rinką.

²⁷Lietuvos darbo birža (2016). *Jauno bedarbio portretas*. Prieiga per internetą:

https://www.ldb.lt/jaunimui/statistika/Puslapiai/bed_portretas.aspx

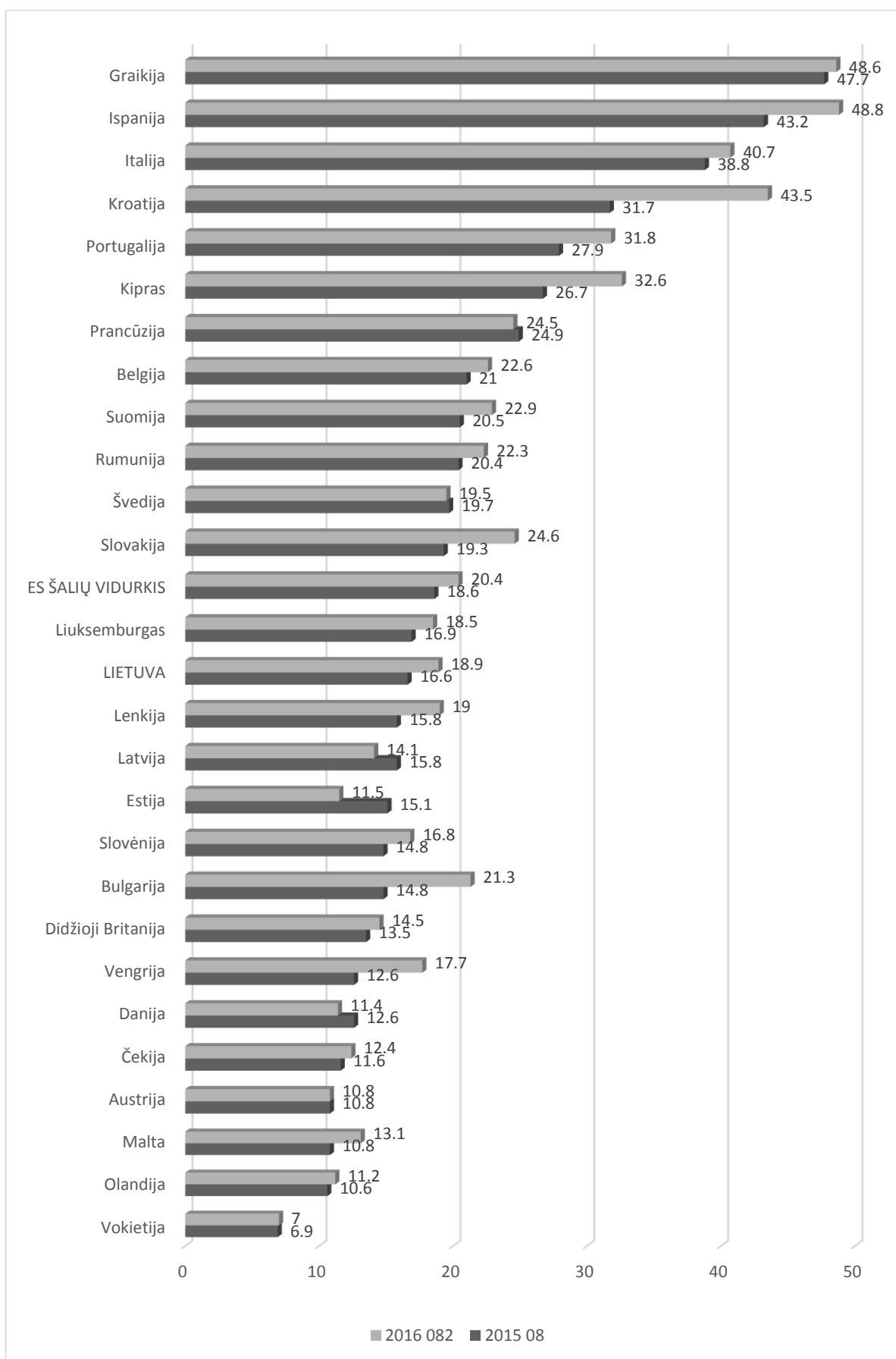

6 lent. Jaunų bedarbių pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą išreikštas procentais.

Jauni žmonės pagal išsilavinimą	2016	2015	Pokytis
Su aukštuoju išsilavinimu	30,1	28,9	+1,2
Su viduriniu išsilavinimu	48,2	48,1	+0,1
Su pagrindiniu išsilavinimu	14,6	16,1	-1,5
Su pradiniu išsilavinimu	7	6,8	+0,2
Neturi pradinio išsilavinimo	0,1	0,1	0
Nekvalifikuoti	37,4	38	-0,6
Nedirbę	34,6	34,9	-0,3

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis.

Pateiktame paveiksle (žr. 10 pav.) matyti, kad Lietuvoje jaunimo iki 25 m. amžiaus nedarbas yra 2 proc. mažesnis nei bendras ES šalių vidurkis. 2015 m. šis rodiklis buvo 1,5 proc. mažesnis. Per vienerius metus jaunimo nedarbas Lietuvoje sumažėjo 2,3 proc. Lietuvos jaunimo iki 25 m. nedarbo situacija, lyginant su kitomis, didesnėmis, ES valstybėmis narėmis yra gan nebloga, kadangi tokiose šalyse kaip Prancūzija, Švedija, Latvija, Estija, Danija, jaunimo nedarbas nuo praėjusių metų padidėjo, Austrijoje rodiklis nepakito.

10pav. Jaunimo iki 25 m. nedarbas ES šalyse.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis.

4.2. Jaunimo dalyvavimas aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse

Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamomis aktyvios darbo rinkos politikos programomis (žr. 7 lent.) siekiama užtikrinti jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką sklandumą. Įvairios aktyvios darbo rinkos politikos priemonės teikia pagalbą jauniems žmonėms prisitaikyti prie esamos darbo rinkos sąlygų. Programomis yra siekiama suteikti jauniems žmonėms trūkstamų darbo įgūdžių. Viena iš priemonių yra *įdarbinimas subsidijuojant*. Šia priemone siekiama darbdavių palankumo, įdarbinant jaunas žmones, palengvinat jų darbo vietos išlaikymą. Taip pat priemonėmis yra siekiama jaunas žmones integruotis kitame rajone, kuriame jo išsilavinimas ar profesija turi didesnę paklausą, kompensuojant kelionės ar apgyvendinimo išlaidas. Visos šios priemonės sudaro palankias sąlygas jaunų žmonių darbinės karjeros pradžia.

7 lent. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamos programos.

Įgyvendinama priemonė	Priemonės aprašymas
Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas	Priemonė skirta išpėtiems apie atleidimą iš darbo ir turintiems kvalifikaciją bedarbiams. Šia priemone gali pasinaudoti asmenys, pirmą kartą pradedantys darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją, iki įsiregistravimo TDB nedirbusiems ne mažiau kaip du metus, baigusieji profesinės reabilitacijos programą.
Darbo įgūdžių įgijimo sutartis	Priemonė skirta darbingiems jauniems žmonėms iki 29 m. Programos tikslas - sudaryti sąlygas įgyti trūkstamus darbo įgūdžius darbo vietoje.
Įdarbinimas subsidijuojant	Priemonė skirta darbingiems jauniems žmonėms iki 29 m. padėti įsidarbinti ir įsitvirtinti darbo rinkoje.
Darbo rotacija	Priemonė suteikia galimybes bedarbiams laikinai įsidarbinti, pakeičiant darbuotojus jų atostogų metu ar esant kitoms priežastims.
Bedarbių teritorinio judumo rėmimas	Priemonė suteikia galimybę, kompensuojant patiriamas kelionės ir (ar) apgyvendinimo išlaidas, asmeniui dirbti darbo vietoje, kuri yra toliau nei 30 km. nuo jo gyvenamosios vietos. Rėmimas organizuojamas iki 3 mėn.
ESF projektas „Naujas startas“	Priemone siekiama padidinti 16-29 metų amžiaus jaunimo galimybes integruotis į darbo rinką ir joje įsitvirtinti. Šis projektas skirtas tiems, 16-29 m. amžiaus nedirbantiems, nesimokantiems ir mokymuose nedalyvaujantiems jaunuoliams, kurie jau dalyvavo pirminės intervencijos projekte „Atrask save“.
Savarankiško užimtumo rėmimas	Ši priemonė suteikia galimybes asmeniui pačiam įsisteigti sau darbo vietą, kuri būtų apibrėžta kaip labai maža įmonė arba individualios veiklos pagal verslo liudijimą pradėjimas.
Talentų bankas	Skirta aukštosios mokymo įstaigos absolventams, paskutinio kurso studentams, aukštos kvalifikacijos specialistams.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis.

Pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą (Nr. A1-499)²⁸ aktyvios darbo rinkos politikos priemonės sudaro bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojų profesinis mokymas, remiamasis įdarbinimas, įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, darbo rotacija, viešieji darbai, parama darbo vietoms steigti, darbo vietų steigimo subsidijavimas, vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas, savarankiško užimtumo rėmimas, bedarbių teritorinio judumo rėmimas.

Lietuvos darbo biržos duomenimis²⁹ 2016 m. I-III ketv. į aktyvios darbo rinkos politikos priemones nusiūsta 11 tūkst. jaunų 16–29 m. amžiaus asmenų, lyginant su 2015 m. I-III ketv. – 11,9 tūkst., iš jų – 6 tūkst. jaunimo iki 25 m. (2015 m. per tą patį laikotarpį – 6,6 tūkst.). Jaunų žmonių nusiųstų į aktyvios darbo rinkos priemones skaičius mažėja, bet tai yra sąlygojama ir jaunimo užsiregistravusio teritorinėse darbo biržose skaičiaus mažėjimas. „Pagal priemones: 4,7 tūkst. jaunuolių iki 29 m. dalyvavo profesinio mokymo, 4,4 tūkst. – remiamojo įdarbinimo, 1,8 tūkst. – paramos darbo vietoms steigti, 0,1 tūkst. – teritorinio judumo priemonėse. Individualią veiklą, įsigiję verslo liudijimus, pradėjo 9950 jaunų asmenų iki 29 m. (2015 m. I-III ketv. buvo 7,1 tūkst.), iš jų jaunimas iki 25 m. amžiaus – 3,5 tūkst. (2015 m. tuo pačiu laikotarpiu – 3,6 tūkst.).“³⁰

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra vienas iš būdų palengvinti jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. Anot Neverauskienės (2010), aktyvios darbo rinkos politikos priemonės ne tik suteikia ekonominį saugumą netekusiems darbo bei padidina galimybes įsitraukti į darbo rinką, „bet ir sudaro pagrindą ilgalaikei šių investicijų grąžai – švelnina griauinančias nedarbo pasekmes visuomenei ir individui, prisideda prie darbo jėgos efektyvios pasiūlos.“ (Neverauskienė L., 2010: 103)

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės yra vienas iš būdų palengvinti jaunų žmonių perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. Kadangi jaunimas, kaip socialinė grupė yra labai kitoniška, išsiskaidžiusi į subgrupes ir kiekviena subgrupė turi savo tam tikrus poreikius. Vienoms grupėms gali būti daug sunkiau prisitaikyti prie esamos situacijos nei kitoms. Europos socialinio fondo paramos jaunimo užimtumo iniciatyvos veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio, įskaitant Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą, vertinimas atskleidė, kokioms jaunimo grupėms, kokios intervencijos yra reikalingos (žr. 9 lent.).

---

²⁸Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2009) *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo* (2009 m. rugpjūčio 13 d. Nr. A1-499) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.350927>

²⁹Lietuvos darbo birža. (2016). *Jaunimo situacija darbo rinkoje 2016 m. spalio mėnesi*. Prieiga per internetą: <https://www.ldb.lt/jaunimui/statistika/Documents/Naujienlaiskis.pdf>

³⁰Ten pat.

8lent.NEET jaunimui reikalingos intervencijos, siekiant padėti jiems integruotis į darbo rinką ar švietimo sistemą.

Asmenų pogrūpis		Apibūdinimas	Reikalingos viešosios politikos priemonės
Jauni bedarbiai	Pasiruošę darbo rinkai	Turi paklausių darbo rinkoje profesiją ar darbo patirtį, yra motyvuoti įsidarbinti pagal turimą kvalifikaciją.	Informavimas ir konsultavimas darbo paieškos, CV rengimo ir susijusiais klausimais, tarpininkavimas įdarbinant ir pan.
	Nepasiruošę darbo rinkai	Neturi darbo rinkoje paklausios profesijos ar yra pasitraukę iš švietimo sistemos, nėra motyvuoti dirbti.	Informavimas apie mokymosi galimybes, psichologinės ir socialinės reabilitacijos paslaugos, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės (profesinis mokymas, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, įdarbinimas subsidijuojant, darbo rotacija ir kt.).
Neaktyvūs	Nepasiekiami	Jauni asmenys su šeimos ar slaugos įsipareigojimais, taip pat sergantys bei negalią turintys jaunuoliai.	Vaiko priežiūros paslaugos, darbo vietų pritaikymas, pavėžėjimas ir pan.
	Atsiskyre	Jauni asmenys, kurie nėra ribojami papildomų įpareigojimų ar nedarbingumo, tačiau neieško darbo arba nedalyvauja švietimo sistemoje. Į šią grupę patenka nemotyvuoti, asocialūs, taip pat pavojingą gyvenimo būdą pasirinkę jaunuoliai.	Intensyvios pagalbos programos, motyvavimo, socialinių bei darbo įgūdžių formavimo, psichologinės pagalbos paslaugos, reabilitacija.
	Galimybių ieškantieji	Jauni asmenys, aktyviai ieškantys darbo arba mokymosi galimybių, tačiau nerandantys tinkamų pasiūlymų, kurie, jų manymu, atitiktų jų gebėjimus ir statusą.	Parama pirmajam verslui.
	Savanoriškai nedirbantys ir nesimokantys	Jaunimas, kuris pasirinko savanoriškai priklausyti NEET kategorijai. Į šią grupę patenka jauni keliautojai, aktyviai į meno,	Neformaliai įgytų kvalifikacijų pripažinimą skatinančios priemonės, savanoriškos veiklos programos.

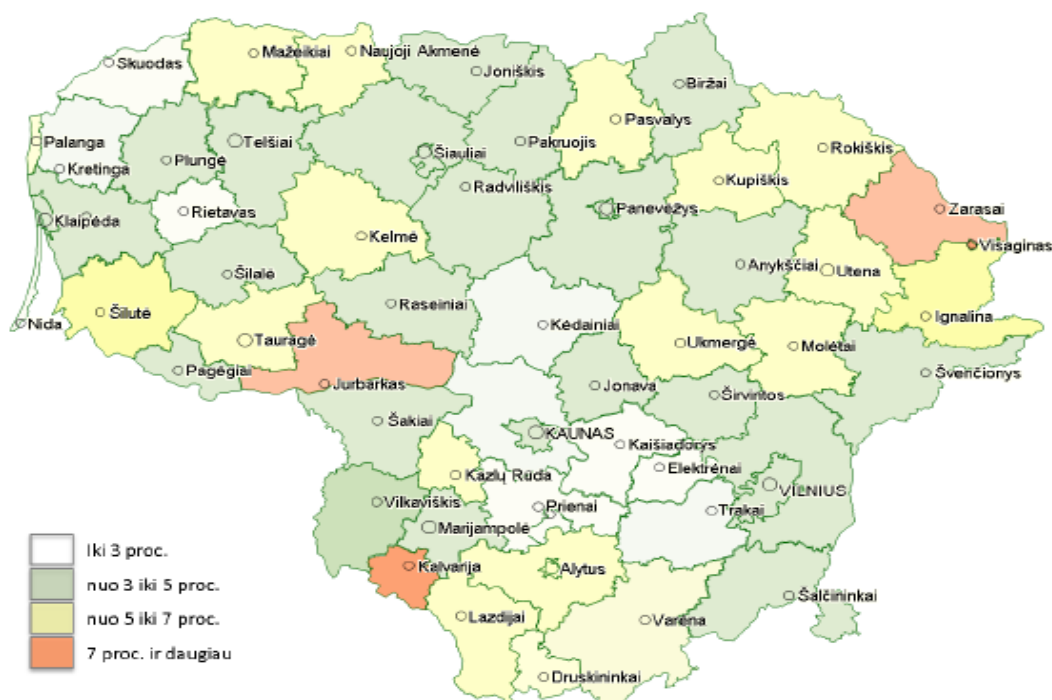
		muzikos, savanoriško mokymosi ar kitas panašias veiklas įsitraukę jaunuoliai.	
--	--	---	--

Šaltinis: Europos socialinio fondo paramos jaunimo užimtumo iniciatyvos veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio, įskaitant Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą, vertinimas, 2015

Atsižvelgiant į lentelėje pateiktą informaciją, galima manyti, kad vien aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, siekiant padėti jauniems žmonėms integruotis į darbo rinką neužtenka. Svarbu yra ir viešosios politikos vaidmuo. Daugumoje darbuočių nėra sudaromos sąlygos dirbti jauniems žmonėms, neseniai sukūrusiems šeimą. Taip pat svarbus ir neformaliai įgytų kvalifikacijų pripažinimas.

4.3. Ukmergės rajono jaunimo nedarbo situacija

Remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis (Lietuvos darbo birža, 2016) pateiktame paveikslėlyje (žr. 11 pav.) matyti, kad Ukmergės rajono savivaldybė yra didžiausioje jaunimo nedarbo kategorijoje pagal savivaldybių skaičių – t.y. registruoto jaunimo iki 29 m. nedarbas siekia nuo 3 iki 5 proc. Didžiausias Lietuvoje nedarbas yra Jurbarko, Kalvarijos, Visagino ir Zarasų savivaldybėse, čia jis siekia 7 ir daugiau proc. Mažiausias nedarbas – Nidoje, Palangoje, Skuode, Kretingoje, Rietave, Trakuose ir kt. tačiau šiems rodikliams gali turėti įtakos ir jaunimo skaičius savivaldybėje.

11pav. Registruotas jaunimo iki 29 m. nedarbas pagal savivaldybes(2016 m. spalio 1d. duomenys)

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos duomenys, 2016

Remiantis Vilniaus teritorinės darbo biržos Ukmergės skyriaus duomenimis, galima daryti prielaidą, kad nuo 2013 m., pradėjus taikyti Jaunimo garantijų iniciatyvos priemonės, jaunimo nedarbas iki 25 m. pradėjo mažėti. (žr. 9 lent.) Matoma, kad didžiausias jaunų žmonių nedarbas buvo 2013 m., kai būtent nuo šių metų Lietuvoje buvo pradėta įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyva.

9 lent. Jaunų bedarbių iki 25 m. skaičius.

Vilniaus TDB Ukmergė skyrius	Jauni bedarbiai iki 25 m.		
	Viso	Merginos	Vaikinai
2013 m. 12 mėn.	781	329	452
2014 m. 12 mėn.	573	231	342
2015 m. 12 mėn.	462	176	286
2016 m. 11 mėn.	322	148	174

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

Šiems pasikeitimams, mažesniai jaunų žmonių iki 25 m. nedarbiui, galėjo daryti įtaką ir tai, kad jauno žmogaus perėjime iš švietimo sistemos į darbo rinką vis didesnę svarbą pradėjo įgauti išsilavinimas. Pateiktoje lentelėje (žr. 10 lent.) matoma, kad nuo 2013 m. beveik trigubai sumažėjo registruotų jaunų žmonių su aukštuoju išsilavinimu (2013 – 66 jaunuoliai, 2016 – 25 jaunuoliai). Taip pat ryškus pokytis pastebimas ir tarp registruotų jaunų žmonių su viduriniu išsilavinimu (2013 – 385 jaunuoliai, 2016 – 172 jaunuoliai), galima manyti, kad po įgyto vidurinio išsilavinimo jauni žmonės vis labiau siekia aukštojo išsilavinimo.

10 lent. Jaunų bedarbių iki 25 m. amžiaus pasiskirstymas pagal amžių ir lytį.

Vilniaus TDB Ukmergė skyrius	Jaunų bedarbių								
	Viso	Pagal amžių		Merginos			Vaikinai		
		Iki 25 m.	Iš jų iki 18 m.	Viso	Iki 25 m.	Iš jų iki 18 m.	Viso	Iki 25 m.	Iš jų iki 18 m.
2013 m. 12 mėn.	781	417	2	329	175	0	452	242	2
2014 m. 12 mėn.	573	289	4	231	110	0	342	179	4
2015 m. 12 mėn.	462	206	3	176	83	1	286	123	2
2016 m. 11 mėn.	322	156	3	148	64	1	174	92	2

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

Remiantis duomenimis pateiktais priede Nr. 3, matoma, kad jaunų žmonių iki 29 m., registruotų Vilniaus TDB Ukmergės skyriuje, pagal turimą išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją, skaičius kiekvienais metais vis mažėjo. Tačiau pastebima ir tai, kad kiekvienais metais vaikinų turinčių

aukštojo universitetinio ar neuniversitetinio išsilavinimo lygį skaičius mažesnis, tačiau žemesniuose išsilavinimo lygiuose kaip vidurinis, pagrindinis bei iš jų su profesine kvalifikacija vaikinių skaičius yra ženkliai didesnis.

Neretai jauni žmonės atsiduria ilgalaikio nedarbo situacijoje. Ilgalaikį nedarbą lemia įvairios priežastys, kurios pagal B.Gruževskį (2002) skirstomos į objektyvias ir subjektyvias. Anot jo, objektyvios priežastys priklauso nuo bendros padėties šalyje, darbo rinkoje, nuo socialinės apsaugos ir užimtumo politikos. Subjektyvios priežastys priklauso nuo pačios nedirbančiojo charakteristikos (amžius, išsilavinimas, profesija, sveikatos būklė, gyvenamoji aplinką, geografinė padėtis), motyvacijos įsidarbinti, žalingų įpročių, pasyvaus gyvenimo būdo bei darbdavių nuostatų. Pateiktame priede Nr. 2 matomas sumažėjimas ilgalaikių bedarbių iki 25 m. 2013 metų pabaigoje Vilniaus TDB Ukmergės skyriuje buvo registruoti 122 ilgalaikiai bedarbiai. Šių metų duomenimis ilgalaikių bedarbių iki 25 m. yra 33, t.y. beveik keturis kartus mažiau nei tik pradėdant taikyti Jaunimo garantijų iniciatyvos priemones. Lyginant priedo Nr. 2 ir priedo Nr. 4 duomenis, pastebima, kad jaunų žmonių nedarbas Ukmergės rajone didesnis yra nuo 26 iki 29 m. amžiaus kategorijoje.

4.4. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas Ukmergės rajone

Teritorinės darbo biržos teikia garantijas dvejoms tikslinėms grupėms – pasirengusiems ir nepasirengusiems darbo rinkai. Remiantis pateiktais Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus duomenimis (žr. 11 lent.) matoma, kad Ukmergės rajone vyrauja nepasirengimas darbo rinkai. Didžioji dalis jaunuolių nėra įgiję tinkamos profesijos įsitvirtinti darbo rinkoje, prisitaikyti prie rajone vyraujančių darbo rinkos sąlygų. Nepasirengę darbo rinkai jaunuoliai dalyvauja projekto „Atrask save“ veiklose skirtose būtent nepasirengusiems jauniems žmonėms.

Pagal pateiktus Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus duomenis (žr. 11 lent.), matoma, kad registruotų darbo biržoje ir dalyvaujančių Jaunimo garantijų iniciatyvos veiklose yra nepasirengusių jaunų žmonių. 2014 m. nepasirengusių darbo rinkai buvo 10,5 proc. daugiau jaunų žmonių nei pasirengusių darbo rinkai, 2015 m. šis rodiklis pradėjo mažėti ir atotrūkis tarp pasirengusių ir nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių, registruotų darbo biržoje, buvo 7,5 proc., o šiais, 2016 m., jaunų, tiek pasirengusių, tiek nepasirengusių jaunų žmonių lygis yra panašus – nepasirengusių yra 0,4 proc. daugiau. Per šį laikotarpį nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių dalyvavo 9,3 proc. daugiau.

11 lent. JGI dalyvių skaičius Ukmergės rajone.

Metai	Pasirengę darbo rinkai	Nepasirengę darbo rinkai	Absolventai	VISO
2014	673	744	249	1417
2015	630	720	180	1350

2016	482	533	118	1015
VISO	1785	1997	547	3782

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

Jaunimo garantijų iniciatyvos pagrindinis tikslas yra per keturių mėnesių laikotarpį integruoti jaunas žmones į švietimo sistemą arba į darbo rinką. Pagal pateiktus Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus duomenis (žr. 12 lent.) matoma, kad taikant Jaunimo garantijų iniciatyvos priemones jaunų žmonių įdarbinimas kiekvienais metais yra proporcingas užsiregistravusių darbo biržoje jaunų žmonių skaičiui. Kadangi šiais metais jaunų bedarbių skaičius yra mažesnis, lyginant su kitais metais, todėl proporcingas yra ir įdarbinimo rodiklis. 2014 m. iš dalyvavusių jaunų žmonių jaunimo garantijų iniciatyvos priemonėse buvo įdarbinta 6,6 proc., 2015 m. 8,8 proc., o 2016 m. – tik 2 proc.

12 lent. Per 4 mėn. laikotarpį įdarbintų jaunų žmonių skaičius Ukmergės rajone.

Metai	Įdarbinti neterminuoti	Įdarbinti terminuoti	Verslo liudijimai
2014	341	0	37
2015	474	15	36
2016	375	16	34
VISO	1190	31	107

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

Projektas „Atrask save“ yra viena iš pagrindinių Jaunimo garantijų iniciatyvos programų. Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateikti duomenys (žr. 13 lent.) atskleidžia, kad didesnė dalis nepasirengusių jaunų žmonių yra 26 – 29 m. amžiaus kategorijoje. JGI projekte „Atrask save“ Ukmergės rajone iki 2016 m. lapkričio mėnesio dalyvavo 113 nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės, iš kurių 76 jau baigė dalyvavimą projekto veiklose. Iš šių, 76 jaunų žmonių į darbo rinką įsitraukė 33 jauni žmonės, t. y. 44 proc.

13 lent. Projekto „Atrask save“ veiklose dalyvavusių, nepasirengusių darbo rinkai, jaunų žmonių skaičius ir įsidarbinimo rodiklis Ukmergės rajone.

	Viso	Baigė dalyvavimą projekte	Dar dalyvauja	Lytis		Amžius	
				Vyrai	Moterys	16-25	26-29
Dalyvavo	113	76	30	56	57	49	64
Įsidarbino	-	33	-	23	10	15	18

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

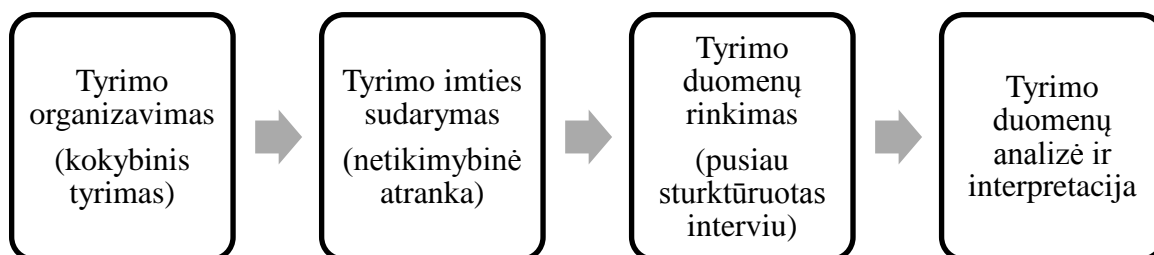
V. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO VERTINIMO TYRIMO METODOLOGIJA

Šiame skyriuje aptariama atlikto kokybinio tyrimo metodologija. Pateikiami tyrimo pasirinkimo motyvai, būdai ir metodai, tyrimo imtis, etapai, eiga ir specifiška. Pristatomos informantų – jaunų žmonių ir specialistų, dirbančių jaunimo garantijų srityje – charakteristika.

Yra daugybė metodų leidžiančių nagrinėti socialinius reiškinius, tačiau siekiant įsigilinti į nepasirengusių jaunų žmonių darbo rinkai, dalyvavusių Jaunimo garantijų iniciatyvos projekte „Atrask save“ ir įsitraukusių į darbo rinką, patirtis bei požiūrį buvo pasitelkta kokybinių tyrimų metodologija. Ši metodologija įgalina pateikti gilesnę ir platesnę informaciją negu kiekybiniai metodai. Pasitelkiant kokybinio tyrimo metodą, tyrėjui sudaromos sąlygos, nagrinėjant nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių asmenines patirtis, įsigilinti į jaunų žmonių subjektyvias praktikas. „Pasak sociologų, kokybinis tyrimo metodas yra multimetodas, apimantis interpretacinį, natūralistinį požiūrį į tiriamąjį subjektą. Tai reiškia, kad kokybiniais tyrimo metodais siekiama interpretuoti tiriamąjį reiškinį tais terminais, kuriais jį suvokia žmonės.“ (Tidikis, 2003: 358).

Tyrimo metodas. Siekiant įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą per projekto „Atrask save“ dalyvių, jaunų žmonių, patirtis buvo pasirinktas kokybinio tyrimo metodas. (žr. 12 pav.) Pasirinkus kokybinių tyrimų metodologiją, buvo nuspręsta naudoti pusiau struktūruoto interviu metodą, kuris leidžia tyrėjui, komunikuojant su informantu, gauti jam reikiamą informaciją, kuri yra pateikiama iš informanto perspektyvos bei užčiuopti subjektyviai išreikštą jaunų žmonių patirtį. Pusiau struktūruotas interviu pasižymi tuo, jog procedūra ir klausimai yra struktūrizuojami tik iš dalies, dėl to yra sukuriama laisvesnė atmosfera tarp interviuotojo ir informanto, nėra griežta formalizuojamas pašnekesys.

Tyrimo duomenų rinkimas buvo vykdomas 2016 m. lapkričio bei gruodžio mėnesiais. Interviu su informantais vyko jiems patogioje vietoje. Su jaunimo grupės dalyviais interviu vyko neformalioje aplinkoje, o specialistų grupės informantais interviu buvo apšnekamas jų darbo vietose. Interviu trukmė variavo nuo 15 iki 40 min. Interviu trukmei įtakos turėjo informantų motyvacija dalyvauti tyrime bei laiko stoka.

12 pav. Tyrimo dizainas.

Tyrimo imtis ir atrankos metodas. Tyrimas susideda iš dviejų dalių: (1) jauni, iki 29 m. amžiaus, nepasirengę darbo rinkai žmonės, dalyvavę jaunimo garantijų iniciatyvos projekte „Atrask save“ bei įsitraukę į darbo rinką; (2) specialistai, dirbantys tiesiogiai su jaunimu Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje. Tyrimo dalyvių atrankai buvo naudojama netikimybinė informantų atranka.

Pirmosios tyrimo dalies informantai buvo atrenkami patogiosios atrankos metodu. Ši atranka pasižymi tuo, kad parenkami lengviausiai pasiekiami informantai. (Morkevičius, 2015)

Antroje tyrimo dalyje pasirinkta kriterinė atranka. Kriterinės atrankos metodas pasižymi tuo, kad atrenkami visi atvejai, kurie atitinka tam tikrą kriterijų. (Morkevičius, 2015) Pagrindinis kriterijus – tiesioginio darbo patirtis su jaunimu Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje.

Tyrimo organizavimas ir eiga. Kokybinis tyrimas vyko dvejais etapais: pirmiausia buvo susisiekiama su tikslinėmis Jaunimo garantijų iniciatyvą Ukmergės rajone įgyvendinančiomis institucijomis. Tyrėjas apklausė *visus rajono specialistus*, dirbančius JGI srityje tiesiogiai su jaunimu. Vėliau, remiantis specialistų rekomendacijomis, buvo bandoma susisiekti su JGI projekto „Atrask save“ dalyviais, kurie po taikytų priemonių įsitraukė į darbo rinką. Iš specialistų rekomenduotų šešių jaunuolių, interviu sutiko duoti keturi projekto „Atrask save“ dalyviai.

Tyrimo etika. Kokybiniame tyrime ypatingą svarbą turi tyrimo etiškumas. Šio metodo, kitaip nei kiekybinio tyrimo, metu interviuotojas turi tiesioginį ryšį su informantu. Siekiant tyrimo dalyvių pasitikėjimo ir atvirumo, visi informantai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, eiga bei kaip bus naudojami tyrimo duomenys. Tyrimo dalyviams buvo paaiškinta, kad jų asmeniniai duomenys nebus naudojami, informuota tik apie sociodemografinių duomenų tokių, kaip amžius ir lytis, panaudojimą. Užtikrintas konfidencialumas suteikia galimybę informantui atvirai reikšti savo nuomonę.

5.1. Tyrimo dalyvių socialinis portretas.

Pateikiamas tyrimo dalyvių socialinis portretas, siekiant geriau suprasti tyrimo metu gautus duomenis. Informantų socialinis portretą sudaro bendra informacija apie sutikusius duoti interviu asmenis.

Tyrimo dalyviai: (1) Jaunimo garantijų iniciatyvos pirminės intervencijos projekto „Atrask save“ dalyviai – jauni žmonės nuo 16 iki 29 metų amžiaus; (2) Ukmergės rajono specialistai, dirbantys jaunimo garantijų iniciatyvos srityje.

Informantų charakteristika – jaunimo grupė. Tyrimo metu dalyvavo 4 dalyviai, 2 merginos ir 2 vaikinai, kurių amžius nuo 22 iki 27 metų. Bendras informantų amžiaus vidurkis 24 metai. Pateikiama tyrimo dalyvių, jaunimo grupės, sociodemografinės charakteristikos, kurios išskiriamos pagal lytį, amžių ir išsilavinimą. (žr. 14 lent.)

14 lent. Tyrimo dalyvių – jaunimo charakteristikos.

Pavadinimas	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Darbo patirtis	Dalyvavo JGI priemonėje	JGI taikytos priemonės	Rezultatas
Jaunuolis Nr. 1	Moteris	22	Vidurinis	Dirbusi	Projekto „Atrask save“ dalyvis (TDB)	Projekto „Atrask save“ užsiėmimai ir savanoriška veikla	Įsidarbino
Jaunuolis Nr. 2	Vyras	25	Profesinis	Dirbęs	Projekto „Atrask save“ dalyvis (TDB)	Projekto „Atrask save“ užsiėmimai	Įsidarbino
Jaunuolis Nr. 3	Vyras	27	Profesinis	Dirbęs	Projekto „Atrask save“ dalyvis (TDB)	Projekto „Atrask save“ užsiėmimai ir profesijos keitimas	Įsidarbino
Jaunuolis Nr. 4	Moteris	23	Profesinis	Dirbusi	Projekto „Atrask save“ dalyvis (TDB)	Projekto „Atrask save“ užsiėmimai ir savanoriška veikla	Įsidarbino

Informantų charakteristika – specialistų grupė. Tyrimo metu dalyvavo 5 Ukmergės rajono specialistai, dirbantys Jaunimo garantijų srityje. Bendras specialistų darbo patirties JGI srityje vidurkis Pateikiama charakteristinė informacija apie Ukmergės rajono specialistus, kuri išskiriama pagal lytį, turimą darbo patirtį su jaunimu bei dirbant Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje. (žr. 15 lent.)

15 lent. Tyrimo dalyvių – specialistų, dirbančių JGI srityje, charakteristikos.

Pavadinimas	Lytis	Darbo patirtis Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje	Darbo patirtis su jaunimu
Specialistas Nr. 1	Moteris	1m.	2m.
Specialistas Nr. 2	Moteris	1 m. 5mėn.	1 m. 5 mėn.
Specialistas Nr. 3	Moteris	1m. 2 mėn.	1m. 2 mėn.
Specialistas Nr. 4	Moteris	3 m.	23 m.
Specialistas Nr. 5	Moteris	3 m.	25 m.

VI. JAUNIMO GARANTIJŲ INICIATYVOS VEIKSMINGUMO VERTINIMAS: UKMERGĖS RAJONO STUDIJOS TYRIMO DUOMENŲ REZULTATAI

Šiame skyriuje pristatoma Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumo vertinimo Ukmergės rajone kokybinio tyrimo rezultatai. Aptariamas specialistų požiūris į jaunimo užimtumo situaciją tiek Lietuvoje, tiek Ukmergės rajone. Analizuojami jaunimo registracijos teritorinėje darbo biržoje motyvai. Apžvelgiamas JGI žinomumas jaunų žmonių tarpe.

6.1. Jaunimo politikos įgyvendinimo Lietuvoje vertinimas

Lietuvos Respublikos *Jaunimo politikos pagrindų įstatyme* jaunimo politika yra „kryptinga veikla, kuria sprendžiamos jaunimo problemos ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei bei jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, taip pat veikla, kuria siekiama visuomenės ir atskirų jos grupių supratimo bei tolerancijos jauniems žmonėms.“ (Jaunimo politikos pagrindų įstatymas, 2003) Kadangi ši politika yra horizontali – apima daug skirtingų sričių tokių, kaip: švietimas, neformalus ugdymas, darbas ir užimtumas, aprūpinimas būstu, laisvalaikis, kultūra, socialinė ir sveikatos apsauga, sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas, priklausomybių, nusikalstamumo prevencija. Dėl šios priežasties, atsiranda poreikis nagrinėti, su kokiais iššūkiais dėl jaunimo politikos įgyvendinimo susiduria skirtingos socialinės politikos sritys.

Siekiant išsiaiškinti, su kokiais iššūkiais susiduria socialinės politikos sritys dėl jaunimo politikos įgyvendinimo, specialistų buvo klausama, su kokiais pagrindiniais iššūkiais dėl jaunimo politikos įgyvendinimo, jų nuomone, susiduria skirtingos socialinės politikos sritys. Iš specialistų pasisakymų išryškėjo **užimtumo, migracijos, švietimo, būsto bei šeimos politikos** problemos. (žr. 18 lent.)

Kaip pagrindinė užimtumo politikos problema, nurodoma **mažų atlyginimų** problema, kuri skatina nelegalaus darbo reiškinį. Kaip teigia Specialistas Nr. 1:

„Maži atlyginimai neskatina išitraukimo į darbo rinką, o priešingai, skaitina nelegalų darbą“.(Specialistas Nr. 1)

Maži atlyginimai neskatina kurti ilgalaikių darbo santykių. Jauniems žmonėms pagrindinis prioritetas yra toks atlyginimas, kuris suteiktų galimybes patenkinti poreikius. Jaunų žmonių poreikiai dažniausiai yra daug didesni. Remiantis Oficialios statistikos portalo duomenimis (2016) apie darbo užmokestį apskrityse ir savivaldybėse (žr. 16 lent.) nurodoma, kad Vilniaus apskrityje vidutinis mėnesinis darbo užmokestis yra didžiausias - 869,6 eur, kai šalies ūkio vidutinis mėnesinis darbo užmokestis yra 793,3 eur. Nors Vilniaus apskrityje yra didžiausias mėnesinis atlyginimas, tačiau Ukmergės rajonas iš visų savivaldybių yra 22 vietoje pagal mėnesinį vidutinį atlyginimą. Šia statistiką

iškreipia tai, kad Vilniaus miesto savivaldybėje yra didžiausias vidutinio mėnesinio atlyginimo rodiklis – 892,5 eur, kai tuo pat metu į šią kategoriją yra įtrauktas ir mažiausias vidutinis mėnesinis atlyginimas Lietuvoje – 585,2 eur, Šalčininkų rajono savivaldybė.

16 lent. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Vilniaus apskrityje pagal savivaldybes.

Vilniaus apskrities savivaldybė	Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis
Vilniaus miesto savivaldybė	892,5 (didžiausias Lietuvoje)
Elektrėnų savivaldybė	784,4
Trakų rajono savivaldybė	756,2
Vilniaus rajono savivaldybė	748,2
Ukmergės rajono savivaldybė	682,7
Širvintų rajono savivaldybė	624
Šalčininkų rajono savivaldybė	585,2 (mažiausias Lietuvoje)

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Oficialios statistikos duomenimis (2016)

Viena aktualiausių Lietuvoje socialinės politikos problemų yra **jaunimo emigracija**. Siniauskaitė ir Andriuškaitė (2015) pateikia įvairius migracijos tipus. Pagal migracijos motyvus gali būti išskiriama darbo, mokymosi, šeimyninė migracija. Pasirinkus migruoti į svečias šalis ieškoma geresnių galimybių – darbo, mokymosi perspektyvų. Šiems motyvams pritaria ir informantai, dirbantys su jaunimu:

„Laisvas asmenų judėjimas skatina išvykimą ieškoti didesnio pragyvenimo šaltinio“. (Specialistas Nr. 1); „Pagrindinė problema, jog jaunimas nemato perspektyvų Lietuvoje. Išvyksta dirbti į kitas šalis. Tie, kurie netgi išvyksta mokytis į užsienį, dažniausiai dirbti pasilieka kitoje šalyje. Visomis prasmėmis tai yra blogai“. (Specialistas Nr. 3)

Iš jaunų žmonių pasisakymų matoma, kad migracijos problema dėl darbo Ukmergės rajone taip pat yra labai aktuali (žr. 17 lent.) :

„Planavau išvykti į užsienį todėl išėjau iš darbo“. (Jaunuolis Nr. 1); „Tik baigęs mokslus išėjau iš darbo bei išvykau į Jungtinę Karalystę. Nuvykęs į Jungtinę Karalystę įsidarbinau mėsininku viename iš fabriku. Šiame fabrike padirbau 3 mėnesius. Po tų trijų mėnesių grįžau atgal i Lietuvą <..> išvažiavau į Jungtinę Karalystę. Padirbau 3 mėnesius ir vėl grįžau į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą kurį laiką nedirbau. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į Jungtinę Karalystę ir įsidarbinau viešbučio restorane <..> Išdirbau metus ir šešis mėnesiu. Išėjęs iš šio darbo grįžau į Lietuvą. <..>“, (Jaunuolis Nr. 3); „Prieš užsiregistruojant darbo biržoje buvau išvykusi į užsienį, ten prabuvau pusę metų“. (Jaunuolis Nr. 4)

17 lent. Jaunimo migracija į užsienį dėl darbo galimybių.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo migracija į užsienį	Migracija dėl darbo	Jaunuolis Nr. 1 „Planavau išvykti į užsienį todėl išėjau iš darbo“. Jaunuolis Nr. 3: „Tik baigęs mokslus išėjau iš darbo bei išvykau į Jungtinę Karalystę. Nuvykęs į Jungtinę Karalystę įsidarbinau mėsininku viename iš fabriku. Šiame fabrike padirbau 3 mėnesius. Po tų trijų mėnesių grįžau atgal i Lietuvą <..> išvažiavau į Jungtinę Karalystę. Padirbau 3 mėnesius ir vėl grįžau į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą kurį laiką nedirbau. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į

		<p><i>Jungtinę Karalystę ir įsidarbinau viešbučio restorane <..> Išdirbau metus ir šešis mėnesiu. Išėjęs iš šio darbo grįžau į Lietuvą. <..> „Jaunuolis Nr. 4: „Prieš užsiregistruojant darbo biržoje buvau išvykusi į užsienį, ten prabuvau pusę metų”.</i></p>
--	--	---

Migracijos reiškinį galima suskirstyti ir „pagal migrantų kvalifikacijos išsaugojimą – „protų nutekėjimo“, „protų praradimo/švaistymo“, „rankų nutekėjimo““ (Sinauskaitė, Andriuškaitė, 2015: 212). Šiai autorių įžvalgai pritaria ir specialistas:

„Daugelis mokslus baigusią jaunuolių išvyksta į užsienį. Lietuva netenka gyventojų, mokesčių mokėtojų, nuteka protai“. (Specialistas Nr. 2)

Apibendrinant specialistų įžvalgas migracijos politikos klausimais, Lietuvoje aktualiausia yra migracija dėl darbo, pragyvenimo bei mokymosi galimybių, o rezultate to, Lietuva praranda kvalifikuotus specialistus.

Kalbantis su specialistais, atsiskleidžia dar viena aktuali problema – **žemas jaunimo išsilavinimas:**

„Nemaža dalis jaunimo neturi net pagrindinio išsilavinimo ir negali įgyti profesijos“. (Specialistas Nr. 1); *„Manychiau švietimo politika kenčia dėl jaunimo, kuris neįgyja jokio išsilavinimo, t. y. nebaigia mokyklos, neįgyja profesijos, juk kai kurių profesijų šiai dienai labai trūksta“.* (Specialistas Nr. 3)

Jaunimo garantijų iniciatyva, prisidedama prie strategijos „Europa 2020“, siekia prisidėti prie šalies gyventojų, ypač jaunų žmonių iki 29 m., nedarbo mažinimo, skatinti visuomenės išsilavinimą. Tikimasi, kad JGI įgyvendinimas sumažins mokyklos nebaigusią žmonių dalį iki ne daugiau kaip 10 proc., taip pat, kad bent 20 mln. žmonių išbris iš skurdo ir socialinės atskirties.

Kita įvardinama problema – **gyvenamųjų būstų trūkumas bei jaunų žmonių finansinių galimybių stoka pradėti savarankišką namų ūkį:**

„Nestatom nauji būstai, netaikomos lengvatos būsto įsigijimui“. (Specialistas Nr. 1); *„Taip, kaip suprantu, tai manau, dėl užimtumo problemos jaunimo finansinė situacija nėra gera, neturi galimybės įsigyti būstą, o taip pat padaugėja jaunų žmonių, kurie sukūrę šeimą laukia eilėje dėl socialinio būsto“.* (Specialistas Nr. 3); *„Valstybei per brangu statyti naujus būstus, o verslo atstovai jų pigiai nesuteikia“.* (Specialistas Nr. 4)

Taip pat išryškinama **šeimoms atidėjimo** problema:

„Žemas pragyvenimo lygis neskatina kurti šeimas, gimdyti daugiau vaikų“. (Specialistas Nr. 1); *„<..> mažėja gimstamumas“* (Specialistas Nr. 3); *„Jaunimui šeima nebėra vertybė“.* (Specialistas Nr. 4)

Apibendrinant specialistų įžvalgas apie socialinės politikos iššūkius įgyvendinant jaunimo politika, galima daryti išvadą, kad visos specialistų įvardinamos socialinės politikos problemos – maži atlyginimai neskatinantys kurit ilgalaikių darbo santykių, jaunimo emigracija į užsienį dėl darbo galimybių, žemas jaunimo išsilavinimas, jaunų žmonių menkos finansinės galimybės pradėti savarankišką namų ūkį, šeimos atidėjimas, siejasi su darbo rinka bei jaunų žmonių finansinėmis galimybėmis. Vienas iš Jaunimo garantijų iniciatyvos tikslų yra per keturių mėnesių laikotarpį integruoti jauną žmogų į darbo rinką. JGI vykdomomis veiklomis stengiamasi palengvinti jaunimo

perėjimą iš švietimo sistemos ir integraciją į darbo rinką, tokių būdu, sudarant sąlygas išvengti įvairių socialinių problemų, kaip menkos finansinės galimybės įsigyti būstą.

18 lent. Specialistų nuomonė apie iššūkius su, kuriais susiduria skirtingos socialinės politikos sritys dėl jaunimo politikos įgyvendinimo.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Užimtumo politika	Nelegalus darbas	Specialistas Nr. 1: „Maži atlyginimai neskatina įsitraukimo į darbo rinką, o priešingai, skaitina nelegalų darbą“.
Migracijos politika	Galimybių ieškojimas	Specialistas Nr. 1: „Laisvas asmenų judėjimas skatina išvykimą ieškoti didesnio pragyvenimo šaltinio“. Specialistas Nr. 2: „Daugelis mokslus baigusių jaunuolių išvyksta į užsienį. Lietuva netenka gyventojų, mokesčių mokėtojų, nuteka protai“. Specialistas Nr. 3: „Pagrindinė problema, jog jaunimas nemato perspektyvų Lietuvoje. Išvyksta dirbti į kitas šalis. Tie, kurie netgi išvyksta mokytis į užsienį, dažniausiai dirbti pasilieka kitoje šalyje. Visomis prasmėmis tai yra blogai“. Specialistas Nr. 4: „Nebėra kam dirbti ir išlaikyti pensijinio amžiaus žmones“.
Švietimo politika	Žemas jaunimo išsilavinimas	Specialistas Nr. 1: „Nemaža dalis jaunimo neturi net pagrindinio išsilavinimo ir negali įgyti profesijos“. Specialistas Nr. 3: „Manyčiau švietimo politika kenčia dėl jaunimo, kuris neįgyja jokio išsilavinimo, t. y. nebaigia mokyklos, neįgyja profesijos, juk kai kurių profesijų šiai dienai labai trūksta“. Specialistas Nr. 4: „Nebėra ką mokytis“.
Būsto politika	Nestatomi nauji būstai	Specialistas Nr. 1: „Nestatomi nauji būstai, netaikomos lengvatos būsto įsigijimui“. Specialistas Nr. 3: „Taip, kaip suprantu, tai manau, dėl užimtumo problemos jaunimo finansinė situacija nėra gera, neturi galimybės įsigyti būstą, o taip pat padaugėja jaunų žmonių, kurie sukūrę šeimą laukia eilėje dėl socialinio būsto“. Specialistas Nr. 4: „Valstybei per brangu statyti naujus būstus, o verslo atstovai jų pigiai nesuteikia“.
Šeimos politika	Šeimos atidėjimas	Specialistas Nr. 1: „Žemas pragyvenimo lygis neskatina kurti šeimas, gimdyti daugiau vaikų“. Specialistas Nr. 3: „Kadangi vis dar daug jaunimo emigruoja, to pasekoje mažėja gimstamumas, taip pat mažėja vaikų mokyklose skaičius“. Specialistas Nr. 4: „Jaunimui šeima nebėra vertybė“.

6.2. Jaunimo užimtumo situacijos vertinimas

Siekiant susidaryti įspūdį apie bendrą jaunimo užimtumo situaciją tiek Lietuvoje (žr. 19 lent.), tiek Ukmergės rajone, buvo svarbus specialistų, dirbančių Jaunimo garantijų iniciatyvos, srityje jaunimo užimtumo vertinimas, situacijos apibūdinimas.

Ilgą laiką šalyje jaunimo užimtumo problema buvo viena opiausių. Šiuo metu, remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis (žr. 9 pav.) jaunimo nedarbo lygis yra mažesnis negu bendras ES vidurkis. Galima daryti prielaidą, kad prie šių statistinių rodiklių mažėjimo prisidėjo Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamos programos bei priemonės.

Šiandieninėje Lietuvos užimtumo politikoje kuriamos įvairios programos³¹: aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, užimtumo didinimo programos, savanoriškos veiklos programos. Kalbant su specialistais pastebima įžvalga, kad didžioji dalis kuriamų priemonių yra orientuotos į aktyvų, motyvuotą jaunimą:

„Lietuvoje skatinamas jaunimo užimtumas, kuriamos jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos, skatinamas verslumas, tačiau visos šios priemonės skirtos organizuotam, motyvuotam jaunimui.“ (Specialistas Nr. 2)

Tačiau JGI iniciatyvos įgyvendintoja – Lietuvos darbo birža, savo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis stengiasi teikti pagalbą ir paramą ir *nepasirengusiems darbo rinkai* jauniems žmonėms, siekia skatinti ir ugdyti motyvaciją įtegruotis į darbo rinką arba švietimo sistemą.

Vertinant jaunimo užimtumo situaciją Lietuvoje, svarbu įvertinti šalies skiriamą dėmesį jaunimo užimtumui skatinti ir jaunimo nedarbui mažinti. (žr. 19 lent.) Specialistų vertinimu šalyje skiriama **pakankamai** dėmesio jaunimo užimtumui gerinti ir nedarbui mažinti

„Kalbėdama apie užimtumą, turiu galvoje jaunų žmonių laisvalaikį, sąlygas saviraiškai. Šiuo aspektu Lietuvoje, jei neišspręsti, tai pakankamai gerai sprendžiami.“ (Specialistas Nr. 4); „Lietuvoje skatinamas jaunimo užimtumas, kuriamos jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos, skatinamas verslumas <..> „Manau, kad jaunimo nedarbui mažinti Lietuvoje skiriama pakankamai dėmesio“. (Specialistas Nr. 2); „Manyčiau pakankamai, kadangi šiai problemai spręsti, ypatingai šiuo metu, yra suteikta tikrai nemažai tiek finansinių išteklių, tiek įvairių Lietuvos institucijų dėmesio“. (Specialistas Nr. 3);

Kitų specialistų nuomone jaunimo užimtumui ir nedarbo mažinimui dėmesio skiriama netgi **per daug**:

„Dėmesio tikrai skiriama ir netgi per daug. Kad jaunimas nenori dirbti ir gauti tokį atlyginimą, kuris mokamas Lietuvoje – tai jau valstybės politika“. (Specialistas Nr. 4)

Apibendrinant specialistų dirbančių jaunimo politikos įgyvendinimo srityje, kurie nuolat mato besikeičiančią situaciją, Lietuvos politikoje skiriamą dėmesį jaunimo užimtumo gerinimui ir nedarbo mažinimui vertina kaip pakankamą ar net per didelį dėmesio skyrimą, kadangi šiuo metu skiriama daug finansinių išteklių, resursų, tačiau įžvelgiama jaunimo abejingumo problema, nenoras pasinaudoti jiems teikiamomis galimybėmis.

³¹Lietuvos Respublikos Seimas. (2006). *Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas* (2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694) [žiūrėta 2016-12-09] Prieiga per internetą <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4C18D17F9BA5/glZUHjvzCK>

Kalbantis su specialistu išvelgiama problema, kad jaunimas pats nelabai naudojasi jiems sudarytomis sąlygomis:

„Jaunimas pats mažai nori užsiimti savo užimtumu. Galimybės yra, bet noro trūksta“. (Specialistas Nr. 4)

Kitas specialistas, kalbėdamas apie jaunimo užimtumą Lietuvoje, atskleidžia dar vieną problemą – **per mažai dėmesio skiriama profesinio rengimo populiarinimui** bei per pernelyg didelis aukštojo mokslo vertinimas:

„nedarbas didelė problema dėl to, jog per mažai dėmesio yra skiriama profesinio rengimo populiarinimui, pernelyg aukštai kotiruojamas aukštasis universitetinis išsilavinimas ir prastos sąlygos jaunam žmogui imtis savo verslo“. (Specialistas Nr. 2)

Ši problema ypatingai aktuali mažuose rajonuose tokiuose, kaip Ukmergė. Vertinant Lietuvos darbo biržos internetinėje svetainėje pateiktus Ukmergės rajone esančių laisvų darbo vietų skelbimus, pastebima, kad didžioji dalis skelbimų yra orientuoti į profesinį išsilavinimą turinčius asmenis: stalius, virėjas, siuvėjas, barmenas, šaltkalvis, suvirintojas, miško pjovėjas ir kita. Todėl atsižvelgiant į esamas rajono darbo rinkos perspektyvas ir siekiant sumažinti jaunų žmonių migraciją į didmiesčius, būtinas ankstyvas profesinis karjeros planavimas dar neįgijusiems vidurinio išsilavinimo. Tokiu būdu, sudarant sąlygas įgyti paklausią profesiją ar išsilavinimą.

19 lent. Jaunimo užimtumo situacija Lietuvoje.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo užimtumo situacijos Lietuvoje vertinimas	Priemonės motyvuotam jaunimui	Specialistas Nr. 2 : „Lietuvoje skatinamas jaunimo užimtumas, kuriamos jaunimo ir su jaunu dirbančios organizacijos, skatinamas verslumas, tačiau visos šios priemonės skirtos organizuotam, motyvuotam jaunimui“.
	Galimybės jaunimui	Specialistas Nr. 3: „Jaunimo užimtumo situaciją Lietuvoje vertinčiau vidutiniškai, kadangi situacija tikrai nėra tragiškai bloga, bet, žinoma, ir ne geriausias. <..> Daug yra galimybių ir pasiūlymų, karjeros perspektyvų jaunimui ypač didesniuose miestuose“. Specialistas Nr. 4: „Jaunimas pats mažai nori užsiimti savo užimtumu. Galimybės yra, bet noro trūksta“.
	Jaunimo nenoras būti užimtiems	Specialistas Nr. 4: „Jaunimas pats mažai nori užsiimti savo užimtumu. Galimybės yra, bet noro trūksta“. Specialistas Nr. 5: „Manau sąlygos jaunimo saviraiškai ir idėjų realizavimui Lietuvoje puikios. Tereikia jomis pasinaudoti“.
	Skiriamas pakankamas dėmesys užimtumo ir nedarbo	Specialistas Nr. 2: „Manau, kad jaunimo nedarbui mažinti Lietuvoje skiriama pakankamai dėmesio – kuriami projektai, tačiau jų įgyvendinimui mažai dėmesio skiria savivaldybės ir seniūnijos“. Specialistas Nr. 3: „Manyčiau pakankamai, kadangi šiai problemai spręsti ypatingai šiuo metu yra suteikta tikrai nemažai tiek finansinių

mažinimui	<p><i>išteklių, tiek įvairių Lietuvos institucijų dėmesio“.</i></p> <p>Specialistas Nr. 5: „<i>Kalbėdama apie užimtumą, turiu galvoje jaunų žmonių laisvalaikį, sąlygas saviraiškai. Šiuo aspektu Lietuvoje, jei neišspręsti, tai pakankamai gerai sprendžiami. <..> nedarbas didelė problema dėl to, jog per mažai dėmesio yra skiriama profesinio rengimo populiarinimui, pernelyg aukštai kotiruojamas aukštasis universitetinis išsilavinimas ir prastos sąlygos jaunam žmogui imtis savo verslo“.</i></p>
Skiriama per daug dėmesio užimtumo ir nedarbo mažinimui	<p>Specialistas Nr. 4: „<i>Dėmesio tikrai skiriama ir netgi per daug. Kad jaunimas nenori dirbti ir gauti tokį atlyginimą, kuris mokamas Lietuvoje – tai jau valstybės politika“.</i></p>

Apie neatitikimą tarp jaunų žmonių galimybių ir darbo rinkos perspektyvų Ukmergės rajone kalba ir kiti specialistai. Siekiant įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą Ukmergės rajone, svarbu suvokti rajone vyraujančią jaunimo užimtumo situaciją. Geriausiai šią situaciją, iš savo perspektyvos, turėtų matyti su jaunimu dirbančių organizacijų, įstaigų specialistai, kurie prisideda prie JGI įgyvendinimo, dirba su tiek pasirengusiais, tiek nepasirengusiais darbo rinkai jaunais žmonėmis.

Iš specialistų pasisakymų, vertinant jaunimo užimtumo situaciją Ukmergės rajone, išskiriamos kelios jaunimo užimtumo, nedarbo problemos:

(1) laisvų darbo vietų trūkumas:

„*trūksta laisvų darbo vietų <..>“ (Specialistas Nr. 1); „<..> Darbo vietų jaunimui nėra tiek daug. <..>“*

(2) migraciją į didmiesčius:

„*Jaunimo užimtumo situaciją Ukmergės rajone vertinčiau ne visai gerai, kadangi jaunimas, kuris kažko nori ir siekia, dažnai po studijų lieka gyventi ir dirbti didesniuose miestuose, matydami, jog ten karjeros perspektyvos yra didesnės“.* (Specialistas Nr. 3)

(3) mažas darbo užmokestis:

„*Ukmergės rajone vidutinis atlyginimas mažesnis nei Vilniaus apskrityje“;* „*<..> maži atlyginimi“.* (Specialistas Nr. 1)

(4) renginių jaunimui trūkumas:

„*<..> didesni rajonai turi daugiau galimybių įtraukti jaunimą į veiklas, vyksta daugiau renginių skirtų jaunimui“.* (Specialistas Nr. 2)

(5) neaktyvus jaunimas:

„*<..> Didžiausia Ukmergės problema manyčiau yra, tas neaktyvus jaunimas, kuris dėl tam tikrų aplinkybių nenori būti užimti“.* (Specialistas Nr. 3)

(6) specifinių darbo vietų pasiūla:

„*<..> Lyginant Ukmergę su panašaus dydžio miestais – situacija mums palankesnė, kadangi yra įsikūrusių nemažai gamybinių įmonių, todėl galimybių įsidarbinti visgi yra“.* (Specialistas Nr. 3)

Laisvų darbo vietų trūkumo ir specifinių darbo vietų problemos yra susijusios. Ukmergės rajone yra ne mažai gamybinių įmonių: metalo ir medžio apdirbimo, maisto pramonės. Atsižvelgiant į darbo rinkos pasiūlą Ukmergės rajone, ji nesutampa su paklausa. Susiduriama su problema, kad jauni žmonės nenori dirbti gamybinių įmonių darbo vietose. Rezultate to, atsiranda kita problema kaip jaunimo migraciją į didmiesčius, kur, kaip teigia Specialistas Nr. 3 yra geresnės įsidarbinimo perspektyvos:

„jaunimas, kuris kažko nori ir siekia, dažnai po studijų lieka gyventi ir dirbti didesniuose miestuose, matydami, jog ten karjeros perspektyvos yra didesnės“. (Specialistas Nr. 3)

20 lent. Jaunimo užimtumas Ukmergės rajone.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo užimtumo Ukmergės rajone situacijos vertinimas	Laisvų darbo vietų trūkumas	Specialistas Nr. 1: „Trūksta laisvų darbo vietų, nestatomi gyvenamieji būstai, maži atlyginimai.“ Specialistas Nr. 3: „<..> Darbo vietų jaunimui nėra tiek daug.“
	Migracija į didmiesčius	Specialistas Nr. 3: „Jaunimo užimtumo situaciją Ukmergės rajone vertinčiau ne visai gerai, kadangi jaunimas, kuris kažko nori ir siekia, dažnai po studijų lieka gyventi ir dirbti didesniuose miestuose, matydami, jog ten karjeros perspektyvos yra didesnės.“
	Neaktyvus jaunimas	Specialistas Nr. 3: „<..>Didžiausia Ukmergės problema manyčiau yra, tas neaktyvus jaunimas, kuris dėl tam tikrų aplinkybių nenori būti užimti.“
	Mažas darbo užmokestis	Specialistas Nr. 1: „Ukmergės rajone vidutinis atlyginimas mažesnis nei Vilniaus apskrityje, o išvykti dirbti į didmiesčius riboja apgyvendinimo kainos ir kitos problemos.“
	Renginių jaunimui trūkumas	Specialistas Nr. 2: „Nerandu didelių skirtumų tarp Ukmergės ir kitų rajonų, kalbant apie jaunimo užimtumo situaciją. Tiesiog didesni rajonai turi daugiau galimybių įtraukti jaunimą į veiklas, vyksta daugiau renginių skirtų jaunimui.“
	Specifinių darbo vietų pasiūla	Specialistas Nr. 3: „Lyginant su didesniais rajonais, normalu, jog situacija prasta, kadangi, kaip ir minėjau, iš Ukmergės jaunimas migruoja į didesnius miestus. Lyginant Ukmergę su panašaus dydžio miestais – situacija mums palankesnė, kadangi yra įsikūrusių nemažai gamybinių įmonių, todėl galimybių įsidarbinti visgi yra.“

6.3. Tyrimo dalyvių – jaunimo – charakteristikų analizė

Atsižvelgiant į JGI srityje Ukmergės rajone dirbančių specialistų įžvalgas apie jaunimo užimtumo situaciją, neatitikimą tarp profesinio pasirengimo ir vyraujančios darbo rinkos pasiūlos, svarebu įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos Vilniaus teritorinės darbo biržos Ukmergės skyriuje

įgyvendinamo projekto „Atrask save“ dalyvius, analizuoti jaunų žmonių, dalyvavusių tyrime, charakteristikas. Apžvelgiant tyrimo metodologijoje pateiktus duomenis (žr. 14 lent.) pastebima, kad didžioji dalis tyrimo dalyvių yra įgiję profesinį išsilavinimą. Tai gali būti sąlygota to, kad Ukmergėje yra Ukmergės technologijų ir verslo mokykla, kuri rengia tam tikros profesijos specialistus. Taip pat charakteristiniai duomenys rodo, kad visi tyrimo dalyviai yra dirbę prieš įsitraukiant į Jaunimo garantijų iniciatyvos veiklas. Analizuojant profesiją įgijusių tyrimo dalyvių darbo patirties istorijas (žr. 21 lent.) galima daryti išvadą, kad yra neatitikimas apie, kuriuos kalbėjo ir JGI srityje dirbantys specialistai, tarp profesinės mokyklos ruošiamų specialistų ir rajone vyraujančios darbo rinkos pasiūlos. Anot Dorelaitienės ir Žalkauskaitės (2012), neatitikimas tarp mokslo ir darbo rinkos (darbdavių) poreikių, profesinių įgūdžių trūkumas ar nebuvimas gali būti kliūtis įsitvirtinti darbo rinkoje. Pateiktoje lentelėje (žr. 21 lent.) pateikiama informacija apie profesiją įgijusių tyrimo dalyvių darbo patirtį. Pastebima, kad tik viena tyrimo dalyvė savo darbinę veiklą pradėjo nuo profesiją atitinkančios darbo vietos.

21 lent. Profesiją įgijusių tyrimo dalyvių darbo patirtis.

Jaunuolis	Profesija	Darbo patirtis
Jaunuolis Nr. 2	Elektrikas	Programinių grežimo ir frezavimo staklių operatorius Pakuotojas
Jaunuolis Nr. 3	Logisto ekspeditoriaus profesija	Krovikas Mėsininkas Virtuvės pagalbininkas
Jaunuolis Nr. 4	Padavėja - barmenė	Padavėja Pakuotoja Vadybininkė

Remiantis tais pačiais lentelėje pateiktais charakteristiniais duomenimis (žr. 14 lent.) pastebima, kad jaunimui, dalyvavusiam projekto „Atrask save“ veiklose buvo taikytos bendros projekto veiklos (konsultacijos, užsiėmimai, psichologo pagalba ir kt.) bei suteiktos galimybės įsitraukti į savanorišką veiklą bei keisti profesiją. Šios priemonės parodo, kad dalis jaunų žmonių yra labiau pasirengę darbo rinkai, kiti mažiau. Vieniems trūksta tik tam tikrų žinių, kaip konsultacijų apie darbo pokalbį, ar gyvenimo aprašymo rengimą, o kitiems reikia individualesnės pagalbos, kaip profesijos keitimas ar savęs atradimas ar realizavimas savanoriškos veiklos pagalba.

Tyrimo dalyvių darbo patirtyje pastebima darbų kaita: (žr. 22 lent.)

„Vienuoliktoje klasėje įsidarbinau vienam prekybos centre kroviko pareigose. Padirbęs 3 mėnesius kroviko pareigose, gavau pasiūlymą pamėginti padirbėti mėsos skyriuje mėsininko pareigose. <..> Tik baigęs mokslus išėjau iš darbo bei išvykau į Jungtinę Karalystę. <..> įsidarbinau mėsininku viename iš fabriku. Šiame fabrike padirbau 3 mėnesius. Po tų trijų mėnesių grįžau atgal i Lietuvą bei įsidarbinau tam

pačiam prekybos centre į mėsaininko poziciją. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į Jungtinę Karalystę. Padirbau 3 mėnesius ir vėl grįžau į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą kurį laiką nedirbau. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į Jungtinę Karalystę ir įsidarbinau viešbučio restorane <..> Išdirbau metus ir šešis mėnesiu. Išėjęs iš šio darbo grįžau į Lietuvą. <..>“ (Jaunuolis Nr. 4); „Prieš užsiregistruojant darbo biržoje buvau išbykusi į užsienį, ten prabuvau pusę metų <..> Baigusi profesinę mokyklą vasaros sezono metu dirbau Palangos kavinėje. Dirbau apie porą mėnesių. Kitas darbas, kurį dirbau Anglijoje apie pusę metų, dirbau fabrike pakuotoj. Grįžusi, po projekto, įsidarbinau <..> įmonėje“. (Jaunuolis Nr. 3)

Anot Yateso (2005), jaunuoliai po mokyklos gali keisti vieną darbą po kito ir vis tiek nesukurti pastovaus darbo santykių, o kiti jaunuoliai gali įsitvirtinti darbo rinkoje ir sukurti ilgalaikius darbo santykius iškart po pasitraukimo iš švietimo sistemos. Tarptautinės darbo organizacijos (2013) pereinamojo laikotarpio iš švietimo sistemos į darbo rinką apžvalgoje, pateikiama griežtesnis perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką proceso apibrėžimas. Įtraukiamas “stabilaus darbo“ terminas. Šioje apžvalgoje vyrauja prielaida, kad perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas negali būti laikomas užbaigtu, kol nėra pastovumo ir saugumo, kurį gali suteikti darbdavys - pvz.; neterminuota darbo sutartis. Perėjimo procesas laikomas išbaigtu, kai jaunuolis jaučiasi asmeniškai patenkintas. Jaunimo garantijų iniciatyvos tikslas yra suteikti jauniems žmonėms galimybes įgyti jiems trūkstamų kompetencijų, kurios padėtų įsitvirtinti darbo rinkoje.

Apibendrinant tyrimo dalyvių charakteristikas bei darbo patirtį, galima teigti, kad jaunimo nedarbui ar darbų kaitai, negebėjimui sukurti ilgalaikių darbo santykių įtakos turi nepaklausios profesijos įgijimas. Jaunimo garantijų iniciatyva, tiekimų garantijų pagalba, sudaro galimybes nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms įgauti trūkstamų kompetencijų ar įgyti naują profesiją bei suteikia galimybes atrasti save savanoriškos veiklos metu.

22 lent. Jaunimo darbų kaita.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo darbo patirtis	Darbų kaita	Jaunuolis Nr. 3: „Vienioliktoje klasėje įsidarbinau vienam prekybos centre kroviko pareigose. Padirbęs 3 mėnesius kroviko pareigose, gavau pasiūlymą pamėginti padirbėti mėsos skyriuje mėsaininko pareigose. <..> Tik baigęs mokslus išėjau iš darbo bei išvykau į Jungtinę Karalystę. Nuvykęs į Jungtinę Karalystę įsidarbinau mėsaininku viename iš fabriku. Šiame fabrike padirbau 3 mėnesius. Po tų trijų mėnesių grįžau atgal į Lietuvą bei įsidarbinau tam pačiam prekybos centre į mėsaininko poziciją. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į Jungtinę Karalystę. Padirbau 3 mėnesius ir vėl grįžau į Lietuvą. Grįžęs į Lietuvą kurį laiką nedirbau. Po kažkurio laiko vėl išvažiavau į Jungtinę Karalystę ir įsidarbinau viešbučio restorane <..> Išdirbau metus ir šešis mėnesiu. Išėjęs iš šio darbo grįžau į Lietuvą. <..> Įsidarbinau tam pačiame prekybos centre mėsaininko pozicijoje. Pradirbęs apie 6 mėnesius gavau mėsos skyriaus vadovo pareigas. Juose išdirbęs apie 5 mėnesius išėjau iš darbo“.

		Jaunuolis Nr. 4: „Prieš užsiregistruojant darbo biržoje buvau išbykusi į užsienį, ten prabuvau pusę metų <..> Baigusi profesinę mokyklą vasaros sezono metu dirbau Palangos kavinėje. Dirbau apie porą mėnesių. Kitas darbas, kurį dirbau Anglijoje apie pusę metų, dirbau fabrike pakuotoj. Grįžusi, po projekto, įsidarbinau <..> įmonėje”.
--	--	--

6.4. Jaunimo registracijos į teritorinę darbo biržą motyvų vertinimas

Pirmiausiai, nepasirengusiems darbo rinkai jaunuoliams, dalyvavusiems Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamame projekte „Atrask save” buvo užduodami klausimai, kuriais buvo siekiama išsiaiškinti priežastis, kurios lėmė jaunų žmonių apsisprendimą užsiregistruoti teritorinėje darbo biržoje. (žr. 23 lent.)

23 lent. Jaunimo registracijos darbo biržoje motyvai.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo motyvai registruojantis į teritorinę darbo biržą	Socialinis draudimas	Jaunuolis Nr. 2: „Nieks manęs neskatino registruotis i biržą, tiesiog, kai joje (darbo biržoje) būni gauni draudimą“. Jaunuolis Nr. 1: „Planavau išvykti į užsienį todėl išėjau iš darbo, tačiau nutiko nelaimė - apturėjau sunkią operaciją, dėl kurios, deja, nebegalėjau išvykti todėl ir užsiregistravau“. Jaunuolis Nr. 3: „Užsiregistravau darbo biržoje dėl socialinio draudimo“.
	Pagalba įsidarbinant	Jaunuolis Nr. 2: „Tiesiog tikėjau, kad ji (darbo birža) man ras darbą“. Jaunuolis Nr. 3: „<..>bei tikėjau sulaukti darbo pasiūlymų“. Jaunuolis Nr. 4: „Registruotis darbo biržoje mane skatino noras susirasti darbą savo šalyje, savo mieste. Mano lūkesčiai buvo greitai susirasti darbą, kuris man patiktų“.

Jaunų asmenų ir absolventų integravimosi į darbo rinką galimybių vertinimo apklausos (2016) rezultatai atskleidė, kad pagrindinis motyvas registruojantis į darbo biržą yra siekis susirasti nuolatinį darbą (71,3 proc.), gauti privalomąjį sveikatos draudimą (24,3 proc.), įgyti, pakeisti profesiją (14,1 proc.), gauti nedarbo socialinio draudimo išmoką (9,1 proc.) Iš tyrimo dalyvių pasisakymų taip pat atsiskleidžia šie pagrindiniai motyvai:

(1) socialinis draudimas:

„Nieks manęs neskaito registruotis i biržą, tiesiog, kai joje būni gauni draudimą.“(Jaunuolis Nr. 2); „Užsiregistruavau darbo biržoje dėl socialinio draudimo.“(Jaunuolis Nr. 3)

(2) pagalba įsidarbinant:

„Tiesiog tikėjau, kad ji (darbo birža) man ras darbą“. (Jaunuolis Nr. 2), „Registruotis darbo biržoje mane skatino noras susirasti darbą savo šalyje, savo mieste. Mano lūkesčiai buvo greitai susirasti darbą, kuris man patiktų“. (Jaunuolis Nr. 4)

Apibendrinant tyrimo dalyvių pasisakymus apie įsiregistruojant į teritorinę darbo biržą motyvus pastebima, kad labiau yra tikimasi susirasti ar gauti darbo pasiūlymų, kadangi jaunuoliai, kurie paminėjo socialinį draudimą, kaip vieną iš motyvų, taip pat paminėjo ir darbo susiradimo lūkesčius. Pastebima tai, kad nei vienas jaunuolis nepaminėjo, kad pasirinkimą registruotis TDB paskatino galimybė dalyvauti projekto „Atrask save“ veiklose, todėl buvo svarbu išsiaiškinti ar informacijos sklaida apie įgyvendinamas JGI priemones ir projektą „Atrask save“ pasiekia jaunus žmones.

6.5. Jaunimo garantijų iniciatyvos žinomumas

Siekiant įvertinti Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamų priemonių ir projekto „Atrask save“ žinomumą tarp jaunų žmonių, buvo bandoma išsiaiškinti, ką jauni žmonės iki užsiregistruojant TDB žinojo apie Jaunimo garantijų iniciatyvą bei projektą „Atrask save“. Pastebima tendencija, kad Ukmergės rajone maža informacijos sklaidą apie JGI įgyvendinimą bei jos teikiamas garantijas:

„Prieš registruojantis į darbo biržą, nieko nesu girdėjusi apie Jaunimo garantijų iniciatyvą.“<..> „Apie šį projektą taip pat nesu nieko girdėjusi.“ (Jaunuolis Nr. 1); „Prieš užsiregistruojant darbo biržoje, nežinojau nieko apie jaunimo garantijų iniciatyvą.“<..> „Prieš užsiregistruojant darbo biržoj, apie šį projektą nežinojau nieko.“ (Jaunuolis Nr. 3); „Prisipažinsiu, kad apie Jaunimo garantijų iniciatyvą iki registruojantis darbo biržoje nieko nežinojau. Ne iškart sužinojau ir užsiregistruavusi“.

Tyrimo dalyviai nurodė, kad iki užsiregistruojant TDB iš anksto nieko nežinojo apie Jaunimo garantijų iniciatyvas bei įgyvendinamą projektą „Atrask save“.

24 lent. JGI ir projekto „Atrask save“ žinomumas.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo garantijų iniciatyvos ir jos įgyvendinamų priemonių informacijos sklaida	Jaunimo garantijų iniciatyvos viešinimo stoka	Jaunuolis Nr. 1: „Prieš registruojantis į darbo biržą, nieko nesu girdėjusi apie Jaunimo garantijų iniciatyvą“. Jaunuolis Nr. 3: „Prieš užsiregistruojant darbo biržoj, nežinojau nieko apie jaunimo garantijų iniciatyvą“. Jaunuolis Nr. 4: „Prisipažinsiu, kad apie Jaunimo garantijų iniciatyvą iki registruojantis darbo biržoje nieko nežinojau. Ne iškart sužinojau ir užsiregistruavusi“.
	Projekto „Atrask save“ viešinimo stoka	Jaunuolis Nr. 1: „Apie šį projektą taip pat nesu nieko girdėjusi.“ Jaunuolis Nr. 3: „Prieš užsiregistruojant darbo biržoj, apie šį projektą nežinojau nieko“.

		Jaunuolis Nr. 4: „ <i>Nieko nežinojau. Bijau suklysti, bet man rodos jis neseniai buvo atsiradęs</i> “.
--	--	--

Apibendrinant tyrimo dalyvių, dalyvavusių JGI projekte „Atrask save“, pasisakymus apie JGI ir įgyvendinamo projekto žinomumą galima daryti prielaidą, kad informacijos sklaidos, viešinimo stoka neskatina jaunų žmonių, nepasirengusių daerbo rinkai, ir neaktyvių jaunų žmonių, niekur nedirbančių ir nesimokančių, įsitraukimo į teritorinę darbo biržą. Neskatinamas jaunimo pagalbos ieškojimas bei jaunimui teikiamų galimybių išnaudojimas.

6.6. Jaunimo garantijų iniciatyvos vertinimas

6.6.1. Jaunimo vertinimas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamos naudos

Siekiant įvertinti Jaunimo garantijų veiksmingumą, buvo bandoma išsiaiškinti, kokią naudą, jaunimo nuomone, jiems suteikė dalyvavimas projekte „Atrask save“. Šio projekto tikslas - sumažinti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio 15-29 metų jaunimo skaičių, įgyvendinant ankstyvos intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemones, atsižvelgiant į tai, kokiai tikslinei grupei asmuo priklauso bei įvertinant asmens poreikius ir galimybes.“ (Jaunimo reikalų departamentas, 2016) Iš jaunuolių pasisakymų (žr. 25 lent.) pastebima, kad projektas yra naudingas ne tik tuo, kad padėjo įsitraukti į darbo rinką, bet ir **suteikė darbo rinkoje reikalingų įgūdžių, pasitikėjimo savimi, atrasti save, praplečia socialinius ryšius:**

„*Igauni kalbėjimo gabumų darbinantis į darbą*“; <..> „*Man asmeniškai šis projektas naudingas buvo tuo, kad išmokau rišliai reikšti savo mintis ir taip susiradau lengvai darbą*.“ (Jaunuolis Nr. 2); „*Man asmeniškai šis projektas gal ipūtė biški daugiau pasitikėjimo savimi*.“ (Jaunuolis Nr. 3); „*Manau, jog šis projektas vien tik privalumas ir didžiulė pagalba jauniems žmonėms atrasti save*.“ „*Naujos pažintys, nauji žmonės, naujos patirtys*.“ (Jaunuolis Nr. 1)

Informantai taip pat pamini ir projekto trūkumus – **viešinimo stoka:**

„*Vienintelis minusas, kad mažai galbūt informacijos apie jį, nes iki užsiregistruojant nedaugelis manau apie jį yra girdėję*“.

Taip pat projekto trūkumais įvardinama – **nepasiruošimas temoms, vertimas daryti, ko nenori, liečiamos asmeniškios temos:**

„*Nepilnas pasiruošimas projekto temoms, vertimas žmones daryti, ko nenori. Temos per daug asmeniškios kalbėti nepažįstamų žmonių aplinkoje*“ (Jaunuolis Nr. 4)

25 lent. Projekto „Atrask save“ vertinimas – privalumai ir trūkumai.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Projekto „Atrask save“ vertinimas –	Kalbėjimo įgūdžiai	Jaunuolis Nr. 2: „ <i>Igauni kalbėjimo gabumų darbinantis į darbą</i> “; <..> „ <i>Man asmeniškai šis projektas naudingas buvo tuo, kad išmokau rišliai reikšti savo mintis ir taip susiradau lengvai darbą</i> “.

privalumai		Jaunuolis Nr. 4: „Bendravimo įgūdžiai taip pat naudinga“.
	Galimybė atrasti save	Jaunuolis Nr. 1: „Manau, jog šis projektas vien tik privalumas ir didžiulė pagalba jauniems žmonėms atrasti save.“ Jaunuolis Nr. 4: „Naudinga informacija, savęs pažinimas, naujos pažintys“.
	Pasitikėjimas savimi	Jaunuolis Nr. 3: „Man asmeniškai šis projektas gal įpūtė biški daugiau pasitikėjimo savimi“.
	Naujos pažintys	Jaunuolis Nr. 1: „Naujos pažintys, nauji žmonės, naujos patirtys. Taip pat labai įdomios paskaitos bei dėstytojai buvo biržoje.“ Jaunuolis Nr. 4: „Naudinga informacija, savęs pažinimas, naujos pažintys“.
	Naudinga informacija	Jaunuolis Nr. 4: „Naudinga informacija, savęs pažinimas, naujos pažintys“.
	Savanoriškos veiklos galimybės	Jaunuolis Nr. 1: „Iki tol niekada nesu savanoriavusi, o labai patiko, kad kas anksčiau mane būtų į tai įtraukę“.
	Konsultacijos	Jaunuolis Nr. 2: „Projekte man labiausiai patiko psichologo vedamos paskaitos“.
Projekto „Atrask save“ vertinimas – trūkumai	Viešinimo stoka	Jaunuolis Nr. 1: „Vienintelis minusas, kad mažai galbūt informacijos apie jį, nes iki užsiregistruojant nedaugelis manau apie jį yra girdėję“.
	Nepasiruošimas temoms	Jaunuolis Nr. 4: „Nepilnas pasiruošimas projekto temoms, vertimas žmones daryti, ko nenori. Temos per daug asmenišką kalbėti nepažįstamų žmonių aplinkoje“.
	Vertimas daryti, ko nenori	Jaunuolis Nr. 4: „Nepilnas pasiruošimas projekto temoms, vertimas žmones daryti, ko nenori. Temos per daug asmenišką kalbėti nepažįstamų žmonių aplinkoje“.
	Liečiamos asmenišką temos	Jaunuolis Nr. 4: „Nepilnas pasiruošimas projekto temoms, vertimas žmones daryti, ko nenori. Temos per daug asmenišką kalbėti nepažįstamų žmonių aplinkoje“.

Jaunimo garantijų iniciatyvos privalumas tas, kad projekto veiklos, *paslaugų paketai*³², yra vykdomos atsižvelgiant individualiai į kiekvieno jauno žmogaus poreikius:

(1) **į samdomą darbą orientuotiems jaunuoliams:** teoriniai supažindinimo su darbo rinka užsiėmimai, vizitai į įmones, susitikimai su darbdaviais, 20 dienų praktika pasirinktoje įmonėje, mentorystė;

(2) **į švietimo sistemą orientuotiems jaunuoliams:** teoriniai supažindinimo su švietimo sistema užsiėmimai, vizitai į švietimo įstaigas, supažindinimas su dominančia profesija – šešėliavimas;

(3) **į savarankiškos veiklos pradėjimą orientuotiems jaunuoliams:** savarankiškos veiklos pagrindų mokymai, gerųjų praktikų pristatymai, susitikimai su smulkiaisiais verslininkais;

TDB teikiamos garantijos yra įgyvendinamos, atsižvelgiant individualiai į kiekvieno jauno žmogaus galimybes, interesus ir poreikius. Siekiama teikiamomis garantijomis suteikti patirties, įgūdžių, kompetencijų integruotis į darbo rinką (žr. 26 lent.):

„<..>savaniaujant įgijau tam tikros patirties“. (Jaunuolis Nr. 1); *„<..> po projekto porą savaičių savaniauvau ir tada pradėjau dirbti“.* (Jaunuolis Nr. 4); *„Projekte dalyvavau apie mėnesi, jo eigoje ir šio projekto paskatintas išėjau mokytis naujos profesijos“.* (Jaunuolis Nr. 3)

Kadangi tyrimo dalyviai yra įsitraukę į darbo rinką, iš pasisakymų matoma, kad nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės, prieš įsitraukdami į darbo rinką, pasinaudojo JGI teikiamomis garantijomis – savanoriška veikla, naujos profesijos įgijimas.

26 lent. JGI teikiamos garantijos.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Projekto „Atrask save“ vertinimas – teikiamos garantijos	Savanorystė	Jaunuolis Nr. 1: <i>„<..> savaniaujant įgijau tam tikros patirties“.</i> Jaunuolis Nr. 4: <i>„<..> po projekto porą savaičių savaniauvau ir tada pradėjau dirbti“.</i>
	Profesijos keitimas	Jaunuolis Nr. 3: <i>„Projekte dalyvavau apie mėnesi, jo eigoje ir šio projekto paskatintas išėjau mokytis naujos profesijos.“</i>

Apibendrinant jaunų žmonių patirtis, dalyvaujant Jaunimo garantijų iniciatyvos projekte „Atrask save“ galima daryti išvadą, kad jauniems žmonėms, nepasirengusiems darbo rinkai, JGI iniciatyvos teikiamos garantijos yra naudingos, kadangi suteikia darbo rinkoje trūkstamų įgūdžių, kurie padidina galimybes įsitraukti į darbo rinką. Per teikimas garantijas, savanorystę, profesinį mokymą, suteikia sąlygas praplėsti savo kompetencijas bei kvalifikaciją, kuri taip pat prisideda prie sklandesnio perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką.

³²Jaunimo garantijos. (2016) . Projektas „Atrask save“. Prieiga per internetą - <https://www.jaunimogarantijos.lt/lt/jaunimo-garantiju-projektai/projektas-atrask-save/54>

Jaunimo garantijų iniciatyvos pagrindinis kriterijus „kad visi 15–29 m. amžiaus jaunuoliai – nesvarbu, ar jie užsiregistravę darbo biržoje, ar ne – per 4 mėnesius nuo mokyklos baigimo arba darbo netekimo gautų konkretų pasiūlymą dirbti ar toliau mokytis, įskaitant pameistrystės mokymo formą, atlikti praktiką arba stažuotę.“ (Jaunimo garantijos, 2016) Šis laikotarpis yra vienas iš Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumo vertinimo kriterijų. Projekto dalyviai per šį laikotarpį yra gavę konkretų pasiūlymą – darbo, savanorystės, profesijos keitimo pasiūlymas:

„Projekte dalyvavau apie mėnesį, jo eigoje iš šio projekto paskatintas išėjau mokytis naujos profesijos“. (Jaunuolis Nr. 3); *„Apie mėnesį vyko projektas. Po projekto apie porą savaitių savanoriavau, tada pradėjau dirbti“.* (Jaunuolis Nr. 4)

Apibendrinant jaunimo pasisakymus apie jiems suteiktas garantijas ir laikotarpį iki konkretaus pasiūlymo gavimo, matoma, kad priemonės išlaiko savo efektyvumo kriterijus.

6.6.2. Specialistų vertinimas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamos naudos

Siekiant įvertinti jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamų garantijų veiksmingumą buvo bandoma išsiaiškinti pagrindinius jų išvelgiamus privalumus ir trūkumus JGI įgyvendinimo srityje ir iš specialistų perspektyvos. (žr. 27 lent.)

Kaip pagrindinis Jaunimo garantijų iniciatyvos privalumas nurodoma:

(1) pagalba susirandant darbą:

„Pliusas – taip siekiama mažinti jaunimo nedarbą ir pagerinti jaunuolių, kurie nei dirba, nei mokosi, padėtį, padedant susirasti darbą“. (Specialistas Nr. 2); *„Mano nuomone, pagrindiniai Jaunimo garantijų privalumai, netgi žodis garantija pasako tai, jog jaunuoliai per 4 mėnesių laikotarpį turi gauti garantiją – konkretų darbo, mokymosi, savanorystės, praktikos ar stažuotės pasiūlymą“.* (Specialistas Nr. 3)

(2) suteikiamos galimybės dirbti ir mokytis:

„Privalumas tas, kad sudarytos visos galimybės dirbti, mokytis, siekti tikslų. Tereikia tik noro“. (Specialistas Nr. 4)

(3) TDB užsiregistravusių jaunuolių užimtumas:

„Taip pat, kad užsiregistravus darbo biržoje jaunimui nebeišeina nieko neveikti“. (Specialistas Nr. 3)

(4) iškelta NEET problema:

„<..> atkreiptas dėmesys į NEET problemą.<..>“. (Specialistas Nr. 5)

Jaunimo garantijų iniciatyvos trūkumais įvardinama:

(1) brukamos priemonės:

„Trūkumas tas, kad visos priemonės brukamos per prievartą, nes dauguma veiklų finansuojama ES lėšomis“. (Specialistas Nr. 4)

(2) siekiami rezultatai nutolę nuo realybės:

„Neišsiplėčiant apie trūkumus, manau, jog galutiniai siekiami rezultatai skaitine išraiška yra gerokai nutolę nuo realybės“. (Specialistas Nr. 5)

Pagal nustatytus kriterijus Jaunimo garantijų iniciatyva yra vertinama procentine skaitine išraiška. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano 2 priede³³ nurodyti vertinimo kriterijai siejasi su jaunimo nedarbo, įdarbinimo, JGI rezultatų statistika. Nurodoma, kad dalyvių, kurie baigė dalyvavimą po šešių mėnesių yra išitraukę į darbo rinką, švietimo sistemą, dirba savarankiškai ar dalyvauja savanoriškoje veikloje. Tačiau nėra atkreipiamas dėmesys į jaunų žmonių darbo santykių išlaikymą. Jaunimo perėjimo procesas iš švietimos sistemos į darbo rinką laikomas užbaigtu tada, kai sukuriama ilgalaikiai darbo santykiai.

27 lent. Jaunimo garantijų iniciatyvos privalumai ir trūkumai iš specialistų vertinimo.

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Jaunimo garantijų iniciatyvos vertinimas - privalumai ir trūkumai	Pagalba susirandant darbą	Specialistas Nr. 2: „ <i>Pliusas – taip siekiama mažinti jaunimo nedarbą ir pagerinti jaunuolių, kurie nei dirba, nei mokosi, padėtį, padedant susirasti darbą</i> “. Specialistas Nr. 3: „ <i>Mano nuomone, pagrindiniai Jaunimo garantijų privalumai, netgi žodis garantija pasako tai, jog jaunuoliai per 4 mėnesių laikotarpį turi gauti garantiją – konkretų darbo, mokymosi, savanorystės, praktikos ar stažuotės pasiūlymą</i> “.
	TDB jaunulių užimtumas	Specialistas Nr. 3: „ <i>Taip pat, kad užsiregistravus darbo biržoje jaunimui nebeišeina nieko neveikti</i> “.
	Sudarytos galimybės	Specialistas Nr. 4: „ <i>Privalumas tas, kad sudarytos visos galimybės dirbti, mokytis, siekti tikslų. Tereikia tik noro</i> “.
	Iškelta NEET problema	Specialistas Nr. 5: „ <i>Darbo vietos koordinatoriams, atkreiptas dėmesys į NEET problemą. Vientams programa pagelbėja ir labai teigiamai. <.> Jei bent keli jaunuoliai šios iniciatyvos pagalba įsidarbina ar grįš į švietimo sistemą – puiku</i> “.
	Nėra trūkumų	Specialistas Nr. 3: „ <i>Trūkumų neįžvelgiu</i> “.
	Brukamos priemonės	Specialistas Nr. 4: „ <i>Trūkumas tas, kad visos priemonės brukamos per prievartą, nes dauguma veiklų finansuojama ES lėšomis</i> “.

³³ Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2013). *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo plano patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 16 d. Nr. A1-692) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463301>

	Siekiami rezultatai nutolę nuo realybės	Specialistas Nr. 5: „ <i>Neišsiplėčiant apie trūkumus, manau, jog galutiniai siekiami rezultatai skaitine išraiška yra gerokai nutolę nuo realybės. Daugybė gyvenamąją vietą deklaravusių jaunų žmonių realiai gyvena ir dirba užsienyje. Todėl gerų rezultatų pasiekti negalima</i> ”.
--	---	--

Lietuvos darbo biržos teikiamos garantijos orientuotos į teritorinėje darbo biržoje užsiregistravusį jaunimą. Ši tikslinė grupė susideda iš dviejų dalių: (1) pasirengę darbo rinkai jauni žmonės, (2) nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės. Pasirengę darbo rinkai jauni žmonės yra įgiję specialybę ar profesiją, ieško karjeros galimybių. Nepasirengę darbo rinkai jauni žmonės yra nekvalifikuoti, neturi paklausios profesijos, negeba įsitvirtinti darbo rinkoje. Kalbant su specialistais buvo bandoma išsiaiškinti, kokią naudą JGI įgyvendinimas teikia tiek pasirengusiems, tiek nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms.

Specialistų nuomone, pasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms, siekiant pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką, reikalinga minimali pagalba:

„Pasirengę darbo rinkai jaunuoliai ir be Jaunimo garantijų iniciatyvos ieško darbo, jiems nauda minimali“. (Specialistas Nr. 2)

Kadangi turintys profesiją jauni žmonės ir patys stengiasi įsitraukti į darbo rinką bei jų galimybės, lyginant su nepasirengusiais darbo rinkai jaunais žmonėmis yra daug didesnės. Anot Yateso (2005), išsilavinimas yra glaudžiai susijęs su darbo susiradimo perspektyvomis. Todėl galima teigti, kad Jaunimo garantijų iniciatyvos pagalba pasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms JGI priemonės suteikia spartesnio integravimosi į darbo rinką perspektyvas:

„Spartesnis integravimas į darbo rinką“. (Specialistas Nr. 1)

Tačiau JGI priemonės yra taikomos ir jaunimui, nepasirengusiam darbo rinkai. Pagrindinė priemonė, skirta šiai jaunų žmonių grupei, yra projektas „Atrask save“. Specialistų nuomone, šis projektas suteikia motyvacijos bei galimybę įgyti ar pakeisti profesiją (žr. 23 lent.), tokiu būdu sudaromos sąlygos jaunimui prisitaikyti prie vyraujančios darbo rinkos:

„Didesnės galimybės įgyti paklausią profesiją“. (Specialistas Nr. 1); *„Nepasirengę darbo rinkai jaunuoliai gauna palaikymą, palydėjimą, gali įvertinti savo stipriasias ir silpnasias puses, suprasti ko nori savo gyvenime, tampa atsakingi“.* (Specialistas Nr. 2); *„<..> Taip pat nepasirengusius, pirmiausiai, motyvuojama, kad įgyti profesiją, o tik po to darbo iškoti, kadangi dažniausiai būna taip, kad jaunuoliai neturi profesijos“.* (Specialistas Nr. 3); *„Suteikia galimybę įgyti profesiją, darbą subsidijuojant“.* (Specialistas Nr. 4)

Specialistų labiausiai akcentuojamas profesijos įgijimas. Anot Schultz (1998), gyventojų kokybė priklauso nuo jų išsilavinimo lygio. Jaunimui, neturinčiam išsilavinimo ar profesijos, yra labai sunku konkuruoti darbo rinkoje su pasirengusiu darbo rinkai jaunimu. JGI teikiamomis garantijomis sudaromos sąlygos nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms pakeisti savo esamą sutaciją, tapti konkurencingais jaunais žmonėmis darbo rinkoje. Suteikiama galimybė pagerinti savo gyvenimo kokybę.

28 lent. JGI teikiama nauda pasirengusiems ir nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms

Kategorija	Subkategorija	Interviu išrašas
Pasirengę darbo rinkai	Minimali nauda	<p>Specialistas Nr. 1: „<i>Spartesnis integravimas į darbo rinką</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 2: „<i>Pasirengę darbo rinkai jaunuoliai ir be Jaunimo garantijų iniciatyvos ieško darbo, jiems nauda minimali</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 3: „<i>Pasirengusiems, kurie turi profesiją ir išsilavinimą, yra taikomos kitos priemonės. Dažniausiai jiems yra teikiamos daugiau metodinės priemonės. Pasirengusiems taikoma ir verslo pradžios priemonė</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 4: „<i>Suteikia galimybę įgyti darbo įgūdžių, kompetencijų ir įdarbinti subsidijuojant</i>“.</p>
Nepasirengę darbo rinkai	Praplečiamos galimybės	<p>Specialistas Nr. 1: „<i>Didesnės galimybės įgyti paklausia profesiją</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 2: „<i>Nepasirengę darbo rinkai jaunuoliai gauna palaikymą, palydėjimą, gali įvertinti savo stipriasias ir silpnasias puses, suprasti ko nori savo gyvenime, tampa atsakingi</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 3: „<i>Pagrindinė nauda, jog nepasirengusiems, pirmiausiai yra teikiama motyvacinė pagalba, skatinama, kuo greičiau integruotis į darbo rinką. Taip pat nepasirengusius, pirmiausiai, motyvuojama, kad įgyti profesiją, o tik po to darbo iškoti, kadangi dažniausiai būna taip, kad jaunuoliai neturi profesijos</i>“.</p> <p>Specialistas Nr. 4: „<i>Suteikia galimybę įgyti profesiją, darbą subsidijuojant</i>“.</p>

Apibendrinant specialistų pasisakymus apie JGI teikiamą naudą jaunimui, pasirengusiam ir nepasirengusiam darbo rinkai, galima daryti išvadą, kad JGI teikiamos garantijos yra ypatingai naudingos nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms, kadangi šios priemonės suteikia jaunimui galimybę prisitaikyti prie vyraujančios darbo rinkos sąlygų, praplečia jaunų žmonių pasirinkimo galimybes.

IŠVADOS

1. Teorinė mokslinių šaltinių analizė atskleidė, jog perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką proceso samprata yra siejama ne tik su įsitraukimu į darbo rinką, bet ir su ilgalaikių darbo santykių išlaikymu. Jauno žmogaus perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką procesas laikomas užbaigtu ne tada, kai jaunas žmogus susirandą pirmąjį darbą, o kai įsitraukęs į darbo rinką, sukuria ilgalaikius darbo santykius, jaučiasi saugus ir asmeniškai patenkintas.

2. Atskleidžiama, kad šiandieninėje visuomenėje jaunų žmonių perėjimo procese iš švietimo sistemos į darbo rinką ypatingą svarbą turi išsilavinimas. Šis aspektas ypatingai aktualus nepasirengusių darbo rinkai jaunų žmonių grupėje, kadangi jie neturi išsilavinimo ar yra įgiję nepaklausią profesiją. Šiai visuomenės grupei yra sudėtingiausia integruotis į darbo rinką. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinamomis garantijomis teikiamos galimybės įgyti ar pakeisti profesiją. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad neatitikimas tarp jaunų žmonių įgyto išsilavinimo ir jų gyvenamoje aplinkoje vyraujančios darbo rinkos perspektyvos yra ypatingai aktualus Ukmergės rajone, kadangi pastebimas neatitikimas tarp profesiją įgijusių jaunų žmonių išsilavinimo ir darbo patirties. Jaunimo garantijų iniciatyvos teikiamos garantijos praplečia galimybes jauniems žmonėms prisitaikyti prie vyraujančios darbo rinkos, įgyti paklausią profesiją ar trūkstantį kompetencijų, kas, specialistų nuomone, yra ypatingai naudinga nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms.

3. Tyrimo rezultatais taip pat atskeidžiama didelė darbų kaita. Nepasirengimas darbo rinkai ar negebėjimas turimo išsilavinimo pritaikyti gyvenamoje aplinkoje skatina jaunas žmones ieškoti darbo galimybių didmiesčiuose ar užsienyje. Jaunuolių patirys atskleidė, kad Ukmergės rajone aktuali jaunimo migracija į didmiesčius bei užsienį dėl darbo galimybių. Viena iš priežasčių, kurią atskleidžia specialistai, dirbantys tiesiogiai su jaunimu Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje, teigia, kad tai yra maži atlyginimai. Nors Lietuvos mastu Vilniaus apskrityje yra didžiausias vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio rodiklis, tačiau lyginant šios apskrities savivaldybes, Ukmergės rajone yra vienas mažesnių vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio rodiklių. Iš 60 savivaldybių Ukmergės rajonas pagal vidutinį mėnesinį darbo užmokestį yra 22 vietoje.

4. Atlikta kokybinio tyrimo duomenų analizė taip pat parodė, kad Ukmergės rajone vyrauja Jaunimo garantijų iniciatyvos viešinimo stoka. Menka informacijos sklaida neskatina motyvacijos jauniems žmonėms įsitraukti į Jaunimo garantijų iniciatyvos vykdomas veiklas bei pasinaudoti jiems teikiamomis galimybėmis. Nesudaromas prielaidas prie teikiamų garantijų.

5. Tyrimo rezultatai, vertinant Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą, teikiama naudą specialistų vertinimu atskleidė, kad kuriamomis priemonėmis sudaromos visos galimybės jauniems žmonėms pakeisti esamą situaciją. Nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms teikiamos garantijos sudaro galimybes prisitaikyti prie vyraujančios darbo rinkos, įgijant tam tikrą kompetencijų

savanoriaujant, įgijant ar keičiant profesiją. Sudaromos sąlygos tapti pasirengusiais darbo rinkai jaunais žmonėmis. Siekiama veiksmingo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką, sukuriant ilgalaikius darbo santykius.

6. Tyrimo rezultatai, vertinant Jaunimo garantijų iniciatyvos veiksmingumą, teikimą nauda jaunimo vertinimu atskleidė, kad suteikiamos galimybės ne tik pakeisti ar įgyti profesiją, įsitraukti į darbo rinką ar užsiimti savanoriška veika, bet ir suteikia kompetencijų, dalyvaujant darbo pokalbiuose. Jauni žmonės, dalyvaudami JGI įgyvendinamame projekte „Atrask save“ įgija bendravimo gabumų, paplečia socialinius ryšius, gali realizuoti ar atrasti save, įgija daugiau pasitikėjimo savimi, kas, jaunimo nuomone, yra labai veiksminga siekiant pereiti iš švietimo sistemos į darbo rinką. Taip pat tai padeda darbo rinkoje, kuriant ir išlaikant darbo santykius. Iš jaunų žmonių pasisakymų atsiskleidė ir neigiama Jaunimo garantijų iniciatyvos projekto „Atrask save“ pusė. Pažymėtina, kad jauni žmonės verčiami daryti, ko nenori, liečiamos asmeniškios temos apie, kurias nepatogu kalbėti prie nepažįstamų žmonių.

REKOMENDACIJOS

Ukmergės rajono savivaldybei

- Vykdyti Jaunimo garantijų iniciatyvos informacijos viešinimą ir sklaidą jaunimui pasiekiamu ir patraukliu būdu.
- Rengti Ukmergės technologijų ir verslo mokykloje profesinio rengimo programas atitinkančias rajone vyraujančią darbo rinkos pasiūlą.
- Organizuoti profesinio pasirengimo mokymus dar nepasitraukusiems iš švietimo sistemos jauniem žmonėms.
- Vykdyti išvykusių į užsienį jaunų žmonių deklaravusios gyvenamosios vietos kontrolę.
- Neversti projekto „Atrask save“ dalyvių daryti tai, ko jei nenori bei asmeniškai temas liečiančius užsiėmimus vykdyti individualiai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Alissa, A. (2007). *The school-to-work transition of young people in Syria*. Employment Policy Papers. Prieiga per internetą - http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/--emp_policy/documents/publication/wcms_113894.pdf
2. Arnett J.J. (2006). *Emerging Adulthood in Europe: a response to Bynner*. Journal of Youth Studies Vol. 9, No. 1, February 2006, pp, 111-123. Prieiga per internetą - <http://www.jeffreyarnett.com/arnett2006emergingadulthoodineuropebynner.pdf>
3. Arnett J.J., (2000). *A Theory of Development Form the Late Teens Through the Twenties*. University of Maryland College Park.
Prieiga per internetą - http://www.jeffreyarnett.com/articles/ARNETT_Emerging_Adulthood_theory.pdf
4. Arnett J.J. (2003). *Emerging Adulthood: Understanding the New Way of Coming of Age*.
Prieiga per internetą - http://a1.phobos.apple.com/us/r30/CobaltPublic/v4/e8/17/bc/e817bc94-cf40-5cf2-b7a0-0ffa5bbf8e96/108-2370347507287973706-emerging_adulthood.pdf
5. Brazienė R., Merkys G. (2013). *Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: teorinės prielaidos ir empiriniai radiniai*. Filosofija. Sociologija. Prieiga per internetą - <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2013/2/82-91.pdf>
6. Brazienė R. , Mikutavičienė I. (2013). *Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: švietimo, darbo ir užimtumo politikos aspektas*. Kauno technologijos universitetas.
7. Brazienė R., Merkys G. (2016). *Berufsorientierung im Lebenslauf – theoretische Standortbestimmung und empirische Analysen*. Kauno technologijos universitetas. Prieiga per internetą - http://www.bwpat.de/spezial12/merkys_braziene_bwpat_spezial12.pdf
8. Bourdieu P., (1997). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.
9. Dorelienė A., Žalkauskaitė U. (2012). *Savanorystė kaip jaunimo užimtumo forma perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką laikotarpiu*. Kauno technologijos universitetas.
Prieiga per internetą - <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367189108412/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
10. Elder, S., Haas, H., Principi, M., Schewel, M. (2015). *Youth and rural development: Evidence from 25 school to work transition surveys*. International Labour Office.
Prieiga per internetą - http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_360558.pdf

11. European Commission, DG Employment, Social Affairs and Inclusion. (2010) „*Youth neither in employment nor education and training (NEET)*”. Presentation of data for the 27 Member States.
12. Giddens A. (2000). *Modernybė ir asmens tapatumas*. Vilnius, prada.
13. Giddens A. (2005) *Sociologija*. Kaunas: Poligrafijos informatica.
14. Gruževskis, B. (2002). *Žmogaus socialinė raida. Užimtumas*. Vilnius: Justitia.
15. Yates S., Harris A., Sabates R., Staff J. (2010). „*Early Occupational Aspirations and Fractured Transitions: A Study of Entry into 'NEET' Status in the UK*”. Cambridge University Press.
Prieiga per internetą - [https://www.princeton.edu/~angelh/Website/Studies/Article%2010%20\(Journal%20Social%20Policy%20-%20LSE%20'10\).pdf](https://www.princeton.edu/~angelh/Website/Studies/Article%2010%20(Journal%20Social%20Policy%20-%20LSE%20'10).pdf)
16. Yates A., J., (2005). *The transition from school to work: education and work experience*. Data from the National Longitudinal Survey of Youth.
Prieiga per internetą - <http://www.bls.gov/opub/mlr/2005/02/art4full.pdf>
17. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2010). *Jaunimo politika Lietuvoje*. Vilnius.
18. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2014). *Jaunimo politika Lietuvoje*. Vilnius
19. Jovaiša L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius.
20. Kojelienė M. (2015). *Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas Lietuvoje*. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vilnius.
Prieiga per internetą - <http://www.socmin.lt/lt/jaunimo-politika.html#principai>
21. Leonavičius V. (2002). *Šiuolaikinis Lietuvos vartotojo profilis*. Sociologija. Mintis ir veiksmas. KU sociologijos katedra.
22. Mascherini M., (2012). *NEETs Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Luxembourg : Publications Office of the European Union.
23. Marchetti, M. P.; Light, T. S. et al. (2001). *Physical Homogenization and Biotic Homogenization in Aquatic Systems, in Biotic Homogenization*. The Loss of Diversity Through Invasion and Extinction, eds. J. L. Lockwood and M. L. McKinney. New York
24. Morkevičius V., Telešienė, Žvaliauskas G. (2015). *Kompiterizuota kokybinių duomenų analizė su Nvivo ir text analysis suite*. Lietuvos HSM duomenų archyvas. Prieiga per internetą -

http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_I_II_3_1.html

25. Moskvina J, Neverauskienė L., (2011), *Aktyvi darbo rinkos politika: teorija ir praktika: monografija*. Vilnius: Technika. Prieiga per internetą - http://dspace.vgtu.lt/bitstream/1/1419/1/1912M_Moskvina_Aktyvi%20darbo_maketas_WEB.pdf
26. Pocius A., Neverauskienė O. L. (2005). *Ekonominio nuostolio dėl Lietuvos darbo rinkos pokyčių įvertinimas*. Pinigų studijos. Ekonomikos teorija ir praktika. Vilnius. Prieiga per internetą - http://elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2005_02_02.pdf
27. Plessis, K. D., Corney, T., Broadbent, R., Papadopoulos, T. (2012). *Socio-emotional support of apprentices during the school-to-work transition*. Prieiga per internetą - <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/00400911211244650>
28. Ramoška K. (2014). *Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas*. Socialinė apsaugos ir darbo ministerijos pranešimas. Vilnius. Prieiga per internetą - <http://www.socmin.lt/lt/jaunimo-politika.html#principiai>
29. Sabaliauskaitė G., (2016). *JGI projekto „Atrask save“ įgyvendinimas ir jaunimo reikalų koordinatoirų vaidmuo jame*. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešimas. Vilnius.
30. Saarnivaara, M., Sarja, A. (2007). *From university to working life: mentoring as a pedagogical challenge*. Prieiga per internetą - <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/13665620710719312>
31. Sinauskaitė E., Andriuškaitė D. (2015). *Lietuvos jaunimo migracinių nuostatų tyrimas*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilnius.
32. Schultz T. W. (1998). *Investavimas į žmones*. Vilnius: Eugrimas.
33. Spielhofer T., Benton T., Evans K, Featherstone G., Golden S., Nelson J. AndSmith P. (2008) *„Increasing Participation Understanding Young People who do not Participate in Education or Training at 16 and 17*. National Foundation for Educational Research.
34. Tidikis R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
35. VŠĮ Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai, tyrimo galutinė ataskaita (2013). *„Nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) užimtumo*

skatinimas: Europos Sąjungos valstybių narių gerosios praktikos apžvalga ir rekomendacijos dirbant su atskirtuoju ir neaktyviu jaunimu“.

36. Vilniaus teritorinė darbo birža. (2016). *Jaunų asmenų ir absolventų integravimosi į darbo rinką galimybių vertinimo 2016 m. apklausos rezultatai.*
37. Walter A., Pohl A., (2005). *Thematic Study on Policy Measures concerning Disadvantaged Youth.* Regional Innovation and Social Research (IRIS), Tübingen.
38. Žvalionytė D.(2015). *NEET jaunimo integracija į darbo rinką ir visuomenę, įgyvendinant įvairias į NEET jaunimą orientuotas politicos intervencijas.* Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešimas. Vilnius.

Prieiga per internetą - <http://www.socmin.lt/download/10668/d.%20Žvalionytė.pdf>

TEISĖS AKTAI

39. *Bendradarbiavimo memorandumas dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo* (2014 m. sausio 14 d.) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - <http://www.jaunimogarantijos.lt/data/public/uploads/2016/06/2014-01-14-jgi-igyvendinimo-bendradarbiavimo-memorandumas.pdf>
40. Europos Sąjungos Taryba. (2013). *Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo* (2013 m. balandžio 22 d.) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - <http://www.jaunimogarantijos.lt/data/public/uploads/2016/06/es-tarybos-rekomendacija-jg-2013-04-22-lt.pdf>
41. Lietuvos Respublikos Seimas. (2003). *Jaunimo politikos pagrindų įstatymas*(2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.92E111F705DD/TAIS_267613
42. Lietuvos Respublikos Seimas. (1992). *Lietuvos Respublikos Konstitucija* (1992 m. lapkričio 2 d.) Prieiga per internetą - <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
43. Lietuvos respublikos Seimas. (2012). *Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos* (2012 m. gruodžio 12 d. Nr. XII-51)Prieiga per internetą - <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439761>
44. Lietuvos Respublikos Seimas. (1996). *Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Dėl valstybinės jaunimo politikos koncepcijos* (1996 m. birželio 27 d. Nr. I -1413) [žiūrėta 2016-10] Internetinė prieiga - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DEF7F026CCB>
45. Lietuvos Respublikos Seimas. (1991). *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*(1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/TuZYJyRuWh>
46. Lietuvos Respublikos Seimas. (2006).*Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymas* (2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694) [žiūrėta 2016-10] Prieiga per internetą - <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.4C18D17F9BA5/glZUHjvzCK>
47. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2009). *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo* (2009 m. rugpjūčio 13 d. Nr. A1-499) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.350927>
48. Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2013). *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos*

- įgyvendinimo plano patvirtinimo* (2013 m. gruodžio 16 d. Nr. A1-692) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463301>
49. Lietuvos respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2008). *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas Pavyzdinis savivaldybės jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybės aprašymas* (2008 m. kovo 4 d. Nr. A1-68) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.394961>
50. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2010). *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo* (2010 m. gruodžio 1 d. Nr. 1715) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą - <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.387971>
51. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Vyriausybės nutarimas. (2013). *Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl užimtumo didinimo 2014-2020 metų programos patvirtinimo* (2013 m. rugsėjo 25 d. Nr. 878) [žiūrėta 2016-10]
Prieiga per internetą-
<https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/ebe20890a52c11e3aeb49a67165e3ad3/fiSHCENHEe>
52. VšĮ Jaunimo laisvalaikio centras (2015). *Vietos JGI koordinatoriaus pareigybės aprašymas*. Ukmergė.[žiūrėta 2016-10]

INTERNETINIAI ŠALTINIAI

53. International Labour Organization. (2013). *School-to-work Transition Survey (SWTS)*. Prieiga per internetą - http://www.ilo.org/employment/areas/youth-employment/work-for-youth/WCMS_191853/lang--ja/index.htm
54. Jaunimo garantijos. (2016). *Jaunimo garantijų iniciatyva*. Prieiga per internetą - <http://www.jaunimogarantijos.lt/lt/jaunimo-garantijos/jaunimo-garantiyu-iniciatyva/46>
55. Jaunimo garantijos. (2016). *Projektas „Atrask save“*. Prieiga per internetą - <https://www.jaunimogarantijos.lt/lt/jaunimo-garantiyu-projektai/projektas-atrask-save/54>
56. Jaunimo reikalų departamentas, *Jaunimo politika nacionaliniu lygmeniu*. Prieiga per internetą - <http://www.jrd.lt/nacionaliniu-lygmeniu>
57. Jaunimo reikalų departamentas. (2013). *Europos jaunimas siūlo savo sprendimus jaunu žmonių atskirties problemai spręsti*. Prieiga per internetą - <http://www.jrd.lt/jrd-veiklos-naujienos/europos-jaunimas-siulo-savo-sprendimus-jaunu-zmoniu-atskirties-problemai-spresti>
58. Jaunimo reikalų departamentas. (2016). *JGI įgyvendinamas projektas „Atrask save“*. Prieiga per internetą - <http://www.jrd.lt/jgi-igyvendinimo-projektas-atrask-save>
59. Lietuvos darbo birža (2016). *Jaunimo situacija darbo rinkoje 2016 m. spalio mėnesi*. Prieiga per internetą: <https://www.ldb.lt/jaunimui/statistika/Documents/Naujienlaiskis.pdf>
60. Lietuvos jaunimo organizacijų taryba - <http://www.lijot.lt/lt/>
61. Lietuvos Respublikos socialinė apsaugos ir darbo ministerija (2016). Prieiga per internetą- <http://www.socmin.lt/lt/jaunimo-politika.html#principai>
62. Oficialios statistikos portalas. (2016). *Darbo užmokestis apskrityse ir savivaldybėse*. Prieiga per internetą - <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=4784348>

PRIEDAI

2 PRIEDAS

Vilniaus TDB Ukmergės skyrius	Jaunų bedarbių iki 25 m.												
	Pagal išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją												
	Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Vidurinis	Iš jų su prof.	Pagrindinis	Iš jų su prof.	Pradinis	Iš jų su prof.	Be pradinio	VISO	Nekvalifikuoti	Ilgalaikiai bedarbiai
2013 m. 12 mėn. Viso	66	62	1	385	255	190	73	75	26	2	781	298	122
Iš jų merginos	45	39	1	173	108	55	16	16	6	0	329	114	64
Iš jų vaikai	21	23	0	212	117	135	57	59	20	2	452	185	58
2014 m. 12 mėn. Viso	45	47	0	296	211	132	57	53	19	0	573	194	92
Iš jų merginos	27	34	0	126	84	33	16	11	3	0	231	67	39
Iš jų vaikai	18	13	0	170	127	99	41	42	16	0	342	127	53
2015 m. 12 mėn. Viso	42	46	0	217	175	118	54	38	13	1	462	132	60
Iš jų merginos	25	30	0	87	71	30	15	4	1	0	176	34	27
Iš jų vaikai	17	16	0	130	104	88	39	34	12	1	286	98	33
2016 m. 11 mėn. Viso	25	28	1	172	118	73	36	22	9	1	322	105	33
Iš jų merginos	18	20	1	69	46	32	17	8	4	0	148	42	15
Iš jų vaikai	7	8	0	103	72	41	19	14	5	1	174	63	18

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

3 PRIEDAS

Vilniaus TDB Ukmergės skyrius	Jaunų bedarbių iki 29 m.										
	Pagal išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją										
	Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Vidurinis	Iš jų su prof.	Pagrindinis	Iš jų su prof.	Pradinis	Iš jų su prof.	Be pradinio	VISO
2013 m. 12 mėn. Viso	143	136	3	882	567	406	145	147	40	2	1719
Iš jų merginos	85	79	2	354	223	98	30	25	9	0	645
Iš jų vaikai	58	57	1	526	344	308	115	122	31	2	1074
2014 m. 12 mėn. Viso	112	114	0	744	516	309	126	125	38	3	1407
Iš jų merginos	75	80	0	310	200	84	37	24	5	1	574
Iš jų vaikai	47	34	0	434	316	225	89	101	33	2	843
2015 m. 12 mėn. Viso	110	120	0	664	476	351	123	104	25	1	1350
Iš jų merginos	64	77	0	248	107	104	36	17	5	0	447
Iš jų vaikai	46	43	0	416	306	247	87	87	20	1	840
2016 m. 11 mėn. Viso	78	78	2	505	336	253	87	98	22	1	1015
Iš jų merginos	47	52	1	198	130	76	26	22	6	0	397
Iš jų vaikai	31	26	1	307	206	177	61	76	16	1	618

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis.

4 PRIEDAS

Vilniaus TDB Ukmergės skyrius	Jaunų bedarbių nuo 26 iki 29 m.										
	Pagal išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją										
	Aukštasis universitetinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštesnysis	Vidurinis	Iš jų su prof.	Pagrindinis	Iš jų su prof.	Pradinis	Iš jų su prof.	Be pradinio	VISO
2013 m. 12 mėn. Viso	77	74	2	487	342	333	119	72	14	0	1053
Iš jų merginos	19	40	1	181	115	82	24	9	3	0	332
Iš jų vaikai	58	34	1	314	227	251	95	63	11	0	721
2014 m. 12 mėn. Viso	77	67	0	448	305	252	107	72	19	3	919
Iš jų merginos	48	46	0	184	116	69	34	13	2	0	360
Iš jų vaikai	29	21	0	264	189	183	73	59	17	3	559
2015 m. 12 mėn. Viso	68	74	0	447	301	297	110	66	12	0	952
Iš jų merginos	39	47	0	161	36	89	35	13	4	0	349
Iš jų vaikai	29	27	0	286	202	208	75	53	8	0	603
2016 m. 11 mėn. Viso	53	50	1	333	218	217	78	25	13	0	678
Iš jų merginos	29	30	0	129	84	59	22	14	2	0	262
Iš jų vaikai	24	18	1	204	134	158	56	11	11	0	426

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vilniaus TDB Ukmergės skyriaus pateiktais duomenimis

5 PRIEDAS

Pusiau struktūruoto interviu klausimų suvestinė jaunimui

Interviu tematika	Klausimų gairių suvestinė
Veikla iki dalyvavimo Jaunimo garantijų iniciatyvos programoje	Papasakok, kuo užsiimei, ką veikei prieš užsiregistruojant darbo biržoje. Papasakok savo darbinės veiklos istoriją.
Jaunimo garantijų iniciatyvos vertinimas	Papasakok, ką prieš registruojantis į darbo biržą, žinėjai apie Jaunimo garantijų iniciatyvą? Kas Tave paskatino įsitraukti į projektą „Atrask save“? Ką žinėjai apie šį projektą iki užsiregistruojant darbo biržoje? Kiek laiko dalyvavai projekto veiklose iki pradėdant dirbti? Kokie buvo įdomiausi projekto įspūdžiai? Kaip manai, kokie šio projekto privalumai ir trūkumai? Kaip manai, kuo dalyvavimas šiame projekte buvo naudingas Tau asmeniškai? Kokių, Tavo nuomone, įgūdžių įgavai, dalyvaudama projekto veiklose? Ar šie įgūdžiai yra naudingi šiuo metu Tavo darbinėje veikloje?
Sociodemografiniai klausimai	Koks Tavo amžius? Koks Tavo įgytas išsilavinimas?

6 PRIEDAS

Pusiau struktūruoto interviu klausimų suvestinė specialistams, dirbantiems Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje

Interviu tematika	Klausimų gairių suvestinė
Jaunimo užimtumas	Kaip vertinate jaunimo užimtumą Lietuvoje? Kaip vertinate jaunimo užimtumo situaciją Ukmergėje? Kaip vertintumėte jaunimo užimtumo situaciją Ukmergės rajone lyginant su kitais rajonais?
Jaunimo politikos įgyvendinimas	Su kokiais pagrindiniais iššūkiais dėl jaunimo politikos įgyvendinimo susiduria tam tikros socialinės politikos kryptys?
Jaunimo garantijų iniciatyvos vertinimas	Kokias įžvelgiate problemas Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinime pagal nacionalinį, regioninį ir savivaldybės lygmenį? Kaip manote, kokią naudą, pasirengusiems ir nepasirengusiems darbo rinkai jauniems žmonėms teikia Jaunimo garantijų iniciatyvos taikymas? Kaip, Jūsų žiniomis, Ukmergės rajono savivaldybė yra pasiruošusi įgyvendinti Jaunimo garantijų iniciatyvas?
Sociodemografiniai klausimai	Kokia Jūsų darbo patirtis, dirbant su jaunimu? Kokia Jūsų darbo patirtis Jaunimo garantijų iniciatyvos srityje?